

စောကျော်လင်း

ဝိုင်ငံမဲ့သူများ

နိုင်ငံ့မဲ့သူများ
စေတနာကျင်လင်း

မာတိကာ

အမှာစာ	၁
ကျေးဇူးတင်စကား	၃
စာရေးသူ အသိပေးချက်	၅
အပိုင်း (၁) နိဒါန်း	၇
အပိုင်း (၂) လက်တလောဖြစ်ရပ်များ	၁၆
အပိုင်း (၃) ဘဝဖြတ်သန်းမှု	၄၆
အပိုင်း (၄) နိုင်ငံ့မဲ့လူသားများ	၅၉
အပိုင်း (၅) ဘိုးဘွားတို့မျှော်လင့်ရာ	၇၂
အခန်း (၆) ပြန်ကျနေထိုင်မှု	၈၀
အပိုင်း (၇) ပင်ကိုယ်စရိုက်	၈၈
အပိုင်း (၈) နိဂုံး	၉၇
ကိုးကားစာရင်းများ	၁၀၁

နိုင်ငံမဲ့သူများ - စောကျော်လင်း

14 cm x 21 cm

ပထမအကြိမ်

၂၀၂၂ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ

Photos - S Yar Zar Aung

ဗိုလ်မှူးချုပ် မန်းရှာထုဝေါ်၏ အမှာစာ

စာရေးသူက ဤစာအုပ်အား ရေးသားထုတ်ဝေသည့်အပေါ် အမှာစာရေးသား ပေးပါရန် အကြံပြုတောင်းဆိုလာသည့်အတွက် ဤစာအုပ်အား ဖတ်ရှုလိုက်ခြင်းအားဖြင့် စာရေးသူအား ဂုဏ်ယူလေးစားရပါကြောင်း။

စာရေးသူအနေဖြင့် ဤစာအုပ်ပါအကြောင်းအရာ၊ အချက်အလက်များကို အပိုင်းလိုက် ရေးသားဖော်ပြထားသည့်အတွက် စာဖတ်သူမိတ်ဆွေများ၊ အနာဂတ်ကရင် လူငယ်မောင်မယ် မျိုးဆက်သစ်များက ဤစာအုပ်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်းအားဖြင့် လူမျိုး တမျိုး၏ နိစ္စဒုဝေတွေကြုံခံစားနေရသည့် လူနေမှုဘဝဖြစ်စဉ်အဖုံဖုံကို ကိုယ်ချင်းစာ နား လည်နိုင်လာလိမ့်မည်ဟု ရည်ရွယ်ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် ကရင်လူမျိုးအပါအဝင် ဘဝတူလူမျိုးများ၏ လူမှုဘဝကို ဖော်ညွှန်း ထားခြင်းဖြစ်ပြီး လူမျိုးစုတိုင်းသည် နိုင်ငံမဲ့၊ ဌာနေမဲ့၊ ဘဝမဲ့သူများ မဟုတ်ပါကြောင်း၊ ယခင်ကတည်းကပင် ကိုယ့်ထီး၊ ကိုယ့်နန်း၊ ကိုယ့်ကြာနန်း - ကိုယ့်မြေ၊ ကိုယ့်ရေ၊ ကိုယ့် ဌာနေဖြင့် အသက်ရှင်လှုပ်ရှားသူများဖြစ်ခဲ့ကြောင်း။

သို့သော်လည်း ခေတ်အဆက်ဆက်က ပဒေသရာဇ်စနစ်ဆိုးမှ အစပျိုးခဲ့သည့် အာဏာရှင်အဆက်ဆက်တို့၏ ဖိနှိပ်စော်ကား မတရားအနိုင်ကျင့်အုပ်စိုးမှုများကြောင့် နိုင်ငံလည်းပျောက်၊ လူမျိုးပါပျောက်မည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ခဲ့ရကြောင်း။

အာဏာရှင်အဆက်ဆက်တို့၏ နိုင်ထက်စီးနင်းကာ မတရားဖိနှိပ်အုပ်စိုးမှု ကြောင့် ဘိုးဘွားပိုင်အမွေအနှစ်များ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုများလည်း တစတစ အဖျက်ဆီးခံခဲ့ရ ကြောင်း၊ ယနေ့ကာလထိတိုင် ကိုယ့်မြေ ကိုယ့်ရေ ကိုယ့်ဌာနေနှင့်ဝေးရာသို့ စွန့်ခွာခဲ့ရရုံ မကဘဲ နေရာအနှံ့ပြန့်ကျဲနေထိုင်ခဲ့ကြရကြောင်း။ တချို့မှာ နိုင်ငံတကာ (INGOs) တို့၏ ကြည့်ရှုပေးမကူညီမှုကြောင့် မဖြစ်မနေ ဒုက္ခသည်ဘဝဖြင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတွင် ဝင်ရောက် ခိုလှုံနေရကြောင်း။ တချို့မှာ တတိယနိုင်ငံသို့ သွားရောက်နေထိုင်ခဲ့ရာမှ ပင်ကိုယ်စရိုက် များ တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန်ကွယ်ပျောက်သွားမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရကြောင်း။

အချုပ်အားဖြင့် ဤစာအုပ်တွင်ပါရှိသည့် အခန်းလိုက် ရေးသားဖော်ပြချက် များသည် လူသားများ (ဝါ) လူမျိုးများ၏ အဆက်ဆက်သော အာဏာရှင်တို့အောက် အုပ်စိုးခံခဲ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်မှန်ဘဝဖြစ်စဉ်အဖုံဖုံများကို ယနေ့လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များ အနေဖြင့် ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း သိရှိသဘောပေါက်နိုင်စေရန်အတွက် လက်လှမ်းမီ သလောက် အတတ်နိုင်ဆုံး ပြုစုရေးသားထားသည်ဟု သုံးသပ်ပါကြောင်း ။

လွတ်မြောက်မှုမရှိလျှင် လွတ်လပ်မှုလည်း မရှိနိုင်ပေ။ လွတ်မြောက်မှု ရှိမှသာ အမှန်တကယ်လွတ်လပ်သည့် လူသားတို့၏ဘဝရပ်တည်မှုကို တည်ဆောက်နိုင်မည် ဖြစ်သလို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့်လည်း ပြည့်စုံလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

အထူးသဖြင့် ယနေ့မျိုးဆက်သစ်လူငယ်များအနေဖြင့် ဤစာအုပ်အား ဖတ်ရှု လေ့လာသုံးသပ်မှုပြုစေလိုသည်။ ဤစာအုပ်မှရရှိလာမည့် ခံစားမှုများနှင့်အတူ အာဏာ ရှင်အစုစုတို့အား အမြစ်ပြတ်သုတ်သင်ချေမှုန်းနိုင်သည်အထိ တိုက်ပွဲဝင်စေလိုကြောင်း၊ အချိန်သည် မနှောင်းသေးပါကြောင်း ဤအမှာစာအားဖြင့် အကြံပြုတိုက်တွန်းလိုက် ရပါသည်။

သစ္စာဖြင့် အောင်ပွဲသို့ -

ဗိုလ်မှူးချုပ် မန်းရှာထုဝေါ်
တွဲဖက်စစ်ရေးချုပ်
ကရင်အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော်

ကျေးဇူးတင်စကား

ဤစာအုပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခြင်းအတွက် ကျေးဇူးတင်ရမည့်သူများ ရှိသည်။ အချို့သူများမှာ အမည်ဖော်ပြ၍ရသော်လည်း အချို့သူများက ကာယကံရှင်ကိုယ်တိုင် မဖော်ပြစေလိုပေ။ စာဖတ်ပရိသတ်များအနေဖြင့် နားလည်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

စာအုပ်ထွက်ရှိလာရေးအတွက် အစမှ အဆုံးထိ စာလုံးပေါင်းကြည့်ပေးသူ၊ စီစဉ်လုပ်ဆောင်ပေးသူကို ဤနေရာ၌ပင် ကျေးဇူးတင်လျက်ပင်။ စာအုပ်အတွက် အမှာစာရေးပေးပါရန် တောင်းဆိုမှုအပေါ် အချိန်တိုအတွင်း စာအုပ်ပါ အကြောင်းအရာများကို ဖတ်ရှုလေ့လာပြီးနောက် အချိန်မီ အမှာစာ ရေးပေးပါသော မန်းရှာထုဝေါ်ကိုလည်း လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဤနေရာမှာပင် မှတ်တမ်းတင်လိုက်သည်။ စာအုပ် ထုတ်ဝေနိုင်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ အားပေးကူညီကြသည့် လုပ်ဖော်ဆောင်ဘက်များ၊ မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းများကို လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

စာအုပ်ကို စာဖတ်သူများထံသို့ ဆက်လက်ဖြန့်ဝေပေးသူများကိုလည်း ကြိုတင်ကျေးဇူးတင်လျက်ရှိကြောင်းလည်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် စာဖတ်ပရိသတ်များကို ဤနေရာမှာပင် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း အသိပေးလိုပါသည်။ စစ်ပြေးစစ်ရှောင်ဘဝ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်တို့၏ဘဝ၊ အတည်တကျနေရာ မရှိသူတို့၏ဘဝများကို စာနာ နားလည်နိုင်မည်ဟုလည်း မျှော်လင့်မိပါကြောင်း။

စာရေးသူ အသိပေးချက်

လူအချို့တို့၏ လောဘ၊ ဒေါသ၊ အတ္တများနှင့် ရန်လိုမှုများကြောင့် ကမ္ဘာကြီး၌ ငိုကြွေးသံများ၊ ညည်းတွားသံများမှာ ပွဲတင်ထပ်နေဆဲဖြစ်သလို ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်နေဆဲပင်။ မေတ္တာတရားများ၊ ကိုယ်ချင်းစာမှုများ၊ ကြင်နာခြင်းများ ကင်းမဲ့နေသည့် ကမ္ဘာ့ရပ်ဝန်းကြီးတခုသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် လူသားတို့ရှင်သန်ရာ လူမှုဝန်းကျင်တွင် အမုန်းတရားများ၊ အငြိုးအာယာတများ၊ ပဋိပက္ခများသာ ထွန်းကားလာပြီး အချို့သူများအတွက်မှာ လွတ်လပ်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းမှု၊ တရားမျှတမှု၊ တန်းတူညီတူမှု စသည့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးနေရသည်မှာလည်း အများအပြားရှိသည်။

လူသားတဦးအဖြစ် မွေးဖွားလာပြီး လူသားကဲ့သို့ ရှင်သန်ခွင့်မရ၊ လူသားကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုခြင်းမခံရသူများလည်း မရေမတွက်နိုင်ပေ။ ထို့အတူပင် မည်သည့်ပြစ်မှုကိုမှ ကျူးလွန်ထားခြင်းမရှိသော်လည်း လူဆိုးလူမိုက်များ၊ လူရမ်းကားများ၊ သောင်းကျန်းသူများအဖြစ် သဘောထားခံရပြီး တရားခံများကဲ့သို့ ပစ်မှတ်ထားခံရသူများလည်း အများအပြား ရှိသည်။ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် မျိုးရိုးစဉ်ဆက်အလိုက် အမြဲပင် ပြေးလွှားရှောင်ပုန်းနေရကာ အမြဲပင် အမြတ်ထုတ်ခံနေရသူများလည်း မရေမတွက်နိုင်အောင်ရှိသည်။ နိုင်ငံတခု၏ နယ်နိမိတ်ဧရိယာအတွင်း၌မွေးဖွားကာ မိမိတို့၏ ဌာနေဒေသတွင်သာ ကျင်လည်ရှင်သန်သူများကို ကိုယ့်နေရပ်၌ နေထိုင်၍မရတော့အောင်၊ ဒုက္ခသည်များဖြစ်အောင် ဖန်တီးဖော်ဆောင်သည့် လုပ်ရပ်များလည်း ယနေ့အချိန်တိုင် ရှိနေဆဲပင်။ သာမန်ပြည်သူတဦးဖြစ်သော်လည်း ပဋိပက္ခ၏သားကောင်များ၊ စစ်ပွဲ၏ဓားစာခံများအဖြစ် ပစ်မှတ်ထားခံရကာ ရန်လိုခြင်းခံရ၊ အဓမ္မအကြမ်းဖက်ခြင်းခံရသူများလည်း ရှိနေလျက်ပင်။

ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းပြချက်မျိုးစုံ၊ ခေါင်းစဉ်အမျိုးမျိုးအောက်၌ မတရားမှုတို့ကို ခါးစည်းခံရခြင်းကြောင့် အသက်ဘေးမှလွတ်မြောက်ရေးအတွက် ဒေသပေါင်းစုံတွင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးစားရန်ကန်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုသူတို့၌ ဌာနေဒေသများ၊ နယ်မြေများရှိသော်လည်း မတရားမှုတို့၏အကျိုးဆက်အဖြစ် မည်သည့်နေရာတွင်မှ အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်းမရှိဘဲ နိုင်ငံသားမဲ့လူသားများ ဖြစ်နေကြရသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) က ၂၀၂၄ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကမ္ဘာတဝန်း၌ရှိသော နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုများ၊ နိုင်ငံသားမဲ့ဖြစ်မှုများကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် တိုက်တွန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းရင်းအမျိုးမျိုး၊ ခေါင်းစဉ်အဖုံဖုံအောက်၌ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သွားရသူများအတွက် မည်သို့ခရီးဆက်သွားကြမည်နည်း။

လွတ်လပ်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းမှု၊ တရားမှုတမျှ၊ တန်းတူညီမျှမှု ဆုံးရှုံးရသူများအတွက်မှာ ယနေ့ခေတ်ကာလတွင်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အရာများမဟုတ်ပေ။ ထို့အတူပင် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ၊ အတင်းအဓမ္မမှုများ၊ အပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခံရမှုများသည် ဤ ၂၁ ရာစုတွင်မှ ဖြစ်တည်လာသည့်အရာများလည်း မဟုတ်ပေ။ ထိုအရာများသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းများစွာ ခေတ်အဆက်ဆက်ကာလတည်းက မိမိနှင့်အုပ်စုမတူသည့် အခြားသောလူအုပ်စုများအပေါ် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ စနစ်တကျ ဖန်တီးလုပ်ဆောင်ထားသည့်အရာများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စာအုပ်တွင်ပါရှိသည့် အကြောင်းအရာများသည် အသစ်အဆန်းများမဟုတ်ဘဲ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်းများစွာက ဖြစ်တည်လာသည့်အရာများကို ကောက်ကြောင်းထပ်၍ မျက်မှောက်ခေတ်၏ ပကတိအရှိအတိုင်းဖြင့် မီးမောင်းထိုးပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ အရှေ့တစ်ခုရှိရန် လိုသည်။ အပြောင်းအလဲရှိရန်လည်း လိုသည်။ ပြောင်းလဲသည့်ရွေ့လျားမှုဖြစ်ရန် အဓိကဖြစ်သည်။ ပြောင်းလဲသည့်ရွေ့လျားမှု မဟုတ်ပါက အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ၊ အဓမ္မမှုများ၊ အပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်ခံရမှုများလည်း ပြီးဆုံးမည်မဟုတ်ပေ။

ဤစာအုပ်သည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ စာအုပ်မဟုတ်သလို၊ သုတေသနတစ်ခုလည်း မဟုတ်ပေ။ လိုအပ်ချက်များအပေါ်တွင် ကိုးကားချက်များပါရှိပြီး သမိုင်းနောက်ခံအချို့ကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရသစာအုပ်လည်းမဟုတ်သော မြေပြင်ရှိ လူထုများ၏ ပကတိအခြေအနေကို မေးမြန်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုသူတို့က ပြောပြထားသည့် သူတို့၏ ဘဝဖြတ်သန်းမှုများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အတိတ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးသောအရာများကို ယနေ့မျက်မှောက်ခေတ်ရှိ ဖိနှိပ်ခံတို့၏ ကြံ့နေရသည့်အရာများနှင့် ယှဉ်တွဲဖော်ပြလို၍ဖြစ်သည်။ ပြည့်စုံမှုမရှိဘဲ အားနည်းချက်၊ လိုအပ်ချက်များရှိပါက ရေးသားသူတွင်သာ တာဝန်ရှိကြောင်း ဤနေရာမှာပင် ကြိုတင်အသိပေးလိုက်ပါသည်။

စောကျော်လင်း

အပိုင်း (၁) နိဒါန်း

(၁)

၂၁ ရာစု ဤကာလသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး သိပ္ပံပညာထွန်းကား၍ အာကာသ သို့တိုင် စူးစမ်းလေ့လာရေးများ လုပ်ဆောင်သည့် ခေတ်ကာလဖြစ်သော်လည်း ကမ္ဘာ မြေပေါ်ရှိ အချို့လူသားများသည် သေခြင်းတရားမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ပြေးလွှား နေရာ ပုန်းအောင်းနေရာ ခိုလှုံခွင့်ရှာဖွေနေရပြီး သူတို့၏နေစဉ်လူနေမှုဘဝသည် တော ရိုင်းသားကောင်ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။ အဆင့်မြင့်ပညာသင်ကြားခွင့်လည်း မရ၊ ခေတ်မီ နည်းပညာနှင့်လည်း မရင်းနှီး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သည့်ဒေသ၌လည်း မနေရာ၊ အခြားသူ များကို ရန်လိုမှန်းတီးခြင်းလည်းမရှိ၊ မည်သူ့ကိုမှ အန္တရာယ်မပြုဘဲ သူတို့၏ဌာနေ ဒေသ သီးသန့်နယ်မြေအတွင်း၌သာ ရှင်သန်နေသော သူတို့ကိုမှ အပြီးအတေးကြီးစွာ ဖြင့် လိုက်လံအနိုင်ကျင့်၊ အကြမ်းဖက်သတ်ဖြတ်ခြင်းများသည် မည်သည့်ဝဋ်ကြွေး ကြောင့်ဖြစ်သည်ကို မကြာမီကမှ သူတို့ဆီသို့ ရောက်လာသည့်ဧည့်သည် "လင်းဖိုး" က နားမလည်သလို သူတို့ကိုယ်တိုင်လည်း နားမလည်ပေ။ ပတ်ဝန်းကျင် လူမှုအသိုင်း အပိုင်းများကလည်း သူတို့ကို မစာနာပေ။ သူတို့အနေဖြင့် ကံကြမ္မာကိုလည်း ရိုးမယ် မဖွဲ့ချင်တော့။ သူတို့ဆီသို့ တန်းတန်းမတ်မတ်ရောက်လာသည့် အန္တရာယ်များအား ရှောင်တိမ်းပုန်းခိုခြင်းမှလွဲ၍ သူတို့အတွက် တခြားနည်းလမ်းလည်း မရှိပေ။ ရှောင်လွှဲ၍ မရလျှင် ဒုက္ခများကို ခေါင်းငုံ့ခံကြရုံသာ ရှိသည်။ သူတို့သည် မည်သည့်အကူအညီကို မှလည်း မမျှော်ချင်တော့။ တကယ်တော့ သူတို့တွင် အိမ်ရှိသည်၊ မြေရှိသည်၊ လုပ်ငန်း ခွင့်ရှိကြသည်။ သို့သော် သူတို့တွင် မည်သည့်အခါမှ အေးအေးချမ်းချမ်းမနေရာ လုံခြုံ စိတ်ချစွာ လုပ်ကိုင်စားသောက်ခွင့် မရကြပေ။

တကယ်တော့ သူတို့ကြုံတွေ့နေရသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်၊ အနိုင်ကျင့်၊ သတ်ဖြတ်မှုများသည် ယခုမှမဟုတ်။ သူတို့၏ မိဘဘိုးဘွားများကလည်း ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည့် ဒုက္ခပင်လယ်များပင်။ မျိုးဆက်တစ်ဆင့်တစ်ဆင့် ခံလာရသည့် နာကျင်မှုများ ဖြစ်သည်။ ဆွေမျိုးစဉ်ဆက်အမွေဟု ပြောရမလို။ သူတို့ရင်ဆိုင်ရသည့် အကြမ်းဖက်၊ အနိုင်ကျင့်၊ သတ်ဖြတ်မှုတို့၏ အများစုသည် စစ်ပွဲပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်

နေသည့်အရာများဖြစ်သည်။

စစ်ဟူသောအရာသည် သူတို့၏ လူနေမှုဘဝ၊ သူတို့၏ နေရာဒေသ၊ သူတို့၏ ရိုးရာဓလေ့၊ သူတို့၏သမိုင်း စသည် စသည်များကို ဖျက်ဆီးနေသည့်အရာတခု ဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲကြောင့် လူသားများသည် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသည်သာမက မိမိတို့ရောက်ရှိနေထိုင်ရသည့် နေရာသစ်တွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိအောင်လည်း ရုန်းကန်နေကြရသည်။ သူတို့ဒေသရှိ အချို့ လူများသည် မကြာခင်က စစ်ပြေးနေခြင်းကြောင့် ထိုသူတို့အတွက်မှာ သာမန်ဖြစ်စဉ် တခုကဲ့သို့ပင် သဘောထားကြသည်များလည်းရှိသည်။ ထို့အပြင် စစ်ကြောင့် မှေးမှိန် လာပြီဖြစ်သော အချို့ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၏နေရာတွင် ပဋိပက္ခများကြောင့် မကြာခင်က ပုန်းရှောင်ရာ၊ နေရာစွန့်ခွာထွက်ပြေးရသော အလေ့အထများက ဝင်ရောက်နေရာယူ သလိုပင် ဖြစ်သည်။ သူတို့အနေဖြင့် မကြာခင်က ပုန်းရှောင်ရာ၊ နေရာစွန့်ခွာ ထွက်ပြေး ရသော အလေ့အထများ စစ်ပွဲပဋိပက္ခနှင့် အများဆုံး ဆက်စပ်သည့် အရာတခု ဖြစ် သည်။

နေရပ်စွန့်ခွာလိုခြင်းမရှိသော်လည်း အထူးသဖြင့် ဝေးလံသည့် တောင်ပေါ် အရပ် နယ်စွန့်နယ်ဖျားဒေသများတွင် နေထိုင်သည့်အတွက် စစ်ပွဲ၏ခြိမ်းခြောက်မှုများ ကြောင့် သူတို့အနေဖြင့် စစ်ဘေးရှောင်ကြရခြင်းဖြစ်ပြီး နေရာသစ်များကိုရှာဖွေကာ မကြာခင်က ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ပြန်ထွက်သွားပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်ကတည်းက စတင်ခဲ့သောပြည်တွင်းစစ်သည် ယနေ့အချိန်ထိ အဆုံးသတ်နိုင် ခြင်းမရှိသလို ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားရသည့် အကြောင်းရင်းကိုလည်း သက်ဆိုင်သူများ က လက်ခံနိုင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခကို စေတနာ မှန်ကန်စွာဖြင့် ဖြေရှင်းလိုကြခြင်း မရှိ၍ဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် စစ်ကြီးက သူတို့ဆီသို့ တည့်တည့်ကြီးရောက်လာပြီး သူတို့ နေထိုင်ရာမြေပေါ်၌ ငြိမ်းချမ်းမှု၊ တရားမျှတမှု၊ တန်းတူညီမျှမှု၊ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာများ လည်း ဆိတ်သုဉ်းသွားလေတော့သည်။ နောက်ဆုံး၌ သူတို့နေရာသည် မတရားမှု၊ အကြမ်းဖက်မှု၊ အမုန်းတရား၊ အငြိုးအာယာတများ၊ မီးလောင်ပြင်များ၊ လယ်ပျက် ယာပျက် တောင်ယာပျက်များ၊ ရွာပျက် ရွာဟောင်းများ၊ ဒုက္ခိတများ၊ မိဘမဲ့ကလေး များ၊ မုဆိုးမများ၊ မုဆိုးဖိုများ၊ ငိုကြွေးသံများသာ လှိုင်လှိုင်ပေါ်ထွက်သည့်ဒေသတခု ဖြစ်လာရသည်။ သူတို့ဖန်တီးထားခြင်းမဟုတ်သော ထိုမတရားမှု၊ အကြမ်းဖက်မှု၊

အပြိုး အာယာတများ၏ အသီးအပွင့်များကို ယနေ့အချိန်တိုင် သူတို့ ခါးစည်းခံနေရခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ တရားခြင်း၊ မတရားခြင်းကို သူတို့မစဉ်းစားနိုင်။ အသက် 'လု' ပြေးရန်သာ သူတို့ အာရုံစိုက်နေရသည်။ စစ်ပြေးရန် စစ်ရှောင်ရန်အတွက် အမြဲပင် အဆင်သင့်ဖြစ်နေကြရသည်။

စစ်ပွဲအင်္ဂါကိုရှောင်ရှားရင်း တောတောင်အတွင်း၌ ပုန်းအောင်းနေရသည့် ဘဝသည် လွန်စွာမှခက်ခဲလှသည်။ ထို့အပြင် တောတောင်တွင်း၌ အချိန်ကြာကြာ စစ်ဘေးရှောင်ကာ ပုန်းအောင်းနေရသူများအတွက်မှာ ပို၍ပင် ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ ထိုသူများအတွက် အစားအသောက်တခုတည်းသာမကတော့ဘဲ အခြားအခြေခံ လိုအပ်သည့်အရာများဖြစ်သော ဆေးဝါးများ၊ အဝတ်အစားများ၊ စောင်နှင့် ခြင်ထောင်များ၊ သန့်ရှင်းသည့်ရေ၊ အိုးခွက်ပန်းကန်များ၊ အမိုးအကာများ စသည်ဖြင့် လိုအပ်ချက်များစွာ ပေါ်လာတော့သည်။

အများအားဖြင့် နေရပ်စွန့်ခွာကာ စစ်ပြေးရသူများသည် ယာယီနေထိုင်ရန်အတွက် အခင်း၊ အကာမရှိသည့် တဲအိမ်များကိုသာ ဆောက်လုပ်တတ်ကြသည်။ အကြောင်းမှာ ရန်သူများအချိန်မရွေးရောက်ရှိနိုင်သလို၊ လက်နက်ကြီးကျည်များလည်း ရောက်လာနိုင်သည့်အတွက် အဆောက်အဦများကို အခိုင်အမာ တည်ဆောက်ခြင်း မရှိပေ။ အများအားဖြင့် အလွယ်တကူရွှေ့ပြောင်းနိုင်သော ယာယီတဲအိမ်များကိုသာ ဆောက်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့သော ဘဝဖြတ်သန်းမှုမျိုး၊ ဒုက္ခပင်လယ်မျိုးကို မည်သူမှ ဖြတ်သန်းချင်ကြမည်မဟုတ်ပေ။ သူတို့လည်း မဖြတ်သန်းလိုကြပေ။ တောကြီးမျက်မည်း၊ လျှိုမြောင်ချိုင့်ဝှမ်း၊ တောင်ကုန်းတောင်တန်း၊ ကျောက်တုံးကျောက်ခဲ၊ ချုံပုတ်များအကြား၌ နေ့စဉ်ရက်ဆက် တနှစ်ပြီးတနှစ် အချိန်ဖြုန်းရခြင်းကို မည်သူက နှစ်သက်ကြမည်နည်း။ ဘယ်အရပ်က 'ကျည်ဆန်' လာမည်၊ ဘယ်နေရာက 'အမြောက်ဆန်' လာမည်၊ ဘယ်ဝန်းကျင်မှာ 'ပုံး' ပေါက်မည်ကို မသိနိုင်သည့်ဒေသ၌ မည်သူက ရှင်သန်ချင်ပါမည်နည်း။ ငတ်တလှည့် ပြတ်တလှည့်ဖြင့် အာဟာရ ပြည့်ပြည့်ဝဝ မရှိဘဲ အစားအစာ ချွေတာစားနေရသည့်ဘဝမျိုးကို သူတို့လည်း မလိုချင်ကြပေ။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် ဆေးရုံ၊ ဆေးခန်း၊ ဆရာဝန်ဆို ဝေးစွာ။ တကယ်တော့ သူတို့လည်း ဤအရပ်၊ ဤဒေသကို စိတ်ကုန်နေကြပါပြီ။ ဖြစ်နိုင်လျှင် အေးအေးချမ်းချမ်းသာနေချင်ကြသည်။ သူတို့တွေ အေးချမ်းစွာနေထိုင်နိုင်မည်ဆိုပါက ဘယ်လောက် လှပ

သည့် လူမှုဝန်းကျင်ဖြစ်မလဲဆိုသည်ကို ဧည့်သည်ဖြစ်သူ လင်းဖိုးက စဉ်းစားရုံသာ ရှိသေးသည် . . ။

ည ၇း၃၀ နာရီ ဝန်းကျင်အချိန်တွင် “ဝုန်း-ဂျိမ်း-အုံး” “ဝုန်း-ဂျိမ်း-အုံး” “ဝုန်း-ဂျိမ်း-အုံး” ကျယ်လောင်သည့်အသံများကို ကောင်းကင်ယံပေါ်မှ လေးချက်၊ ငါးချက် ဆက်တိုက်ကြားနေရသည်။ အသံကြားသည့် ကောင်းကင်ယံသို့ ခေါင်းမော့ကြည့် လိုက်တော့ မီးရောင်များပါ ကျဆင်းလာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုအခါ အိမ်သားများ အားလုံးက ဗုံးခိုကျင်းရှိရာသို့ ပြေးဝင်ပုန်းခိုကြသည်။ အရင်က ကြားဖူးနားဝ ရှိထား သည်မှလွဲ၍ စာအုပ်ထဲ၌ ဖတ်ဖူးသည်မှ လွဲ၍ ဤကဲ့သို့သော အဖြစ်အပျက်များသည် ဤနေရာသို့ မကြာမီကမှရောက်ရှိလာသည့်လင်းဖိုးအတွက် သူ့ဘဝတွင် ပထမဆုံး အတွေ့အကြုံဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကြောက်ရမှန်းလည်းမသိ၊ ပြေးရမှန်းလည်းမသိဘဲ အိမ်ရှင်များအော်ခေါ်မှသာ ဗုံးခိုကျင်းရှိရာသို့ လိုက်သွားသည်။ ဗုံးခိုကျင်းသို့ ရောက် သော်လည်း ကျင်းထဲသို့မဝင်ဘဲ ကျင်းထိပ်တွင်သာ မတ်တပ်ရပ်နေ၍ အသံကြား ရာ၊ အလင်းရောင်လာရာ ကောင်းကင်သို့သာ လိုက်လံကြည့်ရှုနေမိသည်။

လင်းဖိုးက သူ့အင်္ကျီအိတ်တွင်း၌ရှိသော ‘ဖုန်း’ကို နှိုက်ယူ၍ ဗွီဒီယို မှတ်တမ်း ရိုက်ယူရန် ချိန်ရွယ်လိုက်သောအခါ အိမ်ရှင်အမျိုးသားက “ဟေ့ . . တူလေး.. ဓာတ်ပုံ မရိုက်နဲ့လေ၊ အလင်းရောင်ထွက်ရင် ငါတို့ကိုတွေ့သွားမယ်” ဟု လှမ်းပြောရာ သူက ဖုန်းကိုပြန်သိမ်းလိုက်ပြီး ဤအတိုင်းသာ ရပ်ကြည့်နေရသည်။ ဗုံးခိုကျင်းအတွင်း၌ လင်းဖိုးနှင့်အတူပါလာသည့် ဒေသခံလူငယ်ခေါင်းဆောင်၊ အိမ်ရှင်မိသားစု ၃ ဦး၊ အိမ်ရှင်သမီး၏မိသားစု ၄ ဦး၊ စသည်ဖြင့် လူ ၈ ဦး ရှိပြီး၊ ဗုံးခိုကျင်းအတွင်း လင်းဖိုး က မတ်တပ်ရပ်နေသည်။ လင်းဖိုးက ကောင်းကင်ယံသို့ မော့ကြည့်ရှုနေခြင်းဖြင့် အလုပ်ရှုပ်နေသလို ဗုံးခိုကျင်းအတွင်း၌လည်း ဘုရားရှိခိုးဆုတောင်းသံ၊ ကျမ်းစာရွတ် ဆိုသံ၊ ခရစ်ယာန်ဓမ္မသီချင်းကို ဖြေးညင်းစွာသီဆိုသံများဖြင့် အလုပ်ရှုပ်နေကြသည်။

ကောင်းကင်ယံရှိတိုက်လေယာဉ်များ၏ ပစ်ခတ်သံများအနည်းငယ်ကျဲသွား သည့်အခါ အိမ်ရှင်၏ဦးဆောင်မှုဖြင့် အိမ်နောက်ဖက် တောင်ကြားလျှိုမြောင်လေး တခုရှိရာသို့ တက်သွားကြသည်။ ကလေးချီသူကချီ၊ အဝတ်အစား၊ စောင် စသည်ဖြင့် အထုပ်သယ်သူကသယ်၍ မှန်ပျံပျံလရောင်အောက်တွင် စမ်းတဝါးဝါးဖြင့် တောင် ကြားလျှိုအတွင်းသို့ တက်သွားကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဓာတ်မီး၊ ဖုန်း ပါသော်လည်း မီးမထိုး ရဲကြဘဲ ခြံတိုးရခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်ပျံပျံလရောင်ကိုအားပြု၍ တောတိုး၊ တောင်တက်ရ

ခြင်းကြောင့် မကြာခင်က ခလုတ်တိုက်ကြသလို၊ နွယ်ပင်များနှင့်လည်း မကြာခင်က ပြိ
တွယ်ကြသည်။ ထိုမှိုန်ပျူလရောင်ရှိ၍သာ ကံကောင်းသည်ဟု ဆိုရမလိုပင်။ ထို
ပတ်ဝန်းကျင်၌ မြွေ၊ ကင်း၊ အန္တရာယ်ပြုမည့် သတ္တဝါများ မရှိသည့်အတွက်လည်း
ကံကောင်းသည်ဟု မှတ်ချက်ပြုရမလို။

လင်းဖိုးအတွက်မှာ တောင်ကြားလျှိုမြောင်အတွင်း၌ရှိသော ဝါးရုံတရုံ၏
အောက်မြေကြီးပေါ်တွင် ပုဆိုးတထည်ဖြင့် တညလုံးထိုင်ကွေးခဲ့ရသည့်ညတညလည်း
ဖြစ်ခဲ့သည်။ ကလေးများက ညလုံးပေါက် အိပ်စက်နိုင်သော်လည်း လူကြီးများကမူ
မအိပ်နိုင်သလို၊ မအိပ်ရဲကြဘဲ စိုးရိမ်ထိတ်လန့်မှု၊ ကြောက်ရွံ့မှုများဖြင့်သောက
ဝေနေကြရသည်။ တိုက်လေယာဉ်များကလည်း တနာရီခြား တကြိမ်၊ တကြိမ်တွင်
အမြောက် ၄-၅ ချက် ပုံမှန်လာရောက်ပစ်ခတ်သည်မှာ နံနက် ၄း၀၀ နာရီ အထိ
ဖြစ်သည်။ ဆိုင်ကယ်များ၊ ကားများကို မီးပိတ်၍ အမှောင်ထုထဲ၌ ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန်
မောင်းနှင်သည့်အသံများကိုလည်း ညလုံးပေါက်နီးပါး ကြားနေရသည်။ နောက်တနေ့
၌ လင်းဖိုးသိလိုက်သည့်အရာတခုမှာ ထိုညသည် ထိုပတ်ဝန်းကျင်၌ရှိသော ပြည်သူ
များအတွက် ဝရုန်းသုန်းကားဖြစ်သွားသည့် အမှောင်ညကြီးတညပင် ဖြစ်သည်။

နောက်တနေ့ နံနက်ဝေလီဝေလင်း အလင်းရောင်မသဲမကွဲပေါ်လာချိန်တွင်
လင်းဖိုးတို့အုပ်စုသည် တောင်အောက်သို့ပြန်လာဆင်းပြီး အိမ်ရှင်၏ အိမ်သို့ပြန်လာ
ကြသည်။ လင်းဖိုးနှင့်သူ့အဖော်က အိမ်ရှင်များကိုနှုတ်ဆက်၍ သူတို့ပစ္စည်းထားခဲ့
သည့်နေရာသို့ ပြန်သွားပြီးနောက် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ၊ ဒေသခံပြည်သူတို့၏
အခြေအနေကို အနည်းငယ် လိုက်လံစူးစမ်းကြည့်သည်။ ပစ္စည်းထားသည့်နေရာသို့
ပြန်ရောက်သောအခါ မည်သူတဦးတယောက်ကိုမှ မတွေ့ရှိရတော့ဘဲ မီးလောင်
ပြာကျထားသည့်အိမ်များ၊ ခြေလက်မရှိတော့သော မီးလောင်ထားသည့်ရုပ်အလောင်း၊
လက်နက်ကြီးကျည်ထိမှန်ပြီး သေဆုံးသွားသူများ၏ ရုပ်အလောင်းများ၊ ပျက်စီးသွား
သည့် အဆောက်အဦများ၊ မီးလောင်ထားသော ဆိုင်ကယ်များ၊ ပျက်စီးသွားသော
ကားနှင့် မီးလောင်နေဆဲ ဒီဇယ်ပီပီပုံးများကိုသာ သူတို့ မြင်ရသည်။

ထိုအခါ လင်းဖိုးက ကွန်ပျူတာနှင့် အဝတ်အထည်ကျောပိုးအိတ်ကို လျင်
မြန်စွာယူ၍ ပြည်သူများပုန်းခိုနိုင်မည့်နေရာများသို့ ဒေသခံလူငယ်ခေါင်းဆောင်နှင့်
အတူ လိုက်လံရှာဖွေကြသည်။ အကြောင်းမှာ ညကအဖြစ်အပျက်ကြောင့် ဒေသခံ
ပြည်သူများက ကြောက်လန့်၍ တောထဲသို့ထွက်ပြေးပုန်းခိုနေကြပြီဖြစ်သည်။ ထိုအခါ

ထိုဒေသတိုက်ရှိ ပြည်သူများသည် တကျော့ပြန် ထပ်မံစစ်ပြေးရပြီးဖြစ်ကြောင်း လင်းဖိုးက ချက်ချင်းပင် သဘောပေါက်လေတော့သည်။ လင်းဖိုးအတွက်မှာ ပထမဆုံး သော စစ်ပြေးရသည့် အတွေ့အကြုံ ဖြစ်သော်လည်း ဒေသခံများအတွက်မှာမူ မကြာခဏ ကြုံနေရသော အရာများဖြစ်သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၈ ရက်နေ့ နံနက်စောစော၌ လင်းဖိုးရရှိလိုက်သော အတွေ့အကြုံအသစ်၊ အသိတရားအသစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဒေသခံလူထုများအတွက် မှာ အလွန်ဆိုးဝါးသည့် အခြေအနေတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း လင်းဖိုးက မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်ရသလို ဤစစ်ပြေးရသည့် ကြမ္မာဆိုးကြီးသည် မည်သည့်အချိန်မှ ပြီးဆုံးမည်ကို လည်း သူ့အနေဖြင့် မသိပေ။

(၂)

တကယ်တော့ သူတို့တွင် မြေရှိသည်။ သူတို့၏ ဘိုးဘွားမိဘများက လက်ဆင့်ကမ်းပေးထားသော ဥယျာဉ်ခြံများ၊ တောင်ယာမြေများ၊ လယ်ယာမြေများ ရှိသည်။ သူတို့ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်အားလုံး ထိုမြေပေါ်၌သာ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာကြသည်။ ထိုမြေသည် သူတို့နှင့်ဆိုင်သော သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်မြေများ ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သူတို့ မြေပေါ်၌စိုးရိမ်စရာမလိုဘဲ လုံခြုံစိတ်ချစွာ အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် အခွင့်မသာခဲ့။ သူတို့မြေ၌ လုပ်ကိုင်စားသောက်ရန်လည်း အခြေအနေမရှိပေ။ သူတို့တွင် ဘိုးဘွားမိဘများထံမှ လက်ဆင့်ကမ်းရရှိထားသော သူတို့၏ဌာနေဒေသ ရိုးရာအမွေ “မြေ” ရှိသော်လည်း လက်တွေ့ဘဝ၌ သူတို့သည် ကိုယ့်မြေပေါ်တွင်မနေရဘဲ ပဋိပက္ခ၏ အမွေဆိုးများကိုသာ ရင်ဝယ်ပိုက်ထားကြရသည်။ သူတို့သည် ကိုယ့်အိမ်၊ ကိုယ့်မြေ ရှိသော်လည်း ကိုယ့်ဌာနေ၊ ကိုယ့်နေရာဒေသကို စွန့်ခွာရှောင်ပုန်းရသူများ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးတွင် သူတို့သည် အိမ်မဲ့၊ ယာမဲ့များဖြစ်သွားကာ စစ်ပွဲပဋိပက္ခ၏ ဒုက္ခပင်လယ်အတွင်း၌ ကူးခတ်နေရသူများဖြစ်သည့်အတွက် သူတို့ကို ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူများ (IDPs)၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ (Refugees) အဖြစ် တံဆိပ်ကပ်ပေးလိုက်လေတော့သည်။

နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာ၌ သူတို့ကို ထိုအမည် ၂ မျိုးပေးထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့် ဒုက္ခသည်များ ဟူ၍ဖြစ်သည်။

“လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၊ အကြမ်းဖက်မှုအခြေအနေများ၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရမှုများ၊ သဘာဝ သို့မဟုတ် လူလုပ်ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် မိမိတို့ နေအိမ်၊ မိမိတို့နေရာများကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးရပြီး နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထား သော နိုင်ငံပိုင်နယ်နိမိတ်အား ဖြတ်ကျော်ခြင်းမရှိသူများမှာ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်သူများ (IDPs) ဖြစ်သည်။”

နောက်တမျိုးမှာ “နိုင်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့် မိမိတို့ နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ဖြတ်ကျော်ထွက်ပြေး၍ အခြားနိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်းသို့ ခိုလှုံခွင့် ရှာနေရသူများကို ဒုက္ခသည်များဟု သတ်မှတ်ထားသည်” တဲ့။

သူတို့၏အခြေအနေကို ထိုကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်များ ဖွင့်ဆိုထားကြသော်လည်း သူတို့ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည့်ဒုက္ခများ၊ သူတို့ခံစားနေရသည့် ဝေဒနာများမှာ ကွာ ခြားမှုမရှိတဲ့ အတူတူသာ ဖြစ်သည်။ စစ်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြမ်း ဖက်မှုများ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှ လွတ်မြောက်ရန် အတွက် သူတို့ရုန်းကန်နေခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့အပေါ် စစ်ရာဇဝတ် ကျူးလွန်မှုများ ရှိခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။

သူတို့အနေဖြင့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ ဖြစ်သွားရပြီးနောက် အကျိုးဆက်အနေဖြင့် လိုက်လာသည့် အရာမှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားမဲ့ဖြစ်ခြင်းပင်။ နိုင်ငံမဲ့သူများ၊ မည်သည့်နိုင်ငံသားကိစ္စမှ ကိုင် ဆောင်ခွင့်မရကြသူများသည် အဆင့်များစွာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံခံနေကြရသည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းဆိုသည်မှာ မည်သည့်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အသိအမှတ်ပြုမှုမရှိသူ များကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသူများသည် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာ ရေးနှင့် လူမှုဖူလုံရေး စသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို မရရှိကြပေ (Matthew Brown (April 20, 2021) စသည်ဖြင့် နိုင်ငံမဲ့လူသားများ ဖြစ်နေခြင်း ကြောင့် ဆုံးရှုံးနစ်နာရသည့် အခြေခံအကြောင်းအရာလည်း များစွာရှိလေသည်။

ထို့အပြင် နိုင်ငံမဲ့သူများသည် လူမှုရေးအရ ချန်လှပ်ခံရခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အကြမ်းဖက်မှုခံရခြင်းနှင့် အခြားသော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အများအပြားကိုလည်း ကြုံနေရသူများဖြစ်သည် (Open Society Foundations, May 10, 2006)။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံသားမဲ့ဖြစ်ခြင်း ကြောင့် ဆုံးရှုံးနစ်နာရသည့် အရာများကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့

အနေဖြင့် ကိုယ့်မြေ၊ ကိုယ့်ဒေသ၌ နေထိုင်၍မရလောက်အောင် အကြမ်းဖက်ခံရပြီး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံအခွင့်အရေးအထိပါ ဆုံးရှုံးရသည့်အပြင် နိုင်ငံသားမဲ့ ဖြစ်သွား သည့်အတွက် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်ခံနေရသူများလည်း ဖြစ်ကြောင်း အလွယ်တကူ သိနိုင်သည်။

နိုင်ငံသားမဲ့ လူသားဖြစ်နေခြင်းကြောင့် သူတို့အနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခု၏ အရေး ပါသည့်အရာများအတွက် (ဥပမာ - မဲပေးခြင်း၊ ဝင်ရောက်အရွေးခံခြင်း၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စသည်ဖြင့်) တရားဝင်အခွင့်အရေးများ မရရှိကြပေ။ တို့ကြောင့် နိုင်ငံမဲ့တော်တော်များများသည် နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေးအရ ဘေးဖယ်ခံရ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရပြီး အမြတ်ထုတ်ခြင်းနှင့် အလွဲသုံးစားလုပ်ခြင်းတို့ကိုလည်း ခံနေကြ ရသည်။ နိုင်ငံအများအပြား၌ရှိသော နိုင်ငံမဲ့သူများ၊ နိုင်ငံမဲ့ဒုက္ခသည်များသည် ရောဂါ ဖြစ်နိုင်ချေကို မြင့်တက်စေနိုင်သည့် စံမီခြင်းမရှိ၊ သန့်ရှင်းမှုမရှိသော (လူနေမှုဘဝ) အခြေအနေများအောက်၌ နေထိုင်ကြရသည် (UNHCR, 12 Nov 2020)။

စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် သူတို့ ရှင်သန်ရပ် တည်နေရသော လူမှုအဆင့်အတန်းမှာ ထိုအတိုင်းသာ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံသားမဲ့ဖြစ်ခြင်းကြောင့် နေထိုင်ရသည့် လူမှုအဆင့်အတန်းမှာ အခြား သူများနှင့်မတူသလို သူတို့သွားလာလှုပ်ရှားရသည့် အခြေအနေမှာလည်း လွတ်လပ် မှုမရှိပေ။ သူတို့အတွက်မှာ အခြေအနေပေါ်မူတည်၍ အချိန်တိုင်း၊ နေရာတိုင်း၌ စိန်ခေါ်မှုများစွာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်အများစုမှာ အားငယ်စိတ်၊ သိမ်ငယ်စိတ်များလွှမ်းမိုးကာ ထိခိုက်လွယ်မှု ဖြစ်တတ်ကြသည်။

တကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ရသူများ၏စာရင်းကို အတိအကျ ရရှိရန် ခက်ခဲသော်လည်း နိုင်ငံပေါင်း ၇၆ နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေ ၄.၂ သန်း ရှိ သည်ဟု UNHCR က အစီရင်ခံတင်ပြထားသည်။ သို့သော် အမှန်တကယ်တွင် နိုင်ငံမဲ့ လူဦးရေ၏ အရေအတွက်မှာ ထိုထက်ပိုများမည်ဟု ယုံကြည်ရသည် (UNHCR, 12 Nov 2020)။ ယနေ့အချိန်၌ တကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာ၌ နိုင်ငံမဲ့သူ ဦးရေ ၁၁ သန်း ကျော် ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းပြောမှုများလည်းရှိသည်။ ထို့အပြင် UNHCR ၏ အဆိုအရ ဗမာပြည်သည် တကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံသားမဲ့လူဦးရေ အများဆုံးရှိသည့် နိုင်ငံများထဲမှ တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ကိန်းဂဏန်းအတိအကျကို မသိရှိရ သော်လည်း ခန့်မှန်းချက်များအရ ဗမာပြည်သည် အာရှတိုက်၌ နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေ

အများဆုံးရှိသည့်နေရာဖြစ်ကာ လူဦးရေတသန်းခန့် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ တခုတည်းတွင် ဗမာပြည်မှ နိုင်ငံမဲ့အဖြစ်နေထိုင်သူ ၅၀၀,၀၀၀ ခန့်ရှိသည် (Gabriel Dominguez, 2014) ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။

ဗမာပြည်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်ထိစပ်မှုသည် မိုင်ပေါင်း ၁၃၀၉ (ကီလိုမီတာ ၂၁၀၇) ရှိသည်။ ကရင်လူမျိုးတို့ အများအပြားအခြေချနေထိုင်သည့် တနင်္သာရီဒေသ၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကရင်နီပြည်နယ်တို့တွင် အရှည်လျားဆုံး နယ်နိမိတ်ထိစပ်မှုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံတွင်ရှိသော ဗမာပြည်မှ နိုင်ငံမဲ့သူ အများစုမှာ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်မည်ကို သံသယဝင်စရာမရှိပေ။ ထို့အပြင် ဗမာပြည်သည် ကမ္ဘာ့သက်တမ်းအရှည်ဆုံး ပြည်တွင်းဖြစ်ပွားရာ ဒေသတခု ဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲပဋိပက္ခတို့ကြောင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကို ဖြတ်ကျော်ခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့ဒေသရှိ တောတောင်များကို အမှီပြု၍ စစ်ပြေးစစ်ရှောင်နေကြရသော ဒုက္ခသည်များတွင်လည်း နိုင်ငံသားမဲ့ဖြစ်ရသူ အများအပြားရှိနေသည်။ ထိုကဲ့သို့ စစ်ပြေးစစ်ရှောင်ရင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း ဆုံးရှုံးရသူများမှာ ဗမာမဟုတ်သော လူမျိုးများသာ ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ဗမာမဟုတ်သောလူမျိုးများ အခြေချနေထိုင်သည့် ဒေသများ၌သာ ရှည်လျားသော ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပေါ် နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အပိုင်း (၂) လက်တလောဖြစ်ရပ်များ

(၃)

မရေရာသော အနာဂတ်

အသက် ၂၅ နှစ်အရွယ် "စောထီးခူမူး" တယောက် သံလွင်မြစ်ကို အမှီပြု၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုနေရသည်မှာ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုပင် ပြည့်တော့မည်။ ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် မိမိတို့နေရပ်ဒေသ၊ မိမိတို့အိုးအိမ်တို့ကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးကြရသော ပြည်သူများအတွက် "အိတုထာ" ဟုခေါ်သော စစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည်စခန်းတခုကို နယ်စပ်ဒေသရှိ သံလွင်မြစ်ကမ်းနဖူးပေါ်တွင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။ စောထီးခူမူးသည် ထိုအိတုထာ စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် နေထိုင်လျက်ရှိပြီး ၂၀၀၇ ခုနှစ်ကတည်းက သူတို့တမိသားစုလုံး ထိုစခန်းတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သူ့ဇာတိရွာသို့ပြန်ပြီး တောင်ယာလုပ်ငန်းဖြင့် အေးချမ်းစွာ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုလိုသော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ အိမ်မပြန်နိုင်သေးပေ။

စောထီးခူမူး၏မိဘများမှာ ဖာပွန်မြို့အထက်ဘက် "ပတ်ဟဲ" ကျေးရွာတွင် နေထိုင်ကြသူများဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၀ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပမာစစ်တပ်၏ ခမရ ၄၃၄ လက်အောက်ခံတပ်ဖွဲ့များသည် ပတ်ဟဲကျေးရွာအနီးရှိ "ကဟီးကျိုး" ကျေးရွာတွင် လာရောက်စခန်းချနေထိုင်ပြီး အနီးအနားရှိကရင်ကျေးရွာများသို့ လက်နက်ကြီးများကို နေ့စဉ် ပစ်ခတ်လျက်ရှိခြင်းကြောင့် ပတ်ဟဲကျေးလူထုအများစုက မိမိတို့ဌာနေ၌ မနေထိုင်ရဲတော့ဘဲ အိမ်၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေ၊ တောင်ယာခင်းများကို ထားခဲ့၍ တိမ်းရှောင်ကြရလေသည်။

မိမိတို့ရွာကို စွန့်ခွာသူများတွင် စောထီးခူမူးမိဘများလည်းပါဝင်ပြီး "ဘောခေါ်ဒဲ" ကျေးရွာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ စောထီးခူမူးကိုလည်း ဘောခေါ်ဒဲ ကျေးရွာမှာပင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင်လည်း ကဟီးကျိုးစခန်းရှိ ပမာတပ်ဖွဲ့ဝင်များက စစ်ကြောင်းထွက်သည့်အခါတွင် ဘောခေါ်ဒဲကျေးရွာသို့ မကြာခဏ ရောက်လာ၍ ရွာသားများကိုဖမ်းဆီးကာ ပေါ်တာထမ်းခိုင်းခြင်း၊ ကြက်၊ ဝက် များကို တောင်းရမ်းစားသောက်ခြင်း၊ ရွာသူရွာသားများကို ဆဲဆိုကြိမ်းမောင်းခြင်း၊ ရိုက်နှက်

စစ်ဆေးခြင်းတို့ကြောင့် ဘောခေါ်ဒေရွာသားများလည်း ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှု ဖြစ်ရ ပြန်သည်။ မကြာခဏရှောင်ရပုန်းရပြီး အေးအေးချမ်းချမ်း လုပ်ကိုင်စားသောက်၍မရ သည့်အတွက် ဘောခေါ်ဒေကျေးရွာလူထုများမှာ ခက်ခဲကျပ်တည်းလာကာ ဒုက္ခမျိုးစုံ ကြုံကြရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် စောထီးခူမူးမိဘများသည် ဘောခေါ်ဒေကျေးရွာ၌ရှိ သော မိမိတို့အိမ်ရာ၊ လုပ်ငန်းခွင်များကို ထပ်မံထားခဲ့ပြီးနောက် မိသားစုတစ်ခုလုံးကို “အိတုထာ” စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည် စခန်းသို့ ၂၀၀၇ ခုနှစ်၌ လာရောက်ပြောင်းရွှေ့ ခိုလှုံနေထိုင်ကြလေတော့သည်။

စောထီးခူမူးက “အမိုးအပါးတို့၏ ပြောပြချက်အရ ကျနော့်အသက် ၃ နှစ် အရွယ်ကတည်းက ရန်သူတက်လာသည့်အတွက် ထွက်ပြေးရတယ်။ ၃ နှစ်အရွယ်ဆို တော့ ကလေးအရွယ်ပဲလေ။ ကောင်းကောင်းလမ်းမလျှောက်နိုင်ဘူး။ တောင်တက်၊ တောင်ဆင်းလည်း မလုပ်တတ်ဘူး။ အပါးက ကျနော့်ကို ပလောင်းကြီးတလုံးထဲထည့်ပြီး လွယ်သွားရတာ။ ပလောင်းထဲမှာက ကျနော်ရယ်၊ ရေနွေးအိုး၊ ဒန်အိုးတွေ၊ ပန်းကန်တွေ ပါတယ်။ ကလေးအရွယ်တည်းက အဲဒီလိုစစ်ပြေးရတာ” ဟု သူ့အကြောင်းကို ပြောပြ သည်။

ဆက်လက်၍ သူကပင် “၅ နှစ်အရွယ် စစ်ပြေးရတုန်းကတော့ နည်းနည်း မှတ်မိလာပြီလေ။ အဲဒီတုန်းက ကျနော်တို့စစ်ပြေးတဲ့အုပ်စုထဲမှာ မွေးဖွားခါနီး ကျနော့် အဒေါ် တယောက်ပါတယ်။ အဒေါ် ဆိုဆိုတာက ကျနော့်ဦးလေးမိန်းမပါ။ စစ်ပြေးနေ ရင်း သူကဗိုက်နာလာပြီး ကလေးမွေးချင်လာတယ်။ တောတောင်ထဲမှာ ဆရာဝန် မရှိ၊ အရပ်လက်သည်လည်းမရှိ၊ ဘာဆေးဝါးမှမရှိဘဲ အချိန်တော်တော်ကြာမှ မွေးလာ တယ်။ မွေးလာတော့ ကလေးကသေသွားပြီ။” စသည်ဖြင့် သူမှတ်မိသည့်ကလေးဘဝ စစ်ပြေးရသည့်အခြေအနေများကို တဆက်တည်းပြောပြသည်။ စစ်ပြေးဒုက္ခသည် ဘဝဟာ မလွယ်ကူကြောင်းကို ကလေးဘဝကတည်းက စောထီးခူမူး ကောင်းစွာ နားလည်ထားပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ပြေးရသည့်ဘဝမှ လွတ်မြောက်ချင်ကြောင်း ပြောပြသည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိတိုင် စောထီးခူမူးဆန္ဒ မပြည့်ဝသေးပေ။

ကလေးဘဝကတည်းက စစ်ပြေးစစ်ရှောင်ဖြစ်ရပြီး တနေရာပြီးတနေရာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရ၍ နောက်ဆုံးတွင် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိလာသော စောထီးခူမူးတယောက် ယနေ့အချိန်ထိ မည်သည့်သက်သေခံကဒ်၊ မည်သည့် နိုင်ငံသားကဒ်မှ သူ့တွင်မရှိပေ။ သူတို့တစ်သားစုလုံးလည်း မည်သည့်သက်သေခံ

ကန်ပြား၊ မည်သည့် နိုင်ငံသားကန်မရှိဘဲ ဤအတိုင်းသာ အသက်ရှင်ကြရသည်။ စစ်ပွဲပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသရှိ တောကြိုတောင်ကြား၌ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာရသည့် အတွက် သူတို့တွင် မွေးစာရင်းလည်းမရှိ။ မကြာခင်က စစ်ပြေးရခြင်းကြောင့်လည်း ကောင်းစွာ ပညာမသင်ခဲ့ရပေ။ ဆယ်စုနှစ် တခုကျော် စစ်ဘေး ဒုက္ခသည်စခန်း၌ ခိုလှုံ နေထိုင်ရပြီး မည်သည့်သက်သေခံကန်မှ မရှိသည့်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းသို့ လည်း ကူးသွား၍မရ၊ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းဖြစ်သည့် ဖားအံ၊ မြဝတီသို့လည်း သွား လာ၍မရဘဲ သံလွင်မြစ်ကမ်းစပ်၌သာ ရာသီအလိုက် သီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ခရီးသွားများ ရှိပါက သံလွင်မြစ်ကြောင်းတလျှောက် စက်လှေမောင်းပို့ခြင်းဖြင့်သာ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းပြုနေရသည်။

“စစ်ဘေးရှောင်စခန်းမှာက လူတွေများပြီး လုပ်ကိုင်စားသောက်ဖို့ နေရာက ကျဉ်းတယ်လေ။ အဲ့ဒါကြောင့် ဒီမှာနေရတာ ကျပ်တည်းကြတယ်။ အခြေအနေတွေ အေးချမ်းပြီး စစ်ပွဲတွေမရှိတော့ဘူးဆိုရင် ကျနော့်ရွာ “ဘောခေါ်ဒဲ” ကိုပဲ ပြန်ပြီး တောင် ယာလုပ်စားချင်တယ်။ ဒါပေမယ့် အခုအခြေအနေက ပြန်လို့မလွယ်သေးဘူး။ အဲဒီ ဘက်မှာ ဗမာစစ်တပ်တွေရော၊ BGF တွေရော လှုပ်ရှားနေကြတယ်လေ။ ဒီမှာ ဘယ် လောက်ကြာကြာ ဆက်နေရမလဲဆိုတာလဲ မခန့်မှန်းတတ်ဘူး။ ကဟီးကျိုးစစ်စခန်း က ဗမာစစ်သားတွေပြန်ထွက်သွားရင် ရွာကိုပြန်လို့ရမယ်ထင်တာပဲ။ ဒါပေမဲ့ စစ်ရှောင် စခန်းမှာနေတာတောင် ဒီနှစ် စစ်ပြေးရသေးတယ်လေ။ လေယာဉ်နဲ့ လာပစ်သွားတာ ဆိုတော့။ ဒီမှာတောင် စစ်ပြေးနေရတုန်းပဲဆိုတော့ မမြင်နိုင်တဲ့ အနာဂတ်ကို မပြော ချင်တော့ပါဘူးလေ” စောထီးခူမူးက သူ၏ ရင်တွင်းခံစားချက်ကို ဖွင့်ဟပြောပြသည်။ “ဒီနေရာက ကရင်ပြည်နယ်လို့သာ သူတို့ပြောကြတာ။ အေးအေးချမ်းချမ်းလည်း မနေ ရဘူး။ ကရင်ဖြစ်ပြီး ကရင်ပြည်နယ်မှာ လွတ်လွတ်လပ်လပ်သွားလို့လည်း မရဘူးလေ။ တနေရာပြီးတနေရာ လျှောက်ပြေးရတယ်။ ဒုက္ခသည်စခန်းမှာနေရတယ်။ ကရင်တွေ အတွက်တော့ လွတ်လပ်မှုမရှိဘူးလေ။ ကရင်တွေကိုယ်တိုင်အုပ်ချုပ်တဲ့ ကရင်ပြည် မရှိဘူးဆိုရင် ဒီလိုပဲစစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ရမယ်ထင်တယ်” စောထီးခူမူးက သူ့အမြင် ကို ပြောပြခြင်းဖြစ်သည်။ တကယ်တော့ စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိ နေသော စောထီးခူမူးဟာ ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှာပင် ထပ်မံစစ်ပြေးရသည်။ ဒုက္ခသည်စခန်းမှာ နေတာတောင်စစ်ပြေးရသော စောထီးခူမူးတယောက် မည်သည့်အချိန်ရောက်မှ စစ် ပြေးဘဝက လွတ်မြောက်မည်ကိုလည်း သူ့ကိုယ်တိုင် မသိသောအရာတခုဖြစ်သည်။

(၄)

နိုင်ငံမဲ့ အမေ့

ကျောင်းဆရာမတစ်ဦးဖြစ်သူ “နော်မူနာဖော” သည် ယခုဆိုလျှင် အသက် ၃၅ နှစ် ရှိပါပြီ။ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် နယ်စပ်စစ်ရှောင်စခန်းတခုသို့ စစ်ပြေး ဒုက္ခသည်အဖြစ်ရောက်ရှိလာပြီးနောက် ၂၀၀၇ ခုနှစ်၌ “အူးဝဲကလိုး” စစ်ဘေးရှောင် စခန်းသို့ ထပ်မံပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ရသည်မှာ ယနေ့အချိန်ထိတိုင်ဖြစ်သည်။ “အူးဝဲ ကလိုး” စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိလာသည့်အခါ စစ်ဘေးရှောင် စခန်း၌ရှိသော စာသင်ကျောင်းတွင် ကျောင်းဆရာမအဖြစ် စစ်ဘေးသင့်ကလေးများ၊ စစ်ရှောင်ကလေးများကို စာသင်ပေးနေသည်မှာ ယနေ့အချိန်ထိလည်း ဖြစ်သည်။ စစ်ဘေးရှောင်စခန်းတွင်း၌ နေထိုင်ကြသော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် သူမ ထပ်မံ စစ်ပြေးရသည်။ အကြောင်းမှာ စစ်တပ်လေယာဉ်များက စစ်ဘေးရှောင်စခန်းသို့ မကြာခဏ ရောက်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

နော်မူနာဖောသည် သံတောင်ကြီးဒေသ၊ ဘောဂလီ(ချာဂ်လတ်)အပိုင် “ခေါ် လူဒဲ” ကျေးရွာတွင် မွေးဖွားကြီးပြင်းလာခဲ့သည်။ သူမ၏မိသားစုဝင်များမှာ တောင် ယာလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ကြသော တောင်ပေါ်နေ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ သူမ ဆယ်ကျော်သက်အရွယ် ၂၀၀၅ ခုနှစ်အချိန်မှစ၍ သူတို့ဒေသ၌ တိုက်ပွဲများ ပြင်းထန် လာသည့်အတွက် ရွာသူရွာသားများသည် အမြဲပင်ပုန်းရှောင်နေရသည်။ တိုက်ပွဲ ကြီးများ ဖြစ်ပွားသည့်အချိန်မျိုးတွင် ဒေသခံပြည်သူများသည် လန့်ငိုချီပြီး တောထဲသို့ ပုန်းရှောင်နေရသည်။

ထို့ကြောင့် ဒေသခံ ရွာသူရွာသား အများစုက မိမိ တို့ဒေသ၌ ကြာကြာမနေရဲ တော့ဘဲ မိမိတို့အိမ်၊ မိမိတို့ရွာ၊ မိမိတို့တောင်ယာမြေများကို ထားခဲ့ကြပြီး သူတို့ ဌာနေ ဒေသနှင့်ဝေးရာအရပ်သို့ ထွက်ပြေးပုန်းရှောင်ကြလေတော့သည်။ နော်မူနာဖောက ပဋိပက္ခများ အချိန်တိုအတွင်း ပြီးသွားမည်ဟုထင်သည့်အတွက် ပဲခူးတိုင်းအပိုင်၊ ထန်းတပင်မြို့နယ်ရှိ အသိဆွေမျိုးများထံသို့ ခဏတာဖြုတ်လာနေသည်။ သို့သော် လည်း အခြေအနေမှာ သူမ ထင်သလိုမဟုတ်ဘဲ နော်မူနာဖော ရောက်ရှိနေသည့် ထန်းတပင် နယ်ဘက်အထိပါ တိုက်ပွဲများပျံ့နှံ့လာလေတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပဲခူး

ဒေသအပိုင် ထန်းတပင်နယ်အထိ တိုက်ပွဲများ ပျံ့နှံ့လာခြင်းကြောင့် ဒေသခံများလည်း စစ်ပြေး စစ်ရှောင်ကြရသော ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်လာကြသည်။

ထို့ကြောင့် ထန်းတပင်၌ တနှစ်ခန့်သာနေရပြီးနောက် နော်မူနာဖောသည် ဒေသခံရွာသူရွာသားများနှင့်အတူ တောတောင်ထူထပ်သည့်နေရာများသို့ ရွှေ့ပြောင်း စစ်ရှောင်ရင်း သံလွင်မြစ်ရှိရာ နယ်စပ်ဒေသအထိ ရောက်လာကြလေတော့သည်။ စစ်ရှောင်လာကြသော သူတို့အုပ်စုတွင် လူဦးရေ ၁၀၀ ဝန်းကျင်ရှိကြောင်း နော်မူနာဖောက ပြောပြသည်။

၂၀၀၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၌ “အိတုထာ” စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ သူတို့ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် အိတုထာစစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်း၌ စစ်ရှောင်လူဦးရေများပြားကာ နေရာကျပ်သည့်အတွက် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် စစ်ပြေး ဒုက္ခသည်အချို့သည် “အူးဝဲကလိုး” စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ထပ်မံပြောင်း ရွှေ့ကြရပြန်သည်။ ထိုကဲ့သို့ စခန်းပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ရသူများတွင် နော်မူနာဖောလည်း ပါဝင်လေသည်။

ထိုနှစ်မှစ၍ နော်မူနာဖောသည် အူးဝဲကလိုးစစ်ရှောင်စခန်းရှိစာသင်ကျောင်း မှာပင် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ကလေးများကို စာသင်ပေးနေသည်မှာ ယနေ့အချိန်ထိတိုင် ဖြစ်သည်။ သူမလည်း ထိုစစ်ရှောင်စခန်းမှာပင် အိမ်ထောင်ပြုကာ သားသမီး ၄ ဦး ထွန်းကားနေပြီဖြစ်သည်။ အကြီးဆုံးကလေးမှာ ၁၄ နှစ်ရှိပြီး အငယ်ဆုံးသမီးမှာ ၆ နှစ်ပင် ပြည့်သွားပြီ။ နော်မူနာဖောတွင် နိုင်ငံတခုခုက အသိအမှတ်ပြုထားသော နိုင်ငံသားကဒ် မရှိသလို သူမ၏ သား၊ သမီး ၄ ဦးစလုံးတွင်လည်း မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းမှ မရှိပေ။ ထို့အတူပင် သူမ စာသင်ပေးနေသည့် စစ်ဘေးရှောင်ကလေးများမှာလည်း နိုင်ငံမဲ့များသာ ဖြစ်နေကြသည်။ စစ်ရှောင်စခန်းမှာနေထိုင်၊ စစ်ရှောင်စခန်းမှာ မွေးဖွားကြသည့်အတွက် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ်သာ အသိအမှတ်ပြုခံထားရသည့် ကလေးများပင်။ ဆရာမနော်မူနာဖောသည် ဤစစ်ရှောင်စခန်းတွင် ဆယ်စုနှစ် ၂ ခု နီးပါး အချိန်ကုန်နေပြီဖြစ်သည်။ နော်မူနာဖောသည် သူမ၏ သားသမီးများ၏ အနာဂတ်အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်းနေရသော မိခင်တဦးဖြစ်သလို ကျောင်းသူကျောင်းသားတို့၏ အနာဂတ်အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်နေရသည့် ဆရာမတဦးလည်း ဖြစ်သည်။

“၂၀၀၆ ခုနှစ်မှာ စစ်ပြေးတုန်းက ခဏလေးသာ စစ်ပြေးရမယ်လို့ ထင်ထားတာလေ။ ဒီနေရာအထိရောက်မယ်လို့ မတွေးထားဘူး။ ဒါကြောင့်လည်း စပြေးတဲ့

အချိန်တုန်းက ထန်းတပင်မှာရှိတဲ့ အသိတွေ၊ အမျိုးတွေဆီကိုပြေးတာပေါ့။ နောက်ဆုံး သူတို့နေရာလည်း ထပ်ပြီးစစ်ပြေးရပြန်တော့ သူတို့နောက်ကို လိုက်ပြေးရတာပေါ့။ ဒီကြားထဲမှာ အိမ်ကိုတခါမှပြန်မရောက်ဘူး။ အိမ်ပြန်ချင်တယ်၊ ရွာမှာပဲ ပြန်လုပ်စားချင်တယ်။ ပြန်ဖို့လည်း အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးစားတယ်။ ဒါပေမယ့် ပြန်လို့မရခဲ့ဘူး။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် မေလတုန်းက ဒီစစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းကနေ အပြီးထွက်သွားပြီး မိသားစုအားလုံး ရွာကိုပြန်မယ်လို့ ဆုံးဖြတ်ထားတယ်။ ခရီးစဉ်တွေလည်း စီစဉ်ထားပြီးသား။ ကိုဗစ်ဖြစ်လာတော့ လမ်းတွေပိတ်လို့ ပြန်လို့မရတော့ဘူး။ အခုဆို ပိုဆိုးပြီ။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း အခြေအနေတွေ ပိုရှုပ်ထွေးလာတယ်။ စစ်ရေးတင်းမာမှုတွေဖြစ်တယ်၊ တိုက်ပွဲတွေဖြစ်တယ်။ ဒီနေရာကိုတောင် လေယာဉ်တွေ မကြာမကြာ လာတယ်လေ။ ဒီမှာနေရတာတောင် စိုးရိမ်နေရတော့ ဟိုဘက်ဒေသမှာဆို ပိုဆိုးတာပေါ့။ ဘယ်အချိန်မှ ပြန်ရမလဲဆိုတာ မသိတော့ပါဘူး” ဆရာမ နော်မူနာဖောက သူမ နေရပ်ပြန်နိုင်ရေး ကြိုးစားခဲ့ပုံကို ပြောပြခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ယခုအချိန်ထိ နေရပ်မပြန်နိုင်သေးပေ။

ခဏတဖြုတ်သာ စစ်ရှောင်ရမည်ဟု ထင်ထားသော ဆရာမ နော်မူနာဖော တယောက် ဆယ်စုနှစ် ၂ ခုနီးပါး စစ်ဘေးရှောင်ဒုက္ခသည်စခန်းမှာ နေထိုင်ရပြီးဖြစ်သည်။ မည်သည့်အချိန်ထိ ဆက်နေရမည်ကိုလည်း သူမ မသိပေ။ “အခုအချိန်ထိ မိခင်တယောက်အနေနဲ့ သားသမီးတွေကိုပေးနိုင်တာဆိုလို့ ‘နိုင်ငံသားမဲ့အမွေ’ ပဲရှိတယ်။ စိတ်မကောင်းပေမယ့် ဘာမှမတတ်နိုင်ဘူးလေ” ဟု နော်မူနာဖောက သူ့သားသမီးများ၏အနာဂတ်ကို ပြောပြရင်း ဖြည်းညင်းစွာ ညည်းတွားလိုက်လေသည်။

(၅)

ပြေးစရာလည်း မြေမရှိတော့

ညအမှောင်ကြီးထဲမှာ “နော်ဖောရေ” တယောက် လမ်းပျောက်နေသည်။ မောလည်းမော၊ ရေလည်းငတ် ဘယ်သွားလို့သွားရမှန်းလည်းမသိ။ သူ့မိသားစု အပါအဝင် တရွာလုံးလည်း ညအမှောင်ထဲမှာပင် ခြေဦးတည့်ရာ ဝရန်းသုန်းကား ပြေးနေရသည်။ ဓာတ်မီးလည်းမထိုးရဲသလို မည်သည့်အလင်းရောင်ကိုမှ အသုံးမပြုကြပေ။ ‘ဝုန်း ရှိမ်း ဘုတ် ဘုတ် ဘုတ်’ လေယာဉ်ပေါ်မှပစ်ချလိုက်သော လက်နက်ကြီးအသံ

များကိုလည်း အဆက်မပြတ် ကြားနေရသည်။ အမှောင်ထုကြီးထဲတွင် မည်သူ့ကိုမှ ရှာမတွေ့၍ သူမက သစ်ပင်ကြီးတပင်၏အမြစ်ကြားတွင် ဝင်၍ထိုင်နေကာ အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်လေတော့သည်။ ထိုနေ့က စနေနေ့ဆိုတာကို နော်ဖောရေကောင်းကောင်းမှတ်မိသည်။ ‘ဝုန်း ဂျိမ်း ဘုတ် ဘုတ် ဘုတ်’ တခါမှ မကြားဖူးသော အသံဖြစ်သည့်အတွက် တရွာလုံးက ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ပြီး ခြေဦးတည့်ရာ ပြေးလွှားခြင်းကြောင့် အချင်းချင်း လူစုကွဲသွားကြသည်။

နော်ဖောရေသည် သစ်ပင်ခြေရင်းမှာပင် တညလုံးအိပ်မရဘဲ ငြိမ်ငြိမ်လေး ထိုင်နေ၍ အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်နေသည်။ ထိုကဲ့သို့ ‘ဝုန်း ဂျိမ်း ဘုတ် ဘုတ် ဘုတ်’ ပစ်ခတ်မှုများသည် တနာရီခြားတကြိမ် နံနက်လင်းခါနီးအထိ သူမ ကြားနေရသည်။ မိုးလင်းခါနီး မှုန်ဝါးဝါးမြင်လာသည့်အချိန်တွင် အနီးအနားပတ်ဝန်းကျင်ကို စူးစမ်းကြည့်သည့်အခါတွင် သူမနှင့်မလှမ်းမကမ်းနေရာများတွင် သူမကဲ့သို့ပင် ရွာသူရွာသားများကလည်း လျှိုမြောင်တောင်စောင်းများ၌ တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်စွာ ပုန်းနေကြသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထို့နောက် ကလေးငယ်များ၏အသံကိုလည်း ကြားလာရသည်။ သူတို့အားလုံးသည် “ထီးထာ” ဟုခေါ်သော သူတို့ရွာ၏ အနောက်ဘက်ရှိ တောစပ် လျှိုမြောင်အတွင်း၌ ရောက်ရှိနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ (လတ်တလော အခြေအနေအရ ကာယကံရှင်၏ လုံခြုံရေးအတွက် ရွာနာမည် ပြောင်းထားပါသည်။)

နော်ဖောရေက ရွာသားများကိုလိုက်ကြည့်ပြီးနောက် လူငယ်၊ လူလတ် ဖျတ်လတ်သန်မာသူများကိုရွေး၍ ရွာသို့ ပြန်လွှတ်ပြီး နံနက်စာချက်စားရန် အိုး၊ ခွက်၊ ပန်းကန်၊ ဆန်၊ ဆီ၊ ဆားများကို တောတွင်းသို့ သယ်လာခိုင်းသည်။ ထိုနေ့က စမ်းချောင်းလေးတခုဘေး၌ ထမင်းချက်သူက ချက်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက် ရှာသူက ရှာကြကာ နံနက်စာပြင်ဆင်ခြင်းဖြင့် အလုပ်ရှုပ်ကြလေသည်။ နော်ဖောရေကမူ တောတွင်း လျှိုမြောင်ရှိ အခြားနေရာသို့ ထွက်ပြေးပုန်းရှောင်နေကြသော ရွာသူရွာသားများကို လိုက်လံစုံစမ်းရာ အဆက်အသွယ်လုပ်ရလေသည်။

ညက လေယာဉ်ပေါ်မှပစ်လိုက်သော လက်နက်ကြီးများ၊ ဒုံးကျည်များသည် သူတို့ရွာပေါ်သို့ မကျသော်လည်း သူတို့ရွာနှင့်နီးသော ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများတွင် ကျရောက်ကြောင်း သူတို့ သတင်းကြားရသည်။ “ထီးထာ” ကျေးရွာသည် ကတိုင်တီနှင့် ကမမောင်းအကြားတွင်ရှိပြီး အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော်ရှိ၍ ဖာပွန်သို့သွားသည့် ကားလမ်းမကြီးနှင့်နီးသော ရွာတရွာဖြစ်သည်။ ရွာသူရွာသားများက နော်ဖောရေကို

ထီးထာ၏ ရွာသူကြီးအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားကြသည်။ တကယ်တော့ ထိုရွာ၏ သူကြီးအဖြစ် သူမတာဝန်ယူရသည်မှာ ယခုတကြိမ်ဆို ၃ ကြိမ် ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၀၂ မှ ၂၀၀၉ ခုနှစ်အထိ နှစ်ကြိမ်ဆက်တိုက်၊ ၂၀၁၈ မှ ယခု ၂၀၂၁ ခုနှစ်အထိပင် ဖြစ်သည်။

အသက် ၅၆ နှစ်အရွယ် နော်ဖောရေက မည်သို့ပင်ငြင်းပါစေ “ထီးထာ” ရွာသူရွာသားများက သူမကို ရွာသူကြီးအဖြစ် ရွေးကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ရွေးချယ်ရသည်မှာလည်း အကြောင်းရှိသည်။ ဗမာစစ်တပ်က ရွာတွင်းသို့ဝင်လာပြီဆိုပါက ရွာသူကြီးကိုမေး၍ အမျိုးမျိုး စစ်ဆေးမေးမြန်းသည့်အပြင် ဆဲဆိုကြိမ်းမောင်း၍ ကိုယ်ထိလက်ရောက် ထိုးကြိတ်ကာ ပါးရိုက်၊ နားရိုက် လုပ်သည်များ ရှိသည်။ မကြာခဏခေါ်၍ အမျိုးမျိုးခိုင်းသည်။ ရွာသားများကို စုခိုင်းပြီး စခန်းခြံစည်းရိုး ကာခိုင်းသည်။ ကတုတ်ကျင်း တူးခိုင်းသည်။ ဆက်သွယ်ရေးမြောင်းများ တူးခိုင်းသည်။ စစ်ကြောင်းရောက်လာပြီဆိုပါက ရွာသူကြီးမှာ ပို၍အလုပ်များရသည်။ စစ်ဗိုလ်များက ရွာသူကြီးကိုဆင့်ခေါ်၍ ဟင်းစားပြင်ခိုင်းသည်။ ထိုသို့လုပ်ရခြင်းကြောင့် မည်သူမှ ရွာသူကြီးလုပ်လိုစိတ် မရှိကြပေ။ ရွာသူကြီးလုပ်ပြီဆိုပါက မိမိအလုပ်ကို မလုပ်ရသည့်အပြင် ရပ်ရေးရွာရေးကိုလည်း နားမထောင်အားဘဲ ဗမာစစ်စခန်းနှင့် စစ်ဗိုလ်များ အတွက်သာ အလုပ်လုပ်ပေးရခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်နေရသည်။ နော်ဖောရေက သူမ ရွာသူကြီးဖြစ်လာသည့်အကြောင်းနှင့် သူတို့ဒေသ၏အခြေအနေကို ပြောပြခြင်း ဖြစ်သည်။

“အညားတို့ရွာမှာလုပ်စားတာက လယ်ယာ၊ တောင်ယာတွေပါ။ ရာသီအလိုက် သီးနှံပင်တွေ စိုက်ပျိုးစားကြတယ်လေ။ စစ်တပ်က အညားတို့ရွာသားတွေကို ခေါ်ခိုင်းနေတာ အမျိုးမျိုး။ တောင်ယာခုတ်ချိန်၊ တောင်ယာမီးရှို့ချိန် မရှိတော့လောက်အောင် အတင်းခေါ်ခိုင်းတာ။ ပေါ်တာထမ်း၊ လမ်းပြင်၊ တံတားဆောက်၊ ရိက္ခာသည်၊ သစ်ခုတ်ဝါးခုတ်၊ ခြံစည်းရိုးကာ၊ ကတုတ်ကျင်းတူး စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးပဲ။ ရွာသူရွာသားတွေကိုလည်း ခေါင်းစဉ်အမျိုးမျိုးတပ်ပြီး ငွေကြေးကောက်ခံတယ်။ ပေါ်တာကြေး၊ ကင်းကြေး၊ ဒဏ်ကြေးတဲ့။ ဒဏ်ကြေးမှာလည်း အမျိုးမျိုးရှိတယ်။ ရွာနားသေနတ်ပေါက်သံကြားလည်း ဒဏ်ကြေးတောင်းတယ်။ သူတို့က ကိုယ့်ဟာကိုယ်ဖောက်ပြီး ဟိုအဖွဲ့ကဖောက်တယ်၊ ဒီအဖွဲ့ကဖောက်တယ်ပြောပြီး ရွာသားတွေကို ဒဏ်ငွေဆောင်ခိုင်းတယ်။ ရွာနားတိုက်ပွဲဖြစ်လို့ကတော့ ရွာမှာရှိတဲ့ကလေး၊ လူကြီး

အကုန်ခေါ်ကာ ရိုက်ပြီးစစ်ဆေးတော့တာပဲ။ တိုက်ပွဲဖြစ်လို့ ကုန်သွားတဲ့ ကျည်ဆန်ဖိုး အတွက် ရွာသားတွေကို အကုန်ပြန်လျော်ခိုင်းတယ်။ ဆန်အိတ်ပျောက်တယ်။ နို့ဆီ ပျောက်တယ်ပြောပြီး ဒဏ်ကြေးတောင်းတာပဲ။ သူတို့ယူလာကတည်းက မပြည့်တဲ့ ရိက္ခာကို ထမ်းပိုးပေးရတဲ့ရွာသားတွေက ခိုးတယ်လို့စွပ်စွဲပြီး ရွာကို ဒဏ်ငွေ ဆောင်ခိုင်း တယ်။ အဲဒီလို စစ်တပ်က နည်းလမ်းပေါင်းစုံ၊ ခေါင်းစဉ်မျိုးစုံတပ် အနိုင်ကျင့် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်တာကြောင့် ရွာသူကြီးတွေလည်း မခံနိုင်ကြဘူး။ အမျိုးသားတွေကလည်း ရွာ သူကြီးလုပ်လိုစိတ် မရှိကြဘူး။ ရွာသူကြီးက အမျိုးသမီးဖြစ်ရင် ဗမာစစ်တပ်အတွက် အလုပ်လုပ်ပေးရလည်း နည်းနည်းခံသာတယ်။ ဒါကြောင့် ရွာလူထုက အညားကို ရွာ သူကြီးအဖြစ် ပိုင်းဝန်းရွေးချယ်ကြတာ။” စသည်ဖြင့် နော်ဖောရေက သူမ ရွာသူကြီး ဖြစ်လာသည့်အကြောင်းကို တရစပ် ပြောပြခြင်းဖြစ်သည်။

ရွာသူရွာသားများ အိမ်တွင်ခိုင်းရန် မွေးမြူထားသော ကျွဲ၊ နွား စသည့် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များလည်း အချိန်ကြာကြာ အသက်ရှင်ခွင့်မရကြသလို အိမ်မွေး တိရစ္ဆာန်များဖြစ်သည့် ကြက်၊ ဝက်၊ ဆိတ်၊ ဘဲ အကုန်မျိုးတုံးသလောက် ဖြစ်ကုန် သည်။ အမိန့်နှင့် တောင်းသည်၊ ရိုးရိုးသားသားတောင်းသည်၊ မူးရမ်းပြီးဆွဲသွားသည်၊ ညဘက်ခိုးသွားသည် စသည်ဖြင့်အမျိုးမျိုး ကြုံရသည်။ မတရားမှန်းသိသော်လည်း သေနတ်ထမ်းပြီး ရမ်းကားသူတွေနှင့် မည်သူမှ ပြိုင်မခိုက်ရဲကြပေ။ ဤသို့ ပေးရကမ်းရ လုပ်ကိုင်ပေးနေရသော်လည်း အေးအေးချမ်းချမ်း မနေရပေ။ တောင်ယာထဲမှာ ထွက် နေတော့ သူပုန်သတင်းပေး၊ သူပုန်အမျိုးအနွယ် စသဖြင့် စွဲချက်တွေ အမျိုးမျိုးတင်ပြီး လူမဆန်အောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သည်မှာလည်း မကြာခဏ။ တရွာနှင့်တရွာ အကူး အသန်းလုပ်လို့ လည်းမရ။ သွားလာချင်ရင် သူတို့စခန်းမှာ ထောက်ခံစာ ယူရသည်။ ဤသည်မှာ ကိုယ့်ရပ်ရွာ ကိုယ့်မြေ ကိုယ့်ဒေသမှာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် မနေရသည့် ကရင်လူထုများ၏ ဘဝတွေ ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်ဆက်ဆံခံရမှုများသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်မတိုင်ခင်အထိ ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၀ နောက်ပိုင်း၌ အနည်းငယ်ခံသာသော်လည်း စိတ်အေးအေးမနေရပေ။ တမျိုးမဟုတ်တမျိုး သွယ်ဝိုက်၍ ရွာသူ၊ ရွာသားများကို စိတ်ဒုက္ခပေးပြန်သည်။ ဒုံးအကသင်ချင်တယ်၊ ကရင်စာသင်ချင်တယ် ပြောသည့် စစ်ဗိုလ်တွေ၊ တပ်ကြပ်တွေ ရဲဘော်တွေလည်း မရှားပေ။ သင်တော့လည်း ဆရာမ ငယ်ငယ်ချောချောလေးတွေနှင့်မှ သင်ချင်သည်တဲ့။ လက်နက်တကားကားဖြင့် ခြိမ်း

ခြောက် တောင်းစားသည့်အပြင် အမျိုးသမီးတွေကို စော်ကားမော်ကားပြောဆိုသည့် စစ်ဗိုလ်စစ်သားတွေကလည်း မရှားပေ။ စပါးရိတ်ချိန်၊ တောင်ယာသိမ်းချိန်များမှာလည်း မိုင်းအန္တရာယ်က ရှိနေပြန်သည်။ ဒီအချိန်မှ တောင်ယာထဲ မသွားလျှင် တောင်ယာစပါးတွေဟာ တောကောင်အစာ ဖြစ်သွားမည်။ သေမထူး နေမထူး အရဲစွန့်သွားကြတော့ ထိပြန်ပြီ၊ ပြတ်ပြန်ပြီ၊ ကျိုးကြ၊ ကန်းကြပြန်ပြီ။ ကိုယ့်တောင်ယာကိုယ်လုပ်ရင်း ဒုက္ခိတဖြစ်ရသူတွေလည်းမနည်း။ ထိုအဖြစ်တွေကြုံနေရသည့်အပြင် အခုလည်း တရွာလုံးစစ်ပြေးပြန်ပြီ။ မည်သည့်အခါမှ အေးအေးချမ်းချမ်း မနေရ။ အခုလည်း ပြေးနေရင်း ကရင်စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များသည် သံလွင်မြစ်ကိုဖြတ်ကူးပြီး ထိုင်းနယ်စပ်ကို ထွက်ပြေးသွားသူတွေရှိသည်ဟုလည်း ကြားနေရသည်။

“ဒီလို တိုက်ပွဲတွေဖြစ်ပြီဆိုရင် အရင်ဆုံးပြေးရတာက ပြည်သူတွေပဲလေ။ သက်ကြီးရွယ်အိုတွေ၊ အမျိုးသမီးနဲ့ ကလေးတွေ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်တွေ၊ နာမကျန်းတဲ့လူတွေ အားလုံးလိုလို အသက်လုပြေးကြရတယ်။ တတောင်တက် တတောင်ဆင်းခရီးမှာ ကလေးတွေ တိုးလို့တွဲလောင်းနဲ့ သားသည်မိခင်တွေ၊ အသက်အရွယ်ကြီးတဲ့အဘိုးအို အဘွားအိုတွေ၊ အထိတ်တလန့်ဖြစ်ကြတဲ့ ကလေးသူငယ်တွေ၊ တိုက်ပွဲဖြစ်လို့ ပြေးရတဲ့ဘဝဟာ အင်မတန်ဆင်းရဲ ဒုက္ခရောက်တယ်ဆိုတာ စစ်ပြေးဖူးသူတွေပဲ ခံစားနားလည်မှာ။ ညဉ့်သန်းခေါင်ယံ အိပ်မောကျချိန်မှာ ပေါက်ကွဲသံတွေ၊ လက်နက်ကြီး လက်နက်ငယ်သံတွေ၊ မီးတောက်မီးလှုံတွေကို ကြားရ မြင်ရလို့ ပြေးလွှားရတာလည်းရှိတယ်။ အခုလည်း တရွာလုံး ကမ္ဘာပျက်သလို ဖြစ်နေတယ်။”

နော်ဖောရေက သူတို့ စစ်ပြေးရသည့်အခြေအနေကို ရင်ဖွင့်ပြောပြသည်။

“တချို့တော့လည်း ပြေးပြီးရင်းပြေးနေရတဲ့ ဒုက္ခတွေကို မခံစားနိုင်ကြတော့ဘူး။ ဒုက္ခသည်စခန်းတွေရှိရာသို့ ပြေးချင်ကြတယ်။ တချို့ကတော့ ဒုက္ခသည်စခန်းကို မသွားလိုဘူး။ ဖြစ်နိုင်မယ်ဆို ကိုယ့်ဒေသမှာပဲ ပုန်းလျှိုးကွယ်လျှိုးနဲ့ နေချင်ကြတယ်။ အခြေအနေအေးရင် ကိုယ့်ရပ်ကိုယ်ရွာပြန်ချင်ကြတယ်။ နယ်မြေ မတည်ငြိမ်သေးရင်လည်း ရောက်တဲ့အရပ်မှာ တောင်ယာလေးခုတ်ပြီး နေထိုင်ချင်ကြတယ်။ တချို့ကလည်း မိမိတို့ဆွေမျိုးများရှိရာကို ပြေးချင်ကြတယ်။”

ထိုကဲ့သို့ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရေးတွက် အမျိုးမျိုးပြောဆိုနေကြသော ရွာသူရွာသားများကို ကျေးရွာသူကြီးဖြစ်သူ နော်ဖောရေက မည်သည့်မှတ်ချက်ကိုမှ မပေးခဲ့။ သူမကိုယ်တိုင်သည်လည်း စစ်ရှောင် စစ်ပြေးတဦး ဖြစ်နေသည့်အပြင်

ဤကဲ့သို့ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများသည် မည်သည့်အချိန်၌ ပြီးဆုံးသွားမည်ကို မသိရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မတ်လအကုန်ပိုင်းဆိုသော်လည်း တောင်ပေါ်ဒေသဖြစ်သည့် အလျောက် ရာသီဥတုကအေးနေတုန်းမို့ စစ်ပြေးကလေးအချို့မှာ နာမကျန်းဖြစ်လာကြပြီလည်း ဖြစ်သည်။

တောတွင်း၌ တပတ်ကျော်ခန့် စစ်ပြေးပုန်းရှောင်ကြပြီးနောက် လေယာဉ်သံ အနည်းငယ်ကြသွားသည်။ ရွာအခြေအနေကို ပြန်လာကြည့်တော့ ကမမောင်း-ကတိုင်တိ- ဖာပွန် လမ်းမကြီးတလျှောက်တွင် နယ်ခြားစောင့်တပ်နှင့် ဗမာစစ်တပ်တို့ ပူးပေါင်း၍ လုံခြုံရေးယူထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အချင်းချင်းမြင်ရသည့် အကွာအဝေး၌ ၄-၅ ဦးတစု ကင်းချထားသည်ကို တွေ့ရသလို၊ လမ်းဘေးဝဲယာများတွင် မြေမြှုပ်မိုင်း ထောင်ထားကြောင်း၊ ရက်အနည်းငယ်အတွင်း နယ်ခြားစောင့်တပ် BGF တပ် အင်အား ၄၀၀-၅၀၀ ခန့်ထပ်ပို့လာမည်ဖြစ်ကြောင်းလည်း သတင်းကြားရသည်။ မည်သည့်နည်းနှင့်မှ ရွာသို့ပြန်၍မရသေးကြောင်း ထီးထားရွာလူထုက ချက်ချင်းပင် နားလည်လိုက်သည်။

ဖာပွန်-ကတိုင်တိ- ကမမောင်း လမ်းမလျှောက်တွင် ဗမာစစ်တပ်၏ စကခ ၈၊ ခမရ ၄၀၇ လက်အောက်ခံ တပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဗိုလ်ချစ်သူဦးဆောင်သော တပ်ဖွဲ့များဖြစ်သည့် BGF နယ်ခြားစောင့်တပ် တပ်ရင်း ၁၀၁၃၊ တပ်ရင်း ၁၀၁၄ များက ပူးပေါင်းလှုပ်ရှားကြ၍ မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်ခြင်း၊ လမ်းပေါ်သွားလာသူများကို ဖမ်းဆီးခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ကျေးရွာများပေါ်သို့ လက်နက်ကြီးများပစ်ခတ်ခြင်းတို့ ကြောင့် ဒေသခံများသည် ယခုအချိန်ထိ မိမိတို့ရွာသို့ မပြန်လာကြသေးဘဲ ရှောင်ပုန်းနေရဆဲ။ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ ဖြစ်နေကြရဆဲပင်။ ထို့ကြောင့် အကာအကွယ်ကောင်းပြီး ပိုမိုလုံခြုံသည့် တောတောင်နေရာများကိုသာ ရှာဖွေ၍ ဆက်လက်ပုန်းအောင်းရန်သာ ရှိတော့သည်။

ဗမာစစ်တပ်နှင့်ပူးပေါင်းလှုပ်ရှားသော BGF နယ်ခြားစောင့်တပ်သားများသည် ကရင်လူမျိုးများသာ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ဒေသတိုက်ရိုက် နယ်မြေခံကရင်အချို့က BGF တပ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်သူများရှိကြောင်း သူတို့ဒေသခံများ အသိပင်။ သို့သော်လည်း နယ်ခြားစောင့်တပ်ရှိ ကရင်များသည် ဗမာစစ်တပ်နှင့်အတူပူးပေါင်း၍ ယခုအချိန်၌ ဒေသခံကရင်လူထုများ၏ အသက်အန္တရာယ်ကို ဘာကြောင့် ရန်ရှာနေရသည့် အကြောင်းရင်းကို နောဖောရေတို့ နားမလည်ပေ။ နယ်ခြားစောင့်တပ်ဖွဲ့ BGF တို့၏

အကြောင်းကို စဉ်းစားမိတိုင်း ဒေါသထွက်၊ စိတ်ပျက်၊ ဝမ်းနည်းခြင်းမှလွဲ၍ ဘာမှ မတတ်နိုင်ကြပေ။

မတ်လကုန်ပိုင်းကတည်းက စတင်စစ်ပြေးရသည့်အတွက် ယခုအချိန်ထိ နော်ဖောရေတို့ ရွာသူရွာသားများ စစ်ဘေးရှောင်နေရသည်မှာ ၃ လနီးပါး ရှိလာပြီ။ မိုးဦးရာသီလည်းရောက်လာပြီဖြစ်သည့်အတွက် တောင်ယာစိုက်ချိန်၊ လယ်လုပ် ချိန်လည်း ရောက်လာပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် လမ်းပေါ်ရှိ ဗမာစစ်တပ်နှင့် BGF တို့၏ လှုပ်ရှားမှုများ ရှိနေခြင်းကြောင့် မည်သည့်ရွာသားမှ မိမိတို့နေရာသို့ ပြန်မလာရဲ၊ လုပ်ငန်းပြန်မလုပ်ရဲကြသေးပေ။ စစ်ရှောင်ရသည့်ကာလ ကြာလာသည့်အတွက် စားနပ်ရိက္ခာပြဿနာ၊ ကျန်းမာရေးပြဿနာများ စတင်ရင်ဆိုင်လာရပြီဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် ဆန်ကိုဝေစားမှုစား လုပ်၍ရသော်လည်း နောက်တပတ်ခန့်တွင် ဆန်ပြတ်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း နော်ဖောရေက ပြောသည်။ မိုးရွာလာပြီဖြစ်သည့် အတွက်လည်း စစ်ရှောင်များနေထိုင်ရန် အမိုး၊ အကာ၊ အခင်း စသည်တို့လည်း လိုအပ်လာပြီဖြစ်ကြောင်း သူမက ညည်းတွားသည်။

“ဒီနှစ်အတွက် အညားတို့ရွာမှာ ကလေးတွေ ကျောင်းမတက်ရ၊ ပညာမသင် ရမှာကို စိုးရိမ်တယ်။ အစကတည်းက ပညာအခြေခံမကောင်းတဲ့ကလေးတွေဟာ ပညာရေးနဲ့ပိုဝေးသွားမှာကို စိုးရိမ်တယ်။ ရွာသားအများစုဟာ တောင်ယာသမား တွေဖြစ်တဲ့အတွက် ခက်ခဲချို့တဲ့ကြတယ်၊ ဆင်းရဲကျပ်တည်းကြတယ်။ ကလေးတွေရဲ့ ပညာရေးအခြေအနေက အများစုဟာ မူလတန်းမှာပဲ ပညာရေး ပြီးဆုံးသွားကြတယ်။ အညားလည်း စိုးရိမ်သာစိုးရိမ်တာ လောလောဆယ်တော့ ကိုယ့်ရွာအတွက်၊ ကလေး တွေအတွက် ဘာမှမလုပ်ပေးနိုင်သေးဘူး။ သူတို့နဲ့အတူ အသက်လုပြေးနေရတုန်း ပဲလေ။ ရွာသားတွေကလည်း စစ်သားတွေကိုကြောက်နေရတဲ့အတွက် ကိုယ့်လုပ် ငန်းကို ကိုယ် ပြန်မလုပ်ရဲကြသေးဘူး။ နောက်နှစ်ကျရင် အညားတို့ရွာမှာ အစားအစာ ပိုကျပ်တည်းမှာ သေချာတယ်။ ဒီလိုပြဿနာတွေကို အညားတို့ရွာတစ်ခုလုံး ရင်ဆိုင် နေရတာမဟုတ်ဘူး။ ပတ်ဝန်းကျင်ရွာတွေလည်း အညားတို့လိုပဲ ကြုံနေရတယ်” စသည်ဖြင့် နော်ဖောရေက သူ၏စိုးရိမ်ပူပန်မှုနှင့် သောကများကို ပြောပြသည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့အချိန်တိုင် သူတို့တွေ အိမ်ပြန်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။

ထီးထာရွာသူကြီးဖြစ်သူ နော်ဖောရေမှာ အခုမှ စစ်ပြေးရခြင်း မဟုတ်သလို ဖာပွန်နယ်၏ဒေသခံတစ်ဦးလည်းမဟုတ်ပေ။ စစ်ပြေးရင်း ဖာပွန်နယ်သို့ ရောက်လာ

ခြင်း ဖြစ်သည်။ သူမကို ပဲခူးဘက်ရှိ ရွှေကျင်မြို့နယ်အပိုင် “ပလောနီး” ကျေးရွာတွင် မွေးဖွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပလောနီးကျေးရွာသည် အိမ်ခြေ ၇၀ ခန့်ရှိပြီး တရွာလုံးမှာ ကရင်များဖြစ်ကြသည်။ သူမအသက် ၉ နှစ်အရွယ်၊ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ဗမာပြည်၏ စစ်အာဏာသိမ်းခေါင်းဆောင် နေဝင်း ဦးဆောင်သော မဆလတို့ စစ်အုပ်စုသည် ကရင်လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးကိုဖြိုခွင်းရန် ‘ဖြတ် လေးဖြတ်’ နည်းဗျူဟာ စစ်ဆင်ရေးကို ပဲခူးရိုးမဘက်၌ စတင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်သည့် အခါ မဆလ စစ်တပ်က ရွှေကျင်နယ်ရှိ သူတို့ရွာသို့ရောက်လာကာ ရွာသူရွာသား အားလုံးကို သူတို့အိမ်၊ သူတို့ရွာမှ မောင်းထုတ်လိုက်လေတော့သည်။ ထိုအချိန်သည် နော်ဖောရေအတွက် ပထမဆုံး စစ်ပြေးဘဝဖြစ်သွားသည့်အချိန် ဖြစ်သည်။

အသက် ၉ နှစ်အရွယ်သာရှိသေးသော နော်ဖောရေက သူတို့ကို လာ ရောက်မောင်းထုတ်သော မဆလစစ်တပ်မှာ “ခလရ - ၅၇” ဖြစ်ကြောင်း မိဘများ ပြန် ပြောပြ၍ သိရသည်ဟု နော်ဖောရေက ပြောပြသည်။ မိမိတို့အိမ်၌ မွေးမြူထားသော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များ၊ အိမ်ရှိပစ္စည်းများကို ယူခွင့်မပေးဘဲ အဝတ်တထည် ကိုယ်တခု ဖြင့် ကိုယ့်အိမ်ပေါ်၌မောင်းချခံရခြင်းဖြစ်သလို မိမိတို့ရွာမှ မောင်းထုတ်ခံရခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ဗမာစစ်တပ်များက ဒေသခံကျေးရွာလူထုကို မိမိတို့အိမ်၊ မိမိတို့ရွာ၌ လာ ရောက်မောင်းထုတ်ရသည့်အကြောင်းရင်းကို ယခုအချိန်ထိ နော်ဖောရေတယောက် နားမလည်ပေ။ ရွာရှိလူထုများကလည်း ထိုလုပ်ရပ်ကို နားမလည်ကြပေ။

“အညားတို့ကို ကိုယ့်အိမ်ပေါ်က မောင်းချ၊ ရွာပြင်ကိုမောင်းထုတ်ပြီး ရွာ ထဲကို လုံးဝပြန်ဝင်ခွင့်မပြုတော့ဘူး။ ဘယ်ရွာကိုမှလည်း ဝင်၍မရတော့ဘူး။ အဝတ် တထည်တည်းနဲ့ ကွင်းပြင်မှာ တညလုံးအိပ်ရတယ်။ အဲဒီညက ကွင်းပြင်မှာအိပ်ရတဲ့ အညားတို့ရွာသားတွေကို စစ်သားတွေက ဓားနဲ့ အကုန်လုံး လိုက်ခုတ်သတ်မလို့ပဲ။ သူတို့စစ်ဗိုလ်က ပေးမခုတ်လို့သာ အညားတို့ အသက်ရှင်ကြတာ”

နော်ဖောရေက သူမ၏ပထမဆုံးစစ်ပြေးဘဝကို ပြန်၍ ပြောပြသည်။ သူ တသက်တွင်လည်း မေ့၍မရသော ခါးသီးမှုတခုဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ နော် ဖောရေလည်း သူမ၏ရွာသို့ တခါမှပြန်မရောက်တော့သလို သူ့ရွာရှိလူထုများလည်း နေရာပေါင်းစုံသို့ ရွှေ့ပြောင်းသွားရလေတော့ သည်။ အချို့က နယ်စပ်ဒေသဘက်သို့ ထွက်သွားကြသလို၊ အချို့ကလည်း ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ခိုလှုံ၍ တတ်ယနိုင်ငံသို့ ထွက်သွားသူများလည်း ရှိသည်။ အချို့ကလည်း မိမိတို့ဆွေမျိုးများရှိရာ လှည်းကူး

စာပူးတောင်းဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေချကြသည်။ ရွာသူရွာသားများ မိမိတို့နေရာ ဒေသကို မစွန့်ခွာလိုကြသော်လည်း သေနတ်ဖြင့်ခြိမ်းခြောက်၍ အတင်းထွက်ခိုင်း သည့်အတွက် မဖြစ်မနေထွက်သွားရခြင်းဖြစ်သည်။ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များ ဖြစ်သည့် ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ဘဲ၊ ခွေးနှင့် မိမိတို့၏ အိမ်၊ ခြံ၊ မြေ၊ လယ်ယာ၊ ဥယျာဉ်ခြံများ အားလုံးကိုထားခဲ့ရပြီး ကိုယ့်နေရာ ကိုယ့်ဒေသမှ အတင်းအဓမ္မ မောင်းထုတ်ခံရခြင်း ဖြစ်သည်။

အချို့အိမ်ထောင်စုများသည် လယ် ၁၀ ဧက ပိုင်ဆိုင်ကြသလို အချို့က လည်း ထိုထက်များသည်။ ထိုအရာများအားလုံးကို ဗမာများလာရောက်သိမ်းပိုက်ကာ မိမိတို့အိမ်ပေါ်တွင် လာရောက်အခြေချနေထိုင်ကြသည်။ သတင်းကြားရသည်မှာ ယခုအချိန်တွင် ထိုရွာ၌ ကရင်တဦးတယောက်မှ မရှိတော့ဘဲ ဗမာရွာဖြစ်သွားပြီ ဖြစ်သည်။ ရွာနာမည်ကလည်း အရင်အတိုင်းလား၊ ပြောင်းသွားပြီလားတော့ သူမ အသေအချာမသိပေ။ သူတို့မိသားစုသည် ရွာမှထွက်လာပြီးကတည်းက တခါမှ ပြန် မရောက်ကြတော့ပေ။ ပြန်လို့လည်း မရပေ။ ပြန်လည်း မပြန်ရကြပေ။

ရွာမှမောင်းထုတ်ခံရပြီးနောက် နော်ဖောရေတို့မိသားစုသည် "ကွင်းဆိပ်" ဆိုသောနေရာတွင် ၁ နှစ် နေထိုင်ကြခဲ့သည်။ ထိုနေရာ၌ လုပ်ကိုင်စားသောက်၍ အဆင် မပြေသည့်အတွက် သူမမိဘများက စစ်တောင်းမြစ်အရှေ့ဘက်ခြမ်း ညောင်လေးပင် မြို့နယ်အပိုင်သို့ ထပ်မံပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြပြန်သည်။ ထိုနေရာသည် စစ်တောင်း မြစ်နှင့်နီးသည့်အတွက် စိုက်ပျိုးမှုဖြင့် အသက်မွေးရသည်မှာ အဆင်ပြေသည်။ သို့ သော်လည်း ပြည်တွင်းစစ်ကြီးက ဆက်လက်ကူးစက်လာပြန်သည်။

စားဝတ်နေရေးအဆင်ပြေသော်လည်း ဘဝလုံခြုံမှုမရှိဘဲ နေ့စဉ်စိုးရိမ်ပူပန် ရသည်။ စိုးရိမ်ပူပန်မှုမှလွတ်မြောက်ပြီး စစ်ပြေးဒုက္ခမှလွတ်မြောက်ရေးအတွက် နေရာ သစ်သို့ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရန် နော်ဖောရေမိဘများက နည်းလမ်းထပ်ရှာကြလေသည်။ ထိုနေရာ၌ ၅ နှစ်ခန့်နေထိုင်ပြီးနောက် သူတို့မိသားစုသည် ၁၉၈၁ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ဖာပွန်နယ်ဘက်သို့ကူးလာပြီး ထီးထာကျေးရွာ၌ အခြေချနေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉၈၁ ခုနှစ်ကတည်းက ဤထီးထာရွာသို့ရောက်လာသော်လည်း အေး ချမ်းစွာမနေရဘဲ မကြာခင်စစ်ပြေးရပြန်သည်။ နော်ဖောရေ၏ ဘဝတလျှောက်လုံး စစ်ပြေးဘဝ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ဘဝဖြင့်သာ ဖြတ်သန်းနေရသည်။ စစ်ပွဲများသည် ကရင်လူထုအတွက် မုဆိုးမများ၊ အမိမဲ့အဖမဲ့ရင်သွေးများ၊ မီးလောင်ပြင်များ၊ ရွာပျက်

များ၊ လယ်ပျက် ယာပျက်များ၊ တောင်ယာပျက်များကို မွေးထုတ်ပေးကြောင်း သူမ တွေ့ရသည်။ အပိုဆုအနေဖြင့် စစ်ဆိုသည်မှာ ဒုက္ခိတနိဒုက္ခသည်များကိုလည်း မွေး ထုတ်ပေးကြောင်း ဒုက္ခသည်ဘဝဖြစ်ဖူးသော နော်ဖောရေတယောက် နားလည်ထား ပြီး ဖြစ်သည်။ အရင်ကာလများတွင် သာမန်ပြည်သူတစ်ဦးအနေဖြင့်သာ စစ်ပြေးနေခဲ့ရ သော်လည်း ယခုစစ်ပြေးနေရသည်မှာ ကျေးရွာသူကြီးတစ်ဦး ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် လူထု အတွက် ပို၍တာဝန်ရှိသည်ဟု ခံစားရကြောင်းလည်း နော်ဖောရေက စစ်ဘေးဒုက္ခ အကြောင်းကို ရှင်းပြခြင်းဖြစ်သည်။

အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော်ခန့်သာရှိသော နော်ဖောရေတို့၏ “ထီးထား” ရွာ၌ အပေါဆုံးအရာမှာ ဒုက္ခိတလူသားများပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မွေးရာပါ ခန္ဓာကိုယ် ချို့တဲ့သော ဒုက္ခိတများမဟုတ်ပေ။ ခြေထောက်ပြတ်သူ၊ လက်ပြတ်သူ၊ မျက်လုံး ပျက်စီးသူများ စသည်ဖြင့် အစုံရှိသည်။ လက်နက်ကြီးကျည်များ အိမ်ပေါ်ကျ၍ ကျိုး၊ ကန်း၊ ပြတ်ကာ ဒုက္ခိတဖြစ်သွားသူများ၊ ကိုယ့်လယ်ကိုယ့်ယာထဲသွားရင်း မြေမြှုပ် မိုင်းနင်းမိ၍ ကျိုး၊ ကန်း၊ ပြတ်၍ ဒုက္ခိတဖြစ်သွားသူများ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ကိုယ့်အိမ်မှာနေရင်း၊ ကိုယ့်တောင်ယာ၌ အလုပ်လုပ်ရင်း လက်နက်ကြီးကျည်ကျ၍ သေဆုံးရသူများလည်း မနည်းပေ။ မဆလ၊ နဝတ၊ နအဖမှစ၍ ယခု ၂၀၂၁ ခုနှစ် အထိတိုင် ခေတ်အဆက်ဆက်ဗမာစစ်တပ်သည် မိမိတို့ ကျေးရွာလူထုများ ဤသို့ ဖြစ်သွားအောင် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ဘာကြောင့်လုပ်ရသည်ကို နော်ဖောရေအနေ ဖြင့် နားမလည်ပေ။

၁၉၇၄ ခုနှစ် မဆလခေတ်ကတည်းက စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဘဝဖြစ်နေရသော နော်ဖောရေတယောက် ယခု ၂၀၂၁ ခု နှစ်သို့ ရောက်လာသည့်တိုင်အောင် စစ်ပြေး နေရစေဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းမည်ဟုထင်သော နေရာများသို့လည်း တနေရာပြီး တနေရာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သော်လည်း သူမအတွက်မထူးပေ။ ကိုယ့်နေရာ၊ ကိုယ့်ဒေသမှာပဲ နေထိုင်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးဖြင့်သာ ဘဝကို ရိုးသားစွာရုန်းကန်နေကြသော သူတို့ကိုမှ ရန်သူအမှတ်ဖြင့် ဘာကြောင့်ဦးတည်တိုက်ခိုက်ရသည်၊ သူတို့ရွာတွင်းသို့ လက်နက် ကြီးများ ဘာကြောင့်ပစ်ခတ်ရသည်ကို သူတို့နားမလည်ပေ။

“အခုလည်း စစ်ပြေးဒုက္ခသည်မဖြစ်ချင်ပေမယ့် ထပ်ဖြစ်ပြန်ပြီ။ အသက် လည်းရလာပြီ၊ ကျန်းမာရေးလည်း ချို့တဲ့လာပြီ၊ အေးအေးချမ်းချမ်းပဲနေချင်တယ်။ အညားတို့လို အပြစ်မရှိတဲ့ပြည်သူလူထုတွေကို တိရစ္ဆာန်လိုပဲ သဘောထားကြတာ

လား မသိဘူး။ အညားတို့ ကရင်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်တွေအတွက် ထပ်ပြေးစရာ မြေလည်း မရှိတော့ဘူး” ။

နော်ဖောရေသည် သူမ၏စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဘဝ အတွေ့အကြုံ၊ ခံစားချက်နှင့်ဆန္ဒတို့ကို ရင်မောစွာဖြင့်ပြောပြရင်း သက်ပြင်းရှည်ကြီးတချက်ကို ချလိုက်သည်။

(၆)

လွတ်လပ်မှုကို တမ်းတရင်း

၂၀၁၉ ခုနှစ်၌ ထန်မဟင်းဒုက္ခသည်စခန်း (Tham Hin Refugee Camp) တွင် အထက်တန်းကျောင်းပြီးသွားသော “နော်ဟဲလယ်မူး” တယောက် ယနေ့အချိန်ထိ ဘယ်သွားလို့ ဘယ်လာရမှန်းကို သူမ စဉ်းစား၍မရသေးပေ။ ထန်မဟင်းဒုက္ခသည်စခန်းသည် ရတ်ချဘူရီစီရင်စု (Ratchaburi Province) ၏ စွန်ဖန်ခရိုင် (Suan Phung District) အတွင်း၌တည်ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ဘန်ကောက်မြို့မှနေ၍ ဥနာရီခန့် ကားမောင်းသွားရသည့် နေရာတခုဖြစ်သည်။ စွန်ဖန်ခရိုင် (Suan Phung District) သည် တနင်္သာရီဒေသ ထားဝယ်နယ်မြေနှင့် ထိစပ်လျက်ရှိသော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ခရိုင်တခုဖြစ်သည်။

ထန်မဟင်းဒုက္ခသည်စခန်း (Tham Hin Refugee Camp) ကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်၌ စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၏ စာရင်းများအရ ထန်မဟင်းဒုက္ခသည်စခန်းတွင် နေထိုင်သူ ၉၉% ရာခိုင်နှုန်းမှာ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ တနင်္သာရီနယ်မြေအတွင်းရှိ သူမ၏ရွာတွင် ၂ တန်းအထိသာ ကျောင်းတက်ဖူးပြီး ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းရှိ ထန်မဟင်းဒုက္ခသည်စခန်းသို့ နော်ဟဲလယ်မူး ရောက်ရှိသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ယခုဆိုလျှင် ထိုစခန်းမှာပင် သူမအထက်တန်းပြီးမြောက်သွားပြီဖြစ်ကြောင်း သူမက ပြောပြသည်။ လက်ရှိအချိန်၌ သူမတွင် အလုပ်အကိုင် ထွေထွေထူးထူးလည်း မရှိပေ။

အထက်တန်းကျောင်းသည် ထိုဒုက္ခသည်စခန်း၏ အမြင့်ဆုံးကျောင်းဖြစ်သည့်အတွက် ထိုနေရာ၌ နော်ဟဲလယ်မူး ကျောင်းပြီးသွားရသည်။ ဒုက္ခသည်စခန်းဖြစ်သည့်အလျှောက် အလုပ်အကိုင်လည်းမရှိပေ။ စခန်းအပြင်ထွက်ပြီး အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန်မှာလည်း နော်ဟဲလယ်မူးသည် ဒုက္ခသည်တဦးဖြစ်သည့်အတွက်

အပြင်ထွက်ခွင့်မရှိပေ။ စစ်ပြေးဘဝဖြင့် ကလေးဘဝကတည်းက မိသားစုများနှင့် အတူ ဤဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်ရှိလာခြင်းကြောင့် သူမတွင် စာရွက်စာတန်းများ၊ အထောက်အထားများ မရှိသည့်အတွက် အပြင်ထွက်၍မရခြင်းဖြစ်သလို ထိုင်းပုလိပ် များကလည်း စခန်းကို အမြဲပင်စောင့်ကြည့်နေကြသည်။ ရွာတွင် နေထိုင်စဉ်က အကြောက်တရားများဖြင့်နေထိုင်ရသလို ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ရောက်လာသည့်အခါ တွင်လည်း အမျိုးမျိုး ပိတ်ပင်ကန့်သတ်မှုခံရပြီး နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် စောင့်ကြည့်ခံ နေရသည့်ဘဝကို နော်ဟဲလယ်မူး လွတ်မြောက်ချင်ပြီဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်မှု၏ အရသာကို နော်ဟဲလယ်မူး တကယ်ပင်တောင့်တနေသည်မှာ သူမ၏မျက်နှာတွင် ပေါ်လွင်လျက်ရှိသည်။

တနင်္သာရီတိုင်းရှိ ဝှံ့တက်အဲဒ်(မေတ္တာမြို့နယ်) အပိုင်၊ “ဖီတီဂ်သဝီ” (ဖောင်တော်ကြီးကျေးရွာ)တွင် နော်ဟဲလယ်မူးမိသားစု နေထိုင်ကြသည်။ ဖီတီဂ်သဝီ (ဖောင်တော်ကြီးကျေးရွာ)သည် အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော်ရှိကာ ကရင်လူမျိုးနှင့် ထားဝယ်လူမျိုးများနေထိုင်ကြသည့် ရွာတရွာဖြစ်သည်။ အစောပိုင်းကာလတွင် ဖောင်တော်ကြီးကျေးရွာလေးသည် အေးအေးချမ်းချမ်းရှိပြီး ရွာသူရွာသားများကလည်း လုံခြုံစိတ်ချစွာပင် လုပ်ကိုင်စားသောက်ကြရသည်။

သို့သော်လည်း တနင်္သာရီကမ်းရိုးတမ်းဒေသ၌ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ ထုတ်လုပ်ရန် လုပ်ငန်းစီမံကိန်း အကောင်အထည်ဖော်လာသည့်အချိန်မှစ၍ ရွာသူရွာသားများ အေးဆေးစွာ မနေရတော့ပေ။ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကိုထုတ်ယူပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသို့ တင်ပို့ရန် ရတနာဂက်စ်ပိုက်လိုင်းကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်လာသည့် အချိန်မှစ၍ တနင်္သာရီဒေသတွင်း၌ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားလာခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ရတနာဂတ်စ်ငွေ့တွင်းနှင့် ပိုက်လိုင်းကို ပြင်သစ်အခြေစိုက် Total SA ကုမ္ပဏီ၊ အမေရိကန်အခြေစိုက် Chevron Corporation ကုမ္ပဏီ၊ ထိုင်းအစိုးရပိုင် PTT ကုမ္ပဏီ၊ မြန်မာအစိုးရပိုင် Myanmar Oil and Gas Enterprise (MOGE) တို့ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

လုပ်ငန်းစီမံကိန်း စတင်အကောင်အထည်ဖော်လာသည့်အချိန်၌ မြန်မာစစ်တပ်သည် လုံခြုံရေးကိုအကြောင်းပြကာ တနင်္သာရီဒေသတွင်းသို့ စစ်တပ်အင်အား အလုံးအရင်းတိုးချဲ့လာသလို နယ်မြေရှင်းလင်းရေး စစ်ကြောင်းများလည်း မကြာခဏထွက်လေ့ရှိကြသည်။ မြန်မာစစ်တပ်က နယ်မြေရှင်းလင်းသည့်အခါ

စစ်ကြောင်းထွက်သည်အခါတွင် ဖောင်တော်ကြီးရွာရှိ ကျေးရွာစာသင်ကျောင်းနှင့် ရွာရှိအိမ်များသို့ မကြာခဏ ဝင်ရောက်စခန်းချလေ့ရှိသည်။ ထို့အတူပင် ပိုက်လိုင်း ဖြတ်သွားရာဒေသများဖြစ်သည့် ရေဖြူမြို့နယ်၊ ထားဝယ်မြို့နယ်၊ မေတ္တာမြို့နယ် (ဝှံတံအိမ်) များ၌လည်း မကြာခဏ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။

ထိုကဲ့သို့ စစ်ပွဲပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ ရွာတွင်းသို့ မကြာခဏ စစ် ကြောင်းရောက်လာခြင်းကြောင့် ဖောင်တော်ကြီးကျေးရွာရှိရွာသူ၊ ရွာသားများအတွက် မှာ ဘဝလုံခြုံမှု မရှိတော့သလို ရွာတွင်လည်း မနေရဲတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ် ကတည်းက ဌာနေရွာလူထုများသည် စစ်ပြေးဘဝဖြစ်သွားရသလို ဒုက္ခသည်ဘဝ ကိုလည်း တခါတည်း ရရှိလိုက်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ စစ်ပွဲပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားလာသည့် အတွက် ဒေသခံအချို့က ဆွေမျိုးများရှိရာ ထားဝယ်မြို့ပေါ်သို့ စစ်ရှောင်သွားကြ သည်။

မြို့ပေါ်၌ ဆွေမျိုးမရှိသော ဒေသခံအများစုက ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ရှိ စွန်ဖန်ခရိုင် (Suan Phung District) အတွင်းသို့ ထွက်ပြေးခိုလှုံကြရသည်။ ဒေသခံကရင်လူထု များက ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် စစ်ဘေးရှောင်ခိုလှုံလာခြင်းကြောင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် သူတို့အတွက် တရားဝင်ဒုက္ခသည်စခန်းဖြစ်သည့် ထန်မိဟင်းဒုက္ခ သည်စခန်း (Tham Hin Refugee Camp) ကို တည်ထောင်ပေးလိုက်ရသည်။

ဒေသခံ ကရင်လူထုများအနေဖြင့် စစ်ပြေး၊ စစ်ရှောင်ကာ ဒုက္ခသည်ဘဝကို မနှစ်သက်ကြသော်လည်း သူတို့အသက်ရှင်ရန်အတွက် ဒုက္ခသည်ဘဝကို ရွေးချယ် ရခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်စခန်း၌ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် နေထိုင်ကြရသော် လည်း နော်ဟံလယ်မူးမိသားစုသည် မိမိတို့ဇာတိရွာသို့ပြန်လာရန် ရွာအကြောင်းကို အမြဲပင်စုံစမ်းသည်။ သို့သော်လည်း သူတို့အတွက် နေရပ်ပြန်ရေးမှာ ရွှေပြည်တော် မျော်တိုင်းဝေး ဖြစ်နေဆဲပင်။

မြန်မာစစ်တပ်နှင့် ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံးတို့အကြား အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက်ပိုင်း၌ ထိုဒေသတွင် မြန်မာစစ်တပ်၏ နယ်မြေ စိုးမိုးရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသည်များ နေရပ်မပြန်နိုင် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ တပ်စခန်းမဟုတ်သော်လည်း ဖောင်တော်ကြီးရွာရှိ ကျေးရွာ စာသင် ကျောင်းဝင်းအတွင်း၌ ကျောင်းသူကျောင်းသားမဟုတ်သော မြန်မာစစ်သားများမှာ အမြဲလိုလိုပင်ရှိနေကြောင်း နော်ဟံလယ်မူးမိ သူရွာ၏ အခြေအနေကို ပြောပြသည်။

ထို့အပြင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အာဏာသိမ်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အပါအဝင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့စုံတို့၏ လှုပ်ရှားမှုများလည်း ရှိလာ ခြင်းကြောင့် ထိုဒေသတိုက်၌ သေနတ်သံများ မကြာခဏထွက်ပေါ်လာသလို အာ ဏာသိမ်းအဖွဲ့မှလူများက ဒေသခံပြည်သူများကို အကြောင်းမဲ့ ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်မှု များလည်း ရှိလာကြောင်း သူမက တဆက်တည်းပြောပြသည်။ ထိုအခြေအနေများ ကြောင့် ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ရောက်ရှိလာကြသော ရွာသူရွာသားများမှာ နေရပ်သို့ မပြန်နိုင်ခြင်းဖြစ်ရသည်။

စစ်ဘေးရှောင် ဒုက္ခသည်စခန်း၌ နေထိုင်ရာတွင်လည်း ကန့်သတ် ပိတ်ပင် မှုဖြင့် နေထိုင်ရပြီး အမြင်ပင် စောင့်ကြည့်ခံနေရကြောင်း နော်ဟဲလယ်မူးက ပြောပြ သည်။ စခန်း၌ ဒုက္ခသည်များအတွက် ပေးဝေသော ဆန်၊ ဆီ၊ ဂျုံ၊ ပဲ စသည့် အခြေခံ စားနပ်ရိက္ခာများကို လျော့ချလိုက်သည့်အတွက် သူတို့မိသားစုမှာ စားဝတ်နေရေး ကျပ်တည်းလာသည်။ စခန်းတွင်း၌ရှိသော အိမ်ထောင်စုအသီးသီးမှာ သူတို့ရရှိသော ခွဲတမ်းရိက္ခာများ လုံလောက်ခြင်းမရှိတော့ပေ။ စခန်းတွင်းရှိ ဒုက္ခသည်များမှာလည်း အပြင်ထွက်၍ အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေ၍ မရပေ။ စခန်းတာဝန်ရှိသူများ၊ လုံခြုံရေးတာဝန် ရှိသူများ၊ ထိုင်းအာဏာပိုင်များက ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

တဖက်တွင်လည်း စားနပ်ရိက္ခာမလုံလောက်၊ တဖက်တွင်လည်း အပြင် ထွက်၍မရ စသည့်အခြေအနေများအောက်တွင် အချို့က ခိုးထွက်ပြီး နေ့စားအလုပ် ရှာဖွေကြရသည်။ ငွေကြေးအခံရှိသူများက သက်ဆိုင်ရာ စခန်းတာဝန်ခံ၊ လုံခြုံရေး အဖွဲ့များကို လာဘ်ထိုး၍ စခန်းအပြင်သို့ထွက်ကာ ကုန်စည်၊ ကုန်ခြောက်လေးများ ဝယ်ယူတင်သွင်းပြီး အိမ်ဆိုင်လေးများဖြင့် ဈေးရောင်းကြသည်။ တချို့ကလည်း မိမိ ခြံဝင်းအတွင်း၌ ရာသီအလိုက် သီးနှံပင်များ စိုက်ပျိုးစားကြရသည်။ နော်ဟဲလယ်မူး မိသားစုကမူ မုန့်ဟင်းခါး၊ မုန့်တီ၊ မုန့်လက်ဆောင်း စသည်တို့ကိုရောင်းကာ မိသားစု စားဝတ်နေရေးအတွက် ဝင်ငွေရှာကြရသည်။

မိမိရွာ၌ ၂ တန်းအထိသာ ကျောင်းတက်ရပြီး မိဘများနှင့်အတူ ဒုက္ခသည် စခန်းသို့ စစ်ပြေးသွားရသော နော်ဟဲလယ်မူးတွင် မည်သည့်စာရွက်စာတမ်းမှ မရှိပေ။ ဗမာပြည်၏ နိုင်ငံသားကဒ်လည်းမရှိသလို ထိုင်းအစိုးရကလည်း သူမကို နိုင်ငံသားကဒ် ထုတ်ပေးခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် သူမအတွက် မည့်အရာမှ လွတ်လပ်မှုမရှိပေ။ ၁၀ လုံခြုံမှုမရှိသည့် လူမှုဝန်းကျင်၌ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာရသလို၊ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှု

အမျိုးမျိုးအောက်တွင် အခက်အခဲ၊ အကျပ်အတည်းများဖြင့် နေထိုင်ရသည့် နော်ဟဲလယ်မူးက တန်းတူအခွင့်အရေးနှင့်လွတ်လပ်မှုကို လိုချင်ကြောင်း ရင်ဖွင့်ပြောပြသည်။ အကြောက်တရားများဖြင့် မျက်နှာငယ်ရသည့်ဘဝမှ လွတ်မြောက်ချင်ကြောင်းလည်း သူမက တဆက်တည်းပြောပြသည်။

နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသည့် နော်ဟဲလယ်မူးက အကြောက်တရားကင်းသည့်ဘဝ၊ မျက်နှာငယ်ရသည့်ဘဝမှ လွတ်မြောက်ချင်ပြီး တန်းတူအခွင့်အရေး နှင့် လွတ်လပ်မှုကို တောင့်တသော်လည်း သူမအနေဖြင့် ဤထန်မိဟင်းဒုက္ခသည် စခန်း (Tham Hin Refugee Camp) အတွင်း၌ မည်သည့်အချိန်ထိ ဆက်နေရပြီး၊ မည်သည့်အချိန်၌ ပြန်ထွက်သွားရမည်ကို သူမကိုယ်တိုင်လည်း မသိပေ။ အထောက်အထားမဲ့၊ နိုင်ငံသားမဲ့ဘဝဖြင့် သူများနိုင်ငံနယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်စခန်း၌ ဒုက္ခသည်အဖြစ် နေထိုင်ရသည့်အတွက်လည်း မည်သူ့ကို အပြစ်တင်ရမှန်းလည်း နော်ဟဲလယ်မူး မသိပေ။

(၇)

သားကောင်ဘဝများ

လင်းဖိုးရောက်နေသည့် လူသောတောင်ပေါ်ရှိ ကျေးရွာတရွာ၏ ရွာလူကြီးအိမ်သို့ ၈.၆.၂၀၂၀ ရက်နေ့၊ မွန်းတည့် ၁၂:၀၀ နာရီအချိန်တွင် အမျိုးသမီးဧည့်သည် ၂ ဦး ရောက်ရှိလာသည်။ တဦးမှာ အသက် ၄၀ ကျော်အရွယ်ဖြစ်ပြီး ကျန်တဦးမှာ အသက် ၁၇ နှစ်ဖြစ်ကာ သားအမိများဖြစ်ကြသည်။ မည်သူမှ မသွားလာရသည့်အချိန်တွင် သူတို့သားအမိ ၂ ဦးက အရဲစွန့်ပြီး ရွာလူကြီးအိမ်သို့ ခရီးနှင့်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း လင်းဖိုးကို သူတို့ပြောပြသည်။ အမျိုးသမီးကြီး၏အမည်မှာ “နော်ဖောထူး” ဖြစ်ပြီး သူတို့သည် “လေးကော” ဟုခေါ်သော တောင်ပေါ်ရွာလေး၌ နေထိုင်ကြသည်။

လေးကောရွာမှ လင်းဖိုးရောက်ရှိနေသည့် ရွာသို့ ၈ နာရီ ခြေလျင် လမ်းလျှောက်လာရသည်။ နံနက် ၄:၀၀ နာရီအချိန်ကတည်းက သားအမိ ၂ ဦးသည် သူတို့ရွာမှ ဓာတ်မီးတလက်ဖြင့် ခရီးစဉ်စတင်ကြပြီး နေ့မွန်းတည့် ၁၂:၀၀ နာရီ အချိန်မှ ရောက်ရှိလာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ လာရသည့်အကြောင်းရင်းမှာ သူတို့ရွာ၌ စားနပ်ရိက္ခာ ပြဿနာကြုံလာသည့်အတွက် အကူအညီတောင်းရန် လာကြခြင်းဖြစ်သည်။

မည်သူမှမလာရသည့်ခရီးကို သူတို့သားအမိ ၂ ဦးက ခရီးနှင်လာကြသည့်အတွက် လမ်းခုလတ်ရှိရွာများမှ ကျေးရွာသားအချို့က “ဗမာစစ်သားတွေကို မကြောက်ဘူးလား၊ လေယာဉ်လာပစ်မှာကို မကြောက်ဘူးလား” ဟုမေးလာကြသည်။ “ကြောက်တော့လည်း ဘာတတ်နိုင်မှာလဲ၊ ကြောက်လို့မသွားရင် ငတ်သေရုံပဲ ရှိတော့တယ်” ဟုသာ တုံ့ပြန်ရသည်။ သူတို့သားအမိဖြတ်လာရသည့် ကျေးရွာများမှရွာသားအချို့သည် နေ့ခင်းဘက်တွင်သာ သူတို့ရွာသို့ ပြန်တက်လာကြကာ ညဘက်တွင်မူ တောတောင်များ၌သာ သွား၍အိပ်ကြသည်။ ရွာသားအများစုမှာ မပြန်လာကြသေးဘဲ တောတွင်း၌သာ စစ်ဘေးရှောင်ကာ ပုန်းအောင်းနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ဗမာစစ်တပ်နှင့် လူမျိုးစုစစ်တပ်တို့ အကြား တကျော့ပြန် စစ်ရေးတင်းမာမှုဖြစ်လာသလို ဗမာစစ်တပ်ဘက်မှ ကရင်နယ်မြေများကို တိုက်လေယာဉ်များဖြင့် လာရောက်ပစ်ခတ်ခြင်း၊ ဗုံးကြဲခြင်းတို့ကြောင့် နော်ဖောထူးတို့သားအမိသည် မတ်လကုန်ပိုင်းကတည်းက စစ်ပြေးကြရသည်မှာ ယခု အချိန်ထိတိုင်ဖြစ်ကြောင်း သူမက ပြောပြသည်။ သူ့ရွာ၏ ဒေသခံ ရွာလူထုများသည်လည်း စစ်ပြေးနေကြဆဲပင်။ စစ်ရှောင်၊ စစ်ပြေးလူထုများမှာ ယခုအချိန်၌ စားနပ်ရိက္ခာပြဿနာ၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာပြဿနာများ ရင်ဆိုင်နေကြရပြီဖြစ်သလို မိုးဦးရာသီဖြစ်သည့်အတွက် နေရေးထိုင်ရေးပြဿနာပါ ကြုံလာရပြီ ဖြစ်သည်။

တောင်ယာလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးကြသော ရွာလူထုများသည် စစ်ပြေးနေရင်း အခြေနေ့ကိုကြည့်ကာ မိမိတို့ရောက်ရှိသည့်နေရာတွင်သာ ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ သီးနှံအနည်းအကျဉ်းကို စိုက်ပျိုးကြရသည်။ ရွာသို့ မပြန်ရဲသည့်အတွက် ရွာရှိ တောင်ယာခင်းများကိုလည်း ပြန်မခုတ်ရဲပေ။ နော်ဖောထူးတွင် သားသမီး ၄ ဦးရှိကာ ယခုသူနှင့်လိုက်လာသူမှာ အငယ်ဆုံးသမီးဖြစ်သည်။ သူခင်းပွန်းမှာ ဆုံးသွားပြီဖြစ်သည့်အတွက် သမီးငယ်နှင့်သာ အမေတခု သမီးတခုအဖြစ် နေထိုင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ စားဝတ်နေရေးလည်း ကျပ်တည်းကြောင်း ပြောသည်။

သူ့အကြောင်း၊ သူ့ကျေးရွာအကြောင်းများကိုပြောပြပြီးနောက် နော်ဖောထူးက အိမ်ရှင်ရွာလူကြီးကို ဒီဇယ် ၁ ပုံး ကူညီပေးရန် တောင်းဆိုသည်။ ယခုအချိန်တွင် သူတို့သားအမိမှာ စားစရာဆန်မရှိတော့သည့်အတွက် ဆန်ကြိတ်ရန် ဆီလာရှာခြင်းဖြစ်ကြောင်း တဆက်တည်း ထပ်၍ရှင်းပြသည်။ စစ်ပြေးရသူများသည် မိသားစုတစုက ဆန်ပြတ်လပ်ပြီဆိုပါက အခြားစစ်ပြေးမိသားစုက ဝေမျှပေးကြသော်လည်း ယခုအချိန်

တွင် အချင်းချင်းကူညီကာ အစားအစာဝေမျှရန် မရှိတော့ကြောင်း၊ အားလုံးက ပြတ်လပ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း နော်ဖောထူး ဆက်လက်ပြောပြလေသည်။ သူတို့ရွာတွင် ဆန်ကြိတ်စက် အသေးလေးတလုံးရှိသော်လည်း ယခုအချိန်တွင် စက်မောင်းရန် ဆီမရှိသလို ဆီဝယ်ရန်လည်း ပိုက်ဆံမရှိကြပေ။ ယခုအချိန်တွင်လည်း ဆီကို အလွယ်တကူရှာဝယ်၍မရတော့ကြောင်းလည်း ပြောပြသည်။ ထို့ကြောင့် သူမ တောင်းသော ဆီ ၁ ပုံးကို ရွာလူကြီးက ပေးလိုက်သည်။

ထို့အပြင် သူမနှင့်အတူလိုက်လာသော သူမ၏သမီးသည် မကြာမီတွင် အခြားရွာတရွာရှိ မူလတန်းကျောင်းလေးတကျောင်း၌ စာသွားသင်မည်ဖြစ်ပြီး မီးချောင်း ၁ ချောင်းနှင့် ဘက်ထရီ ၁ လုံး ဝယ်ပေးရမည်ဖြစ်သော်လည်း သူမတွင် ပိုက်ဆံမရှိကြောင်း ရွာလူကြီးကိုပြောပြကာ ဖြစ်နိုင်လျှင် မီးချောင်းဖိုးနှင့် ဘက်ထရီဖိုးကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးရန် ထပ်မံ၍ အသနားခံတောင်းဆိုလေသည်။ ရွာလူကြီးကလည်း သူတို့ဒေသ၏ လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ပြည်သူများ၏ ပကတိအရှိတရားကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်သည်။ ထို့ကြောင့် နော်ဖောထူး တောင်းဆိုသော အကူအညီအတွက် ရွာလူကြီးက ထိုင်းဘတ်ငွေ ၁၀၀၀ ထုတ်၍ ဘက်ထရီနှင့် မီးချောင်းဝယ်ရန် နော်ဖောထူးကို ထပ်မံပေးလိုက်သည်။ နော်ဖောထူး၏သမီးသည် ၇ တန်း အထိသာ ကျောင်းတက်ရပြီး သူမက ဆက်၍ကျောင်းမပို့နိုင်သည့်အတွက် သူ့သမီးမှာ ကျောင်းထွက်လိုက်ရသည်။ အလယ်တန်းပညာရေး တဝက်တပျက်ဖြင့် ကျောင်းထွက်လိုက်ရသော သူမ၏သမီးငယ်လေးသည် မိမိလူမှုဝန်းကျင်ရှိ လိုအပ်နေသော မူလတန်းစာသင်ကျောင်းလေး၌ ပြန်လည်ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိသည်။

နော်ဖောထူးတို့သားအမိသည် ယခုမှ စစ်ပြေးရခြင်းမဟုတ်ပေ။ ထိုအရပ်၊ ထိုဒေသ၌ နေထိုင်သူများအတွက်လည်း ယခုမှ စစ်ပြေးရခြင်းမဟုတ်ပေ။ သို့သော် ယခုတကြိမ်တွင် ဗမာစစ်တပ်က စစ်လေယာဉ်များဖြင့် ရုတ်တရက် လာရောက် ပစ်ခတ်ခြင်းကြောင့် သူတို့ဒေသခံများအတွက် ပိုမိုစိုးရိမ်ကြရသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း စားနပ်ရိက္ခာအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိဘဲ စစ်ပြေးကြရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသခံများအတွက် အချိန်တိုအတွင်း အခက်အခဲဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ လေးလံသည့်ဆီပုံးကို ပုဆိုးကွင်းအတွင်းသို့ထည့်ပြီး ပြန်ထမ်းသယ်သွားသော အမျိုးသမီးကြီး နော်ဖောထူးကို မျက်စိတဆုံး ငေးကြည့်ရင်းဖြင့်သာ လင်းဖိုးတယောက် ရွာလူကြီးအိမ်ရှေ့တွင် ကျန်နေလေသည်။

(၈)

အမွေဆိုးတခု

ပဲခူးတိုင်း၏ ကျောက်ကြီးမြို့နယ်အပိုင် မုန်းနယ်မြေအတွင်းရှိ “စော်ခါဒဲ” ကျေးရွာလေးသည် အိမ်ခြေ ၂၀ ကျော်သာရှိသော တောင်ပေါ်ကရင်ကျေးရွာတရွာ ဖြစ်သည်။ စော်ခါဒဲရွာလေးသည် အခြားကမ္ဘာနှင့်ဝေးရာအရပ်တွင် တသီးတသန့်ဖြင့် တည်ရှိနေသော ရွာလေးလည်းဖြစ်သည်။ ရွာလူထုအချို့မှာ တောင်ယာအလုပ်ဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုကြသလို၊ အချို့မှာ လယ်ယာလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းပြုကြသည်။ ရွာသူရွာသားများမှာ လုပ်လုပ်စားစားဖြင့်သာ နှစ်စဉ်ဘဝကို ဖြတ်သန်းကြရသည်။ အပိုအလှူမရှိကြပေ။ ကလေးများ စာသင်ရန်အတွက် ထိုရွာ၌ မူလတန်းကျောင်းလေး ၁ ကျောင်းရှိသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု မရှိသလို၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးလည်း မရှိပေ။ အခြား လူမှုပန်းကျင်မှ လူများက ထိုရွာလေး သို့ အရောက်အပေါက်မရှိကြသော်လည်း ထိုရွာသို့ မကြာခဏရောက်လာသူများမှာ ဗမာစစ်သားများပင် ဖြစ်သည်။

တိုက်ပွဲများဖြစ်ပြီဆိုပါက စော်ခါဒဲရွာသူ ရွာသားများ ထွက်ပြေးကြရလေ တော့သည်။ အကြောင်းမှာ တိုက်ပွဲဖြစ်ပြီဆိုပါက စစ်တပ်သည် စော်ခါဒဲရွာတွင်းသို့ လက်နက်ကြီးများ ပစ်ခတ်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် စစ်တပ်က ပစ်ခတ်လိုက်သော လက်နက်ကြီး၊ လက်နက်ငယ်ကျည်များအတွက် ကျည်ဆန်ဖိုးကို ရွာလူထုထံ ပြန် လာတောင်းကြသည်။ ရွာနားဝန်းကျင်၌ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားလျှင် ရွာလူထုကိုခေါ်စု၍ ရိုက် နက်စစ်ဆေးကြ၊ ဆဲဆိုကြိမ်းမောင်းကြ၊ သူပုန်သတင်းပေး၊ သူပုန်ထောက်ခံသူများ စသည်ဖြင့် ခေါင်းစဉ်အမျိုးမျိုးတပ်၍ စွပ်စွဲကာ ရွာလူထုကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်လေတော့ သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အဖြစ်များအား မကြာခဏ ကြုံနေရခြင်းကြောင့် သေနတ်သံ ကြားပြီဆိုပါ က ရွာလူထုများ ထွက်ပြေးကြရသည်။

တိုက်ပွဲမဖြစ်သော်လည်း နယ်မြေရှင်းလင်းရေး စစ်ကြောင်းဆင်းသည့်အခါ စစ်တပ်က ရွာတွင်းသို့ရောက်လာပြီး ရွာသားများကိုခေါ်ကာ ပေါ်တာထမ်းခိုင်း၊ လမ်းပြ လုပ်ခိုင်းလျက်ရှိသည်။ စစ်ကြောင်းထွက်ရင်း မိမိတောင်ယာ၊ လယ်ယာများတွင် အလုပ်လုပ်ကာ လယ်တဲ ယာတဲများ၌နေသည့် ရွာသားများကိုတွေ့ပါက သူပုန်သူလှူ။

သူပုန်သတင်းပေးဟုဆိုကာ ဖမ်းဆီးရိုက်နှက်ကာ သတ်ဖြတ်လိုက်ကြသည့်အတွက် စစ်တပ်ဟုအသံကြားပါက ချက်ချင်းပြေးကြရသည်။ စစ်တပ်က မကြာခဏရောက်လာ သလို တိုက်ပွဲလည်း မကြာခဏဖြစ်ပွားလျက်ရှိခြင်းကြောင့် စော်ခါဒဲရွာရှိ မူလတန်း ကျောင်းလေးမှာ နှစ်ပေါက်အောင် တခါမှကျောင်းဖွင့်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ဆရာမနှင့် ကျောင်းသူကျောင်းသားလေးများသည် ကျောင်းတက်လိုက်၊ စစ်ပြေးလိုက်ဖြင့် တနှစ် ပြီးတနှစ် ဖြတ်ကျော်ကြရသည်။ နှစ်စဉ်လိုလိုပင် စစ်ပြေးရသည့်အချိန်က ကျောင်း တက်ရသည့်အချိန်ထက် ပိုများသည်။ ထို့ကြောင့် စော်ခါဒဲရွာရှိ ကလေးအများစု သည် မူလတန်းပညာတဝက်တပျက်ဖြင့်သာ စာသင်ဖူးကြပြီး ကျောင်းထွက်လိုက် ကြသည်။ မူလတန်းပညာပြီးဆုံးသွားသူ အနည်းငယ်သာရှိပြီး အလယ်တန်းနှင့် အထက်တန်းဆို ဝေးစွ။ ယခုအချိန်ထိလည်း စော်ခါဒဲ ရွာသားများက စစ်ပြေးနေကြ ရဆဲပင်။

စော်ခါဒဲရွာ၏ အခြေအနေမှာ ထိုကဲ့သို့ ရှိခြင်းကြောင့် ရွာသူရွာသားအချို့ က ထိုအခြေအနေအပေါ် စိတ်ပျက်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့က ရွာနှင့်ဝေးရာ အခြားဒေသသို့ ထွက်ခွာသွားကြသလို၊ အချို့ကလည်း ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ ထွက် ခွာသွားကြလေသည်။ အချို့က သားသမီးတို့၏ရှေ့ရေးကို မျှော်တွေး၍ ထိုနေရာမှ အပြီးထွက်သွားကြသည်များလည်းရှိသည်။ အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှုများ၊ အကြမ်း ဖက်အနိုင်ကျင့်မှုများမှ လွတ်မြောက်ရန် ထိုကဲ့သို့ ထွက်ခွာသွားခြင်းကြောင့် ယခု အချိန်တွင် စော်ခါဒဲရွာ၌ အိမ်ခြေ ၂၀ ကျော်သာ ကျန်နေခြင်းဖြစ်သည်။

အချို့ကမူ ရွာမှထွက်ခွာခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့ကလေးများကိုသာ အဝေးသို့ပို့ ၍ ပညာသင်ယူစေသည်။ ထိုအထဲတွင် "နော်မူးရာ" မိဘများလည်း ပါဝင်လေသည်။ နော်မူးရာမိဘများက နော်မူးရာ ပညာဆက်လက်သင်ကြားနိုင်ရန်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ မဲဟောင်ဆောင်ခရိုင်ရှိ ကရင်ဒုက္ခသည်စခန်းတခုဖြစ်သည့် မယ်ရာမိုဒုက္ခသည်စခန်း (Mae Ra Moe Refugee Camp) သို့ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ပို့လိုက်လေသည်။ မယ်ရာမို စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းတွင် ဆယ်စုနှစ်တခုနီးပါး နော်မူးရာ ကျောင်းတက်ခဲ့သည်။

နော်မူးရာလည်း မယ်ရာမိုဒုက္ခသည်စခန်းရှိ ဘော်ဒါဆောင်တခု၌နေထိုင် ကာ ကျောင်းတက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုက္ခသည်စခန်း၌ အထက်တန်းအထိ နော်မူးရာ ကျောင်းတက်ပြီးနောက် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် သူမ၏ဇာတိရွာ စော်ခါဒဲသို့ပြန်လာရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သူတို့ရွာ၏အခြေအနေမှာ ပြောင်းလဲခြင်းမရှိဘဲ

အရင် ကာလအတိုင်းသာရှိသည့်အပြင် ဗမာစစ်တပ်က ဗျူဟာလမ်းဖောက်လုပ်ရန် အတွက် စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှု ပိုမိုလုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း၊ ရွာသူရွာသားများကို အကြမ်းဖက်အနိုင်ကျင့်သည့် အစဉ်အလာလည်း မပျက်သေးကြောင်း သူမ ကြားသိရ သည့်အတွက် ရွာသို့ပြန်လာရန် မဖြစ်သေးကြောင်းကို နော်မူးရာ သဘောပေါက် လိုက်သည်။

ကျောင်းမနေတော့သည့်အတွက် ဒုက္ခသည်စခန်း၌ ဆက်နေရန်မှာလည်း မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ ထို့အပြင် နော်မူးရာတွင် စာရွက်စာတမ်းများဖြစ်သော မွေးစာရင်း မှတ်တမ်း၊ မှတ်ပုံတင်၊ မိသားစုအိမ်ထောင်စုစာရင်း စသည်တို့ မရှိသည့်အတွက် သူ မနေဖြင့် အပြင်ထွက်၍မရ၊ အလုပ်ရှာ၍မရဘဲ အခက်ကြုံရလေသည်။ ထို့ကြောင့် နည်းလမ်းရှာကာ နယ်စပ်ဒေသရှိ သံလွင်မြစ်တဖက်ကမ်းသို့ သူမ ပြန်ကူးလာ ခဲ့လေ တော့သည်။ ရွာသို့ ပြန်သွားရန် မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် သံလွင်မြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ "ဦးဝေ ကလိုး" စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်း၌ သူမ ပြန်လာကာ ထိုနေရာမှာပင် နေထိုင်၍ အခြေ အနေကို စောင့်ကြည့်လိုက်လေသည်။

ဦးဝေကလိုး စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းတွင်နေထိုင်ရင်း ထိုစခန်းမှာပင် နော်မူးရာ အိမ်ထောင်ပြုလိုက်သည်။ ယခုအချိန်တွင် နော်မူးရာတွင် ကလေးတဦး ရှိပြီဖြစ်သည်။ နော်မူးရာတွင် မွေးစာရင်းမှတ်တမ်း၊ မှတ်ပုံတင်၊ အိမ်ထောင်စုစာရင်း မရှိသလိုပင် ယခု သူမမွေးဖွားလာသည့် ကလေးသည်လည်း မည်သည့် အထောက် အထားမှ မရှိပေ။ သူမ၏ကလေးမှာ ဒုက္ခသည်စခန်း၌ မွေးဖွားလာသည့် ဒုက္ခသည် အသစ်တဦးသာဖြစ်သလို နိုင်ငံမဲ့လူသားအသစ်တဦးလည်း ဖြစ်နေရသည်။

နော်မူးရာမိဘများမှာ စစ်ပြေးရသူများဖြစ်ပြီး ယနေ့အချိန်ထိလည်း စစ်ပြေး နေရသည်။ သူမသည်လည်း ကလေးဘဝကတည်းက စစ်ပြေးရပြီး ဒုက္ခသည် စခန်း သို့ရောက်သွားကာ ယနေ့အချိန်ထိလည်း ဒုက္ခသည်စခန်း၌ နေထိုင်ရဆဲဖြစ်သည်။ ထို့အတူပင် ယခု သူမ၏ကလေးသည်လည်း ဒုက္ခသည်ကလေးတဦးသာဖြစ်ပြီး မည်သည့်အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းမှလည်း မရှိပေ။ မျိုးဆက် တဆက်ပြီး တဆက် စစ်ပြေးဒုက္ခသည် ဖြစ်ရ၊ စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားမဲ့သော နိုင်ငံမဲ့ လူသားများအဖြစ် သူမ မျိုးဆက်အထိတိုင် ဖြတ်သန်းနေရသလို ဆက်လက်ဖြတ်သန်း ရဦးမည်လည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ်၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားများ အဖြစ် မည်သည့်မျိုးဆက်အထိ ဆက်လက်ဖြတ်သန်းရမည်ကို နော်မူးရာလည်း မသိ

တော့ပေ။

ယခုအချိန်ထိ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ်၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားများအဖြစ် မျိုးဆက် ၃ ခုအထိ ဖြတ်သန်းနေရပြီဖြစ်သည်ကို နော်မူးရာကိုယ်တိုင် မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်နေရသလို ကိုယ်တိုင်လည်းကြုံနေရဆဲဖြစ်သည်။ မိမိဇာတိသို့ ပြန်ချင်သော်လည်း ယနေ့အချိန်ထိ နေရပ်မပြန်နိုင်သေးသော နော်မူးရာက သူမ၏ရွာသို့ မပြန်ရဲသေးသလို ပြန်လိုစိတ်လည်းမရှိတော့ကြောင်း ပြောပြလေသည်။ ကလေးအနာဂတ်အတွက် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး အခြေအနေများကို စဉ်းစားလာရပြီဖြစ်သလို ကလေးငယ်ငယ်ဖြင့် စစ်ပြေးရမည့်အဖြစ်သည် သူမအတွက် မလွယ်ကူတော့ကြောင်း တဆက်တည်း ပြောပြသည်။ တကယ်တော့ နော်မူးရာကို ကြည့်ရသည်မှာ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဘဝကို စိတ်ကုန်နေပြီဖြစ်သလို သူမကလေး၏ အနာဂတ်အတွက်လည်း စိတ်မအေးကြောင်း သူမမျက်နှာ၌ ပေါ်လွင်လျက် ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်စခန်းတွင် ကျောင်းတက်ခဲ့ရပြီး စာရွက်စာတမ်းအထောက်အထားမရှိသည့်အတွက် အခက်အခဲ စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိကြောင်းကို သူမ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သောအဖြစ်မျိုးကို သူမကလေးအား မဖြတ်သန်းစေချင်။ ထို့ကြောင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားဖြစ်ခြင်းကို သူမကလေးဆီသို့ လက်ဆင့်ကမ်းအမွေပေးလိုခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် နော်မူးရာ၏ကလေးမှာ ထိုအမွေကို ရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။

(၉)

လွတ်လပ်မှုကို တမ်းတရင်း

ယခုဆိုလျှင် “နော်ဖောအယ်ဒို” ဟာ အသက် ၁၈ နှစ် ရှိပါပြီ။ ကြာအင်းဆိပ်ကြီးအပိုင် “နိုတော်ပလာ” ကျေးရွာ၌နေထိုင်သော သူမက မည်သည့်နိုင်ငံသားဆိုရာ အထောက်အထားစာရွက်စာတမ်းမှ မရှိပေ။ နိုတော်ပလာကျေးရွာလေးသည် အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော်ရှိပြီး တောင်ပေါ်လည်းမကျ မြေပြန့်လည်းမဟုတ်သော ရွာတရွာဖြစ်သည်။ ကျေးရွာလူထုများက တောင်ယာလုပ်ငန်း၊ ဥယျာဉ်ခြံလုပ်ငန်းများဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုကြသည်။ နော်ဖောအယ်ဒိုမိဘများက တောင်ယာကိုသာလုပ်ကိုင်ကြသည်။ သူတို့ရွာသို့ စစ်တပ်က မကြာခဏဝင်ထွက်သွားလာသလို၊ မကြာခဏတိုက်ပွဲဖြစ်သည့်အတွက် ရွာလူထုများက မကြာခဏစစ်ပြေးကြရသည်။ တိုက်ပွဲဖြစ်

ပြီဆိုပါက စစ်တပ်က နီတော်ပလာရွာတွင်းသို့ လက်နက်ကြီးများ ပစ်ခတ်လျက်ရှိ သည်။ ထို့ကြောင့် ရွာလူထုများက မကြာခင်က စစ်ပြေးခြင်း ဖြစ်သည်။ နော်ဖောအယ် ဒိုကိုလည်း စစ်ပြေးနေရင်း မွေးဖွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်မိသားစုတစ်ခုမှ မွေးဖွားလာသည့်အတွက် နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုသည့် အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းမရှိခြင်းသည် စစ်ရှောင်နေရသော ကရင်လူထုများအတွက် အစဉ် အလာတစ်ခုအလားပင်။ ထိုအရာမှာ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ၏ ပကတိအရှိတရားတစ်ခု ပင်။

ယခုအချိန်တွင် ကရင်အမျိုးသမီးငယ်များအတွက် ဖွင့်လှစ်ပေးထားသည့် (Karen Young Women Leadership School (KYWLS) - ကညီသီးစာပိာ်မုာ်ခိာ်နာ်တာ် မၤလီကွဲ) သင်တန်းကျောင်း၌ သင်တန်းတက်နေသော နော်ဖောအယ်ဒိုက သင်တန်း ပြီးသွားမည်ဆိုပါက မိမိကျေးရွာ၊ မိမိလူမှုဝန်းကျင်၊ မိမိလူမျိုးအတွက် လူမှုရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သည်ဟု ပြောပြသည်။ အကြောင်းမှာ နော်ဖောအယ်ဒို မိသားစုအပါအဝင်၊ သူမ နေထိုင်ကြီးပြင်းရသည့် လူမှုဝန်းကျင်ရှိ ကရင်လူထုများသည် ဆင်းရဲကျပ်တည်းမှု၊ အခက်အခဲ ဒုက္ခပြဿနာများ ဖြင့် ရှင်သန်နေကြရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်ရေး ပဋိပက္ခ၏ ဒုက္ခပေးမှုများကို သူတို့လူထုအနေဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ရင်ဆိုင်နေကြရဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့ဒေသတိုက်တွင် နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုအများစုမှာ လူမှုဘဝနိမ့်ကျလျက်ရှိပြီး အခြားလူမျိုးတို့နောက်၌ ကျန်နေလျက်ရှိသည့်အတွက် သူမအနေဖြင့် ရပ်ရွာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အကျိုးပြုသည့် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများကို တတ်နိုင်သမျှ ပြန်လည်လုပ်ဆောင်ပေးလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားရာအရပ်၌ မွေးဖွားကြီးပြင်းလာသူ ဖြစ်သည့်အတွက် ပဋိပက္ခဒေသရှိ လူထုများ၏ဘဝကို သူမ အနေဖြင့် ကောင်းစွာနားလည်သူလည်းဖြစ်သည်။

ကလေးဘဝက စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ခဲ့ရပြီး မည်သည့်နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းမှမရှိဘဲ နေထိုင်ရသည့် နော်ဖောအယ်ဒိုက အနာဂတ်ကရင်လူငယ်များအနေဖြင့် သူမကဲ့သို့ အခက်အခဲပြဿနာများ မကြုံရလေအောင် ငြိမ်းချမ်းမှုရှိစေချင်ကြောင်း သူ့ဆန္ဒကို ပြောပြသည်။ လူငယ်များအတွက်၊ လွတ်လပ်မှုရှိစေချင်သည်။ ထို့အပြင် လူမျိုးတမျိုးအနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာရှင်သန်နိုင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခံရသည့် နယ်မြေတစ်ခုရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း

သူမက ပြောပြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လာရန်အတွက်လည်း သူမအနေဖြင့် ဆန္ဒရှိသည်။

နော်ဖောအယ်ဒိုလိုမျိုး ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခအတွင်း၌ မွေးဖွားကြီးပြင်းခဲ့ရပြီး ပြည်တွင်းစစ်၏ဒဏ်ကို ယနေ့အချိန်ထိတိုင် ခါးစည်းခံနေရသော ကရင်လူငယ်များမှာ အများအပြားရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ အနာဂတ်မှေးမှိန်ပြီး ပန်းတိုင်ပျောက်နေသော လူငယ်များလည်း အများအပြားရှိသည်။ လူငယ်များအနေဖြင့် အခြားသူများ၏ နောက်၌ နောက်ကျကျန်နေလျက်ရှိကြောင်း ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် သိကြသော်လည်း၊ အများနှင့် ရင်ပေါင်တန်းနိုင်ရန်အတွက် ကြိုးစားချင်ကြသော်လည်း ကြိုးစားခွင့်မရှိကြဘဲ တောတောင်လျှိုမြောင်ကိုသာအမှီပြု၍ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် ပြေးလွှားရှောင်ပုန်းနေကြရသည်။ လူငယ်များ၏ အနာဂတ်မျှော်လင့်ချက်များ မှေးမှိန်ခြင်း၊ အနာဂတ်ပျောက်ခြင်းများသည် သက်ဆိုင်ရာလူငယ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်းဖြစ်သလို ထိုလူငယ်နှင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိသော မိသားစု၊ လူမှုဝန်းကျင်ကိုပါ ဖျက်ဆီးခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ထိုလူငယ်တို့၏လူမျိုးစုကိုလည်း လူသားအညွန့်တုံးအောင် မျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

(၁၀)

အိမ်ပြန်ချိန်ကို စောင့်မျှော်ရင်း

ဧပြီလ၏နေ့တနေ့၊ ပူပြင်းသောအချိန် မွန်းလွှဲပိုင်း ၂း၀၀ နာရီခန့်တွင် အသက် ၇၀ ရှိပြီဖြစ်သော "ဖီးဝါး"သည် သံလွင်မြစ်ကမ်းနံဘေးပေါ်ရှိ ဒေသအခေါ် 'သေဘောထီး' ဟုခေါ်သော အရိပ်ကောင်းသည့် သစ်ပင်တပင်အောက်၌ မောပန်းစွာ နားနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သူမ၏ဘေးတွင် သူမ၏တကိုယ်ရေပစ္စည်းများထည့်ထားသော တောင်ယာခြင်းတောင်းတလုံးကို ချထားသည်။ ကရင်သင်တိုင်းရှည်အဖြူကိုဝတ်ဆင်ထားပြီး ကွမ်းတမြုံမြုံဝါးနေသော သူမကိုမြင်၍ သူ့ရှိရာသို့ တည့်တည့်လျှောက်သွားကာ သူမနှင့်စကားပြောဖြစ်သည်။

ဖီးဝါးက အခုလေးတင် ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းမှနေ၍ သံလွင်မြစ်ကိုကူးပြီး ပြန်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြောပြသည်။ ကြောက်ရွံ့မှုများရှိသော်လည်း ပြန်ကူးလာရခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုင်းအာဏာပိုင်များက သူတို့နိုင်ငံနယ်နိမိတ် အတွင်းသို့ တရားမဝင် စစ်ပြေးခိုလှုံခွင့်မပြုတော့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ကိုယ့်နေရာသို့ ပြန်ရ

မည်ဖြစ်ကြောင်း ထိုင်းနယ်ခြားလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များက လိုက်လံပြောကြားသည်။ အကယ်၍ ကိုယ့်နေရာသို့ကိုယ်မပြန်ဘူးဆိုပါက ဥပဒေအရဖမ်းဆီး အရေးယူရ လိမ့်မည် ဟူ၍လည်း တဆက်တည်း သတိပေးလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ စစ်ဘေးခိုလှုံ့မရတော့ဘဲ စိုးရိမ်စွာနှင့် ဖီးဝါး ပြန်ကူးလာရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဖီးဝါးသည် ယခုအချိန်တွင် အခြေအနေအရ တောင်ပေါ်ရှိ သူ့ရွာသို့ မပြန်ရဲ သေးကြောင်း၊ အခြေအနေတည်ငြိမ်လာမှ ပြန်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လတ်တလော ကာလတွင် သံလွင်မြစ်ကမ်း၌ရှိသာ မြေးများနှင့်အတူ ခဏခိုလှုံ့နေမည်ဖြစ်ကြောင်း တဆက်တည်းပြောပြသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့ ညကတည်း အိမ်ကနေထွက်ပြေးလာကာ တဆင့်ပြီးတဆင့်ပြေး၍ သံလွင်မြစ်တဖက်ကမ်း ထိုင်းပိုင်နက်တွင်းသို့ ဖီးဝါး ရောက် သွားခြင်းဖြစ်သည်။ သူမ ဘဝတလျှောက်လုံးတွင် စစ်ပြေးခြင်းဖြင့်သာ ဖြတ်သန်းနေ ရသည်။ အသက် ၇၀ ကျော်လာသည့်တိုင်အောင် စစ်တပ်၏သတ်ဖြတ်မှုမှ လွတ် မြောက်ရန် ပြေးနေရတုန်းပင်။ ယခုလည်း စစ်လေယာဉ်များက သူတို့ကျေးရွာရှိရာ ဒေသ၌ ဝှံ့ကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းကြောင့် စစ်ပြေးရခြင်းဖြစ်သည်။ ဗမာစစ်လေယာဉ်တွေ မလာတော့ဘူးဆိုပါက သူ့အိမ်သို့ပြန်သွားရန် အခြေအနေကြည့်၍ နေ့စဉ်စောင့်ဆိုင်း နေသည်ဟု ဖီးဝါးက သူ၏အခြေအနေကို ပြောပြသည်။

ဖီးဝါးဘဝက ရိုးရှင်းသည်။ ကျောင်းမတက်ရပါ။ စာမဖတ်တတ်ပါ။ မည်သည့် နိုင်ငံသားမှတ်ပုံတင်မှ မရှိပါ။ စည်းစိမ်ဥစ္စာမရှိဘဲ တနေ့လုပ်မှ တနေ့စားဘဝပါ။ ဘာကိုမှ မက်မောလိုချင်စိတ်မရှိပါ။ ထိုသို့ဖြစ်ရသည်မှာလည်း အကြောင်းရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၀ ကျော်ကာလမှ ၂၀၁၀ ဝန်းကျင်အထိ ဗမာစစ်သားများက သူတို့ ဒေသ၌ရှိသော ပြည်သူများ၏နေအိမ်များ၊ ကျေးရွာများ၊ တောင်ယာများကို တနှစ် အတွင်း ၂ ကြိမ်၊ ၃ ကြိမ်ခန့် လာရောက်မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်းကြောင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာထက် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရေးကိုသာ အမြဲပင်အဆင်သင့် ရှိနေရသည်။ ထို့ကြောင့် သူမအနေဖြင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာဖြင့်ဖိမ်ခံရေးထက် အေးချမ်းစွာနေထိုင်နိုင်ရေးကိုသာ တောင့်တမိသည်။ တကယ်တော့ ဖီးဝါးသည် ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ သွားရောက်ခိုလှုံ ရန် မကြာခဏအခွင့်ကြုံသလို မကြာခဏလည်း တိုက်တွန်းခံရသည်။ သို့သော် သူမ မသွားပါ။ ဗမာစစ်သားတွေလာရင် ပြေးသည်။ ပြီးလျှင် ပြန်လာသည်။ ဒုက္ခသည်စခန်း များတွင် သွားရောက်ခိုလှုံမည်ဆိုပါက သူ့အိမ်၊ သူ့နေရာ၊ သူ့ဘိုးဘွားပိုင်မြေများပေါ်၌

ဗမာတွေလာနေမည်၊ လာလုယူမည်၊ ရန်သူလက်ထဲကျမည်ကို စိုးရိမ်သလို သူမ၏ ဘိုးဘွားပိုင်မြေများ ပျောက်ဆုံးမည်ကိုလည်း စိုးရိမ်သည့်အတွက်ကြောင့် ဖြစ်သည်။

“သူများမြေမှာ မျက်နှာငယ်လေးနဲ့ သက်သောင့်သက်သာနေရမှာထက် ကိုယ့်မွေးရပ်မြေမှာပဲနေပြီး သေရတာက ပိုပြီးဂုဏ်ရှိတယ်လေ။ ဒီမြေက ငါတို့ဘိုးဘွား ပိုင်တဲ့ ငါတို့ရဲ့မြေပဲလေ။ ဘာလို့ ကိုယ့်အိမ်ပေါ်ကဆင်းပြီး ကိုယ့်ဘိုးဘွားအမွေကို စွန့်ပြီး အိမ်မဲ့ယာမဲ့ဘဝကို ခံယူရမှာလဲကွယ်။ ကိုယ့်အိမ်၊ ကိုယ့်မြေကို စွန့်လွှတ်စရာ အကြောင်းမရှိဘူးလေ” စသည်ဖြင့် ဖီးဝါးက သူမ၏ရင်တွင်းခံစားချက်ကို ကရင်လို ပြောပြသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ဖီးဝါး၏ပိုင်ဆိုင်မှုမှာ စစ်ပြေးရလျှင် ပစ္စည်းသယ်ရန် အတွက် ခြင်းတောင်းတလုံးသာရှိသည်။ ခြင်းတောင်းထဲတွင် ကွမ်းထုပ်၊ ရိုးရာ ကရင် သင်တိုင်းရှည် ၂ ထည်၊ ပုခက်၊ မိုးကာ၊ ရေခွေးအိုး၊ ထမင်းချက်ရန် အိုးသေး ၁ လုံး၊ စား ၁ လက်၊ မီးခြစ်၊ ဓာတ်မီး၊ ပန်းကန်ပြား၊ ရေခွေးခွက်နှင့် ရိက္ခာခြောက် အနည်း ငယ်သာ ဖြစ်သည်။

ဖီးဝါးသည် ဘဝတလျှောက်လုံးစစ်ပြေးနေရသော်လည်း မိမိဒေသကို စွန့်ခွာလိုသူ မဟုတ်ပေ။ စစ်ဘေးရှောင်နေရင်း အိမ်ပြန်၍ရမည့်နေ့ကို စောင့်ဆိုင်းနေ သူတဦးဖြစ်သည်။ မည်သည့်စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားမှမရှိ၊ မည်သည့် နိုင်ငံသားကဒ်မှမရှိသော ဖီးဝါးသည် အေးအေးချမ်းချမ်းနေထိုင်နိုင်မည့်ရက်ကို မျှော် နေသူတဦးသာဖြစ်သည်။ ဖီးဝါးက သူ့အကြောင်းကိုပြောပြရင်း ခြင်းတောင်းထဲမှ သူ့ ကွမ်းထုပ်ကို နှိုက်ယူကာ ကွမ်းတယာ ယာစားလိုက်လေသည်။

အပိုင်း (၃) ဘဝဖြတ်သန်းမှုများ

(၁၁)

ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်မှုများ၊ ဒုက္ခဝေဒနာများ၊ အခက်အခဲအကျပ်တည်းများ၊ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့အခြေအနေများသည် ကရင်လူမျိုးများအတွက် ယခုမျက်မှောက်ကာလတွင်မှ ရင်ဆိုင်နေရသည့် ပြဿနာများမဟုတ်ပေ။ ဘိုးဘွားဘီဘင်ခေတ်ကတည်းက ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့လာရသည့်အရာများဖြစ်ကာ ယနေ့မျက်မှောက်ကာလအထိတိုင် သူတို့မျိုးဆက်များမှာ ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိလျှင် (သို့မဟုတ်) ကရင်အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားတခုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိပါက လာမည့်အနာဂတ်တွင်လည်း ကရင်မျိုးဆက်များအတွက် ဖိနှိပ်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ၊ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့အခြေအနေများကို ထပ်မံကြုံတွေ့ရဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း သံသယဝင်စရာ မရှိပေ။ အတိတ်ကာလတွင် ထိုပြဿနာကို ရှင်းလင်းနိုင်မှုမရှိခြင်းကြောင့် မျက်မှောက်ကာလ ကရင်လူထုများသည် ဖိနှိပ်မှုအမျိုးမျိုးခံနေရသလိုပင် မျက်မှောက်ကရင်များက ထိုပြဿနာအရင်းအမြစ်များကို မှန်မှန်ကန်ကန် ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပါက အနာဂတ်မျိုးဆက်များလည်း ထိုကဲ့သို့သော ဖိနှိပ်မှုများကို ထပ်ခံနေရဦးမည် ဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှတို့မဝင်လာမီ ပဒေသရာဇ်ဘုရင်တို့အုပ်စိုးသည့်ခေတ်ကတည်းက ကရင်တို့ ဖိနှိပ်မှုခံခဲ့ရသည်။ မွန်ဘုရင်တို့က ကရင်တို့ကို ကျွန်အဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဗမာဘုရင်တို့ကလည်း ကရင်တို့ကို ကျွန်အဖြစ် ထပ်မံအသုံးပြုကြလေသည် (Shelby Tucker, 2001, 15)။ မြန်မာတို့သည် ၉ ရာစုမှ စ၍ ကျောက်ဆည်နယ်ကိုရွေးကာ ဝင်ရောက်နေထိုင်သည်ဟု ပါမောက္ခလုစ်က ယုံကြည်၏။ ကျောက်ဆည်နယ်သည် မြန်မာတို့မရောက်မီကပင် ဆည်မြောင်းနှင့် စပါးစိုက်ရာ ဖြစ်၍ မွန်တို့နေရာ ဖြစ်သည်။ လဝ၊ ပေါင်လောင်တို့လည်း ရှိ၏။ ကန်တူ၊ သက်နှင့် စကြပ်(ကရင်)တို့လည်း ရှိပေမည်။ မြန်မာက ကျောက်ဆည်ကိုဝင်လာလျှင် မွန်အများစုက တောင်ဘက်သို့ ဆုတ်သွားရဟန် ရှိ၏ (သန်းထွန်း၊ ၂၀၀၂)။ စာ-၁၂၉။ ဗမာလူမျိုးစုက မွန်နှင့် အခြားလူမျိုးစုတို့၏ ဌာနေဒေသသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပုံကို

ဒေါက်တာသန်းထွန်းက ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့သည် မွန်နှင့် ဗမာဘုရင် တို့ အုပ်ချုပ်စဉ်ကာလတွင် စေတီတည်ဆောက်သည့်လုပ်ငန်းများ၊ ဆည်မြောင်းတာဝန်များဖော်သည့်လုပ်ငန်းများ၌ အဓမ္မခိုင်းစေခြင်းခံရသည် (Ananda Rajah, 2008, 310)။ မွန်လူမျိုးများ၊ ရှမ်းလူမျိုးများ၏ဖိနှိပ်မှုကို ခံရပြီးသည့်အခါ အထူးသဖြင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်ကာလ၌ ဗမာလူမျိုးတို့သည် ကရင်များကို ရှည်လျားစွာ ဖိနှိပ်ထားသည့် သမိုင်းကြောင်းရှိသည် (Donald M. Seekins, 2006, 248)။ ထို့ကြောင့် ခေတ်သစ် အုပ်ချုပ်ရေးမတိုင်မီကတည်းက ကရင်တို့သည် အခြားလူမျိုးစုများ၏ ဖိနှိပ်မှုကို ခံနေရကြောင်း အထက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရသည်။

ပို၍သိသာသည်မှာ ဗမာလူမျိုးတို့၏ဖိနှိပ်မှုပင်ဖြစ်သည်။ ၁၇၅၂ ခုနှစ်တွင် အလောင်းဘုရားဟူသော ဘုရင်အသစ်တပါးသည် ဗမာပြည်အထက်ပိုင်း ရွှေဘိုအရပ်၌ ထီးနန်းတည်ခဲ့သည်။ နောက်ရာစုနှစ်ဝက်အကြာ (နောက်နှစ် ၅၀ ခန့်) တွင် ထိုင်းလူမျိုးနှင့် ဗမာတို့အကြား အဆက်မပြတ် စစ်ဖြစ်ပွားလေတော့သည်။ ထိုင်းနှင့် ဗမာတို့အုပ်စု ၂ စု အကြား စစ်ဖြစ်ပွားရာတွင် တောင်ပေါ်ဒေသနှင့်နယ်ခြားဒေသတို့တွင် နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်နှင့် အခြားလူမျိုးစုတို့အတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ စစ်တိုက်သည့် အုပ်စု ၂ စုလုံးသည် ကရင်များကို သူလျှိုများ၊ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ စစ်ကြောင်း၏ တပ်ဦးစစ်သားများအဖြစ် မကြာခဏစေခိုင်းကြသည် (Jonathan Falla, 2006, 16)။ ထို့အပြင် ကရင်တို့သည် ထိုင်းတို့၏လက်သို့ကျသွားပါက ထိုင်းကျွန်ဖြစ်သွားရသည်။ ဗမာတို့၏လက်သို့ ကျရောက်သည့်အခါတွင်လည်း ဗမာများက သူတို့ကို ကျွန်အဖြစ်ခိုင်းစေလေသည်။ ဗမာများက သူတို့ကို လှေဆွဲခြင်း၊ ကြိမ်ဖြတ်ခြင်း၊ ပျားရည်ရှာခြင်း၊ ဖာလာစေ့စုဆောင်းခြင်း၊ လမ်းသန့်ရှင်းရေးလုပ်ခြင်း၊ သစ်ဆွဲခြင်း၊ ဖျာရက်ခြင်း အစသည့်အလုပ်များကို ခိုင်းစေလျက်ရှိသည် (Rev. Francis Mason, 1843, 15)။ ထိုင်းလူမျိုးတို့ လက်အောက်သို့ ကျသွားသည့်အခါတွင်လည်း အောက်ပါအတိုင်း ခိုင်းစေခြင်းခံရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ မင်းညီမင်းသားများက ကရင်အမျိုးသမီးများကို မယားငယ်များအဖြစ် သိမ်းပိုက်ကြသလို ကရင်လူမျိုးများကိုလည်း အောက်ခြေအဆင့်ဝန်ထမ်းများအဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိသည် (Jonathan Falla, 2006, 187)။ ဗမာလူမျိုးနှင့် ထိုင်းလူမျိုးနှစ်ခုလုံးအတွက် ကရင်များ ကျွန်အဖြစ် ကျရောက်ခဲ့ရသည်။

ပဒေသရာဇ် ဗမာဘုရင်များက ကရင်လူမျိုးအပါအဝင် အခြားလူမျိုးစုများကို

ကျွန်အဖြစ် အသုံးပြုခိုင်းစေလျက်ရှိကြောင်းကို အလောင်းမင်းတရား၏အမိန့်စာ၌ ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်ရသည်။ “ကချင်၊ ကရင်၊ နေဇော်ဘွား၊ ခေါင်းဆောင်ကြီး၊ ထီးဆောင်း၊ အပေါင်းတို့ ပျဝပ်ကျိုးနွံ၍ အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်ကြလျှင် ပြည်သူပြည်သားအပေါင်း တို့မှာ ရေချမ်းအိုးကို ရင်မှာပိုက်ထားရသကဲ့သို့ စိတ်၏ ရွှင်ပြချမ်းသာခြင်းကို ရကြ သည်။ (အလောင်းမင်းတရား၏ အမိန့်တော်၊ မတ် ၄၊ ၁၇၅၅)” (နန်းလှိုင် (၂၀၁၅)၊ “ကရင်”) စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ကရင်အပါအဝင် အခြားလူမျိုးများသည် အလောင်းမင်းတရားအောက်၌ အစေခံကြမည်ဆိုပါက စိတ်ချမ်းသာမည် ဖြစ်ကြောင်း ကို အမိန့်ထုတ်ကာ ကြေညာထားခြင်း ဖြစ်သည်။

တခါတရံ ဗမာများက ထိုင်းတွင်ရှိသောကရင်များကို ပြန်ပေးဆွဲလာကြပြီး အင်းဝတွင်ရှိသောဘုရင်အား လက်ဆောင်အဖြစ် ဆက်သလျက်ရှိသည်။ ပြန်ပေးဆွဲ လာသည့်အခါတွင်လည်း မိဘနှင့်ကလေးများ၊ လင်မယားများကို အချင်းချင်းခွဲထား သည်။ ပြန်ပေးဆွဲခံရသူ တော်တော်များများသည် ဖျားနာကြပြီး ဘုရင်ရှေ့တော်သို့ မရောက်မီ လမ်းခရီးမှာပင်သေဆုံးသွားကြသည်။ တခါတရံ ထိုင်းတို့ကလည်း ကရင် များကို ပြန်ပေးဆွဲကြပြီး ထိုအတိုင်းသာ လုပ်ဆောင်စေတတ်သည် (Rev. Francis Mason, 1843, 16)။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ကာလတွင် ကရင်များသည် ဖိနှိပ်ခံရ၊ အသုံး ချခံရသည်သာမကဘဲ ကျွန်အဖြစ်ပါ ခိုင်းစေခြင်းခံရသည်။ စစ်တိုက်နေသော ထိုင်း နှင့်ဗမာ အုပ်စု (၂) ခုအကြား၌ မြေဇာပင် ဖြစ်နေရသည်။ အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းများ၊ ဖိနှိပ်ခံရခြင်းများ၊ ကျွန်ပြုခြင်းများမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ကရင်တို့သည် အခြား လူမျိုးစုတို့နှင့်ဝေးရာအရပ် တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် လိုက်လံနေထိုင်ကြသော်လည်း ကရင်တို့သည် အနည်းနှင့်အများ အကြမ်းဖက်၊ ဖိနှိပ်ခံကြရသည်။

အလောင်းဘုရားခေတ်၌ဗမာတို့သည်ကရင်တို့ကိုတိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လိုက် သည့်အတွက် ကရင်လူမျိုးများက သူတို့ကိုစက်ဆုပ် ရွံရှာလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်တို့သည် ပြန့်ကျဲစွာပင် ဗမာတို့နှင့်ဝေးရာအရပ် တောင်ပေါ်ဒေသများတွင်သာ သီးသန့်နေထိုင်တတ်ကြသည်။ ယခင်ကာလများတွင် ကရင်တို့သည် ပိုမိုကောင်းမွန် သောအခြေနေအောက်၌နေထိုင်ကြရသည်ဟု ယူဆချိရသည် (Joseph Dautremier, 2012, 98)။ အလောင်းဘုရား၏ ကုန်းဘောင်ခေတ်ကာလ၌ ဗမာများသည် အခြား လူမျိုးစုတို့၏နယ်မြေသို့ နယ်ချဲ့ကာ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရာတွင် အရပ်သား ပြည်သူ လူထုများကိုပါ သုတ်သင်ရှင်းလင်းခဲ့ကြသည်။ “ပဲခူးသည် အလောင်းဘုရားလက်သို့

၁၇၅၇ ခုနှစ် မေလတွင် ကျရောက်သည်။ ဗညားဒလက ငြိမ်းချမ်းရေးလက်ဆောင် ပဏ္ဍာအဖြစ် ၎င်း၏တဦးတည်းသောသမီးတော်ကို ခမ်းနားသည့် ဝေါယဉ်ဖြင့် စေလွှတ်ဆက်သသည်။ သို့သော် ငတ်ပြတ်နေသည့် ပြည်သူများကို ညှာတာမှု မရှိပါ။ နေဝင်ဆည်းဆာအချိန်တွင် ပဲခူးကို သိမ်းသည်။ မြန်မာလူအုပ်များက ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ကလေးများအားလုံးကို အတန်းစားမခွဲဘဲ သတ်ပစ်သည်” (သန့်မြင့်ဦး (မြန်းဆီဘာသာပြန်၊ ၂၀၁၂)၊ ၁၅၁)။ ကရင်လူမျိုးတို့သည် မွန်လူမျိုးများနှင့်အတူ နေထိုင်ကြသည့်အတွက် အလောင်းဘုရားက မွန်အင်ပါယာကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ကာ အပြစ်မဲ့ ပြည်သူများကို သတ်ဖြတ်ရာတွင် ကရင်လူမျိုးများလည်း အများအပြားပါဝင်နေမည် ဖြစ်သည်။

ကရင်လူမျိုးများ တစုတစည်းတည်းမရှိဘဲ ပြန့်ကျဲနေထိုင်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် တောင်ပေါ်ဒေသ၌ နေထိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ခေတ်အဆက်ဆက် ရှိ အုပ်ချုပ်သူအမျိုးမျိုးတို့၏ မတရားဖိနှိပ်မှုတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်။ သီးသန့်နေရာများ၌ နေထိုင်ခြင်း၊ ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်ဒေသကို နှစ်သက်ခြင်း၊ တောတောင် လျှိုမြောင်များကို ဖက်တွယ်ခြင်းများသည် ကရင်တို့၏ ပင်ကိုယ်စရိုက်ဟု အများက ယူဆကြသော်လည်း ထိုသို့ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းသည် ခေတ်အဆက်ဆက်၌ ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် အုပ်ချုပ်သူများ၏ ဖိနှိပ်မှုမှလွတ်မြောက်ရန်အတွက် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်အရပ် နယ်စွန့်နယ်ဖျား၊ တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ၌ ပုန်းအောင်းနေထိုင်ခြင်းကြောင့် အချိန်ကြာလာသည့်အခါ တောင်ပေါ်နေလူသားများအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆ၍ရသည်။

ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်အရပ်၊ တောင်ပေါ် ဒေသများ၌ လိုက်လံနေထိုင်ခြင်း မရှိဘဲ မြေပြန့်ဒေသရှိ အခြားလူမျိုးစုတို့နှင့် ရောနှောနေထိုင်မည်ဆိုပါကလည်း အခြားလူမျိုးစုများကဲ့သို့ပင် တန်းတူအခွင့်အရေးမရရှိကြပေ။ ဗမာပြည်အောက်ပိုင်းရှိ ကရင်လူမျိုးများအတွက် သီးခြားစနစ်တခု ဖန်တီးပေးထားသည်။ မျိုးနွယ်စုတခုစီ (သို့မဟုတ်) ကျေးရွာတခုစီသည် ခန့်မှန်းခြေမိသားစုအရေအတွက်ဖြင့် ပုံမှန်ထက် ပိုသောအခွန်နှုန်းများကို နှစ်စဉ် အခွန်ပေးဆောင်ရသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကြီးလေးသော အခွန်ကို ပေးဆောင်နိုင်မှသာ ကရင်လူမျိုးများကို စစ်မှုထမ်းခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်နှင့် စေတီများတည်ဆောက်ခြင်း၊ ဆည်မြောင်းတာဝန်များတူးဖော်ခြင်း စသည့် အမွေခိုင်းစေမှုများအားလုံးမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသည်။ မင်းတုန်းမင်း မတိုင်ခင်အထိပင်

ထိုစနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည် (S. W. Cocks, 1910, 211-212)။ နောက်ပိုင်း၌ ဗြိတိသျှတို့ပိုင်ဆိုင်သော ဗမာပြည်အောက်ပိုင်းတွင် ပိုးကရင်တော်တော်များများ သည် မွန်လူမျိုးများနှင့် နီးနွယ်ဆက်စပ်ကြပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်လာကြသည်။ ၁၇၅၀-၁၇၈၀ ကာလတွင် မြောက်ဘက်ဒေသ (အထက်ဗမာပြည်) မှ ဗမာဘုရင်များက မွန်ထီးနန်းကို လာရောက်တိုက်ခိုက်သည့်အချိန်တွင် မွန်တို့နှင့်အတူ ရောနှောနေထိုင်သော ကရင်များသည် မွန်တို့ကို ထောက်ပံ့ပေးရသည်။ ထို့ကဲ့သို့ ထောက်ပံ့ခြင်းကြောင့် ကရင်တို့ ပို၍ဒုက္ခရောက်ခဲ့ရသည်။ ကရင်နှင့် မွန် အများအပြားသည် တောင်တန်းများရှိရာသို့ ထွက်ပြေးခိုလှုံရပြီး ထိုင်းနိုင်ငံအထိ ထွက်ပြေးရသူများရှိသည်။ အသစ်ရောက်ရှိလာသည့် အုပ်စိုးသူ ဗမာများက ထွက်မပြေးဘဲ ကျန်နေသူများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန်ဆက်ဆံကြလေတော့သည် (Christina Fink, introduction from "Burma and the Karens", 2001, x-xi)။ ကရင်တို့သည် ပဒေသရာဇ်ခေတ်ကာလကတည်းကပင် လူအမျိုးမျိုးတို့၏ ဖိနှိပ်မှုကို ခံခဲ့ရပြီး စစ်ပြေးစစ်ရှောင်ဖြစ်ကြရာ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်နေကြရသည်။

ကရင်အများအပြားသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များမဟုတ်ကြသည့်အတွက် ဘုရင်အုပ်စိုးမှုအောက်တွင် ၎င်းတို့၏တိုးတက်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းများ မရရှိခဲ့ကြပေ။ နတ်ကိုးကွယ်သူ ကရင်အများအပြားသည် ကွဲပြားခြားနားသော ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာသာမက ကွဲပြားခြားနားသော ယုံကြည်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ ပဒေသရာဇ်ခေတ်ကာလတွင် ကရင်တို့ နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အဖိနှိပ်ခံနေရ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသည့် သာဓကများဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ခွဲခြားဆက်ဆံကာ ဖိနှိပ်ခံရသည့်အတွက် ကရင်တို့သည် အခြားလူမျိုးစုနှင့်ဝေးရာအရပ်၊ တောင်ပေါ် ဒေသများတွင် လိုက်လံပုန်းအောင်းနေထိုင်ကြရသည်။ အခြားလူမျိုးများနှင့်မတူသော ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုများကိုလည်း ကျင့်သုံးကြသည်။ အခြားလူနှင့် ဝေးရာအရပ်သို့ ထွက်ပြေးရှောင်ပုန်းခြင်းမရှိဘဲ မြေပြန့်ဒေသများ၌ ကျန်နေခဲ့သူများလည်း မတရားဖိနှိပ်မှုများဖြင့် ဆက်ဆံခြင်းခံကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်ကာလကတည်းက ကရင်များသည် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် တောင်ပေါ်အရပ်၌ နေထိုင်သည်ဖြစ်စေ၊ အခြားလူမျိုးစုတို့နှင့်အတူ မြေပြန့်ဒေသ၌ အခြေချနေထိုင်ကြသည်ဖြစ်စေ အနည်းနှင့်အများ ဖိနှိပ်မှုများ ခံကြရသည်။

ကရင်များကို ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ ဖိနှိပ်ခြင်းသက်သက်မဟုတ်ဘဲ ဆွေစဉ်မျိုးဆက်အလိုက် ဖိနှိပ်သူများအတွက် ကျွန်လူသားများဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း ရှိသလို လူမျိုးတမျိုးပျက်စီးပျောက်ကွယ်သွားအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းလည်းရှိသည်။ ရန်ကုန်ဒေသ၏ ဗမာဘုရင်ခံက စာဖတ်တတ်သည့်ကရင်တဦးကို တွေ့မည်ဆိုပါက သူ့အနေဖြင့် ချက်ချင်းသတ်ပစ်ကြောင်း မစ္စတာကင်ကင် (Mr. Kincaid) ကို ၁၈၅၁ ခုနှစ်၌ ပြောပြဖူးသည် (Calista V. Luther, 1880, 30)။ ကရင်များ စာရေးတတ်၊ စာဖတ်တတ်ပြီး ပညာတတ်ဖြစ်ခြင်းမှ ဟန့်တားခံရသည်သာမကဘဲ သူတို့၏အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းလုပ်ငန်းများ၊ ကျေးရွာများလည်း ဖျက်ဆီးခံရသလို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုအမျိုးမျိုးကိုလည်း ခံခဲ့ကြရသည်။ ကျေးရွာများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တောင်ယာသီးနှံခင်းများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်း၊ ကလေးများကို ကြိတ်ဆုံအတွင်းသို့ထည့်၍ သေသွားအောင်ထုထောင်းခြင်း သို့မဟုတ် လေထဲသို့ပစ်တင်၍ ပြန်ကျလာသည့်အခါ လုံဖြင့်ခံထားခြင်း၊ အမျိုးသမီးများကို ကျွဲချိုဖြင့်တွဲချည်ထား၍ ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ အမျိုးသားများကို အပိုင်းပိုင်းဖြတ်တောက်၍ ဖြေးဖြေးချင်းသေအောင် သတ်ခြင်း စသည်တို့ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ သူတို့သည် ရက်စက်ရိုင်းစိုင်းစွာဖြင့် ခရစ်ယာန်ကရင်အချို့ကို လက်ဝါးကားတိုင်ဖြင့်ချည်နှောင်ထား၍ ဝါးဖောင်များပေါ်သို့ တင်ကာ အေးစိမ့်သောစမ်းချောင်းတွင် စိမ်းထားခြင်းဖြင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုပြုကြသည် (Calista V. Luther, 1880, 90)။ ကိုလိုနီခေတ်ဦးကာလတွင်လည်း ကရင်လူမျိုးတို့ နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် ဖိနှိပ်ခံနေရကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ ခေတ်အဆက်ဆက်ရှိ အုပ်ချုပ်သူအမျိုးမျိုးတို့အောက်၌ နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ဖြင့် ကရင်တို့ ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်ခံရခြင်းကြောင့် ဗြိတိသျှလူမျိုးတို့ကို စတင်မြင်လိုက်သည့်အချိန်တွင် အကူအညီတရုရမည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့ကြကြောင်း ယူဆခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှခေတ်မတိုင်ခင်တွင် ကရင်လူမျိုးတို့သည် အင်းဝတွင်ရှိသော ဗမာဘုရင်တို့၏ခြိမ်းခြောက်မှုကို မကြာခဏခံရသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် ဗြိတိသျှတို့ ရောက်လာသည့်အချိန်တွင် အကူအညီရလိမ့်မည်ဟုယူဆ၍ အင်္ဂလိပ်တို့ကို ကြိုဆိုကြလေတော့သည် (Richard Cockett, 2015, 132)။ ထိုကဲ့သို့ ဖိနှိပ်မှုမှလွတ်မြောက်ရန် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများမှလွတ်မြောက်ရန်အတွက် ဗြိတိသျှတို့အပေါ် မျှော်လင့်ခဲ့

သလို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများလည်း ရှိသည့်အတွက် ဗမာလူမျိုးတို့ကို ပို၍ဒေါသ ဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်တို့အပေါ် သူတို့၏ အငြိုးထားမှုလည်း ပိုကြီးလာလေ သည်။ ဂျပန်ခေတ်ကာလ၌ ဗမာလူမျိုးတို့သည် ကရင်တို့အပေါ် အငြိုးကြီးကြောင်း သိသိသာသာ မြင်ရလေသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် ဗမာပြည်အောက်ပိုင်းမှ ဗြိတိသျှတို့ ဆုတ်ခွာ သွားပြီးသော်လည်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ ကရင်လူမျိုးအများအပြားသည် ဗြိတိသျှ တို့အပေါ် သစ္စာရှိနေဆဲပင်။ ထိုအချိန်တွင် ဂျပန်အရာရှိတစ်ဦး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရ ခြင်းကြောင့် ဗိုလ်မှူးကြီးဆူဇုကီးက အမိန့်ပေး၍ BIA များက လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်မှုနှင့် မသက်ဆိုင်သည့် ကရင်ရွာ ၂ ရွာမှ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ အပါအဝင် ဒေသခံရွာလူထုအားလုံးကို ဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်လိုက်လေသည်။ ဒေသခံ ကရင်များ မတရားဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ခံရသည့်အတွက် လက်နက်ရှိထားသော ဗြိတိသျှ စစ်သား ဟောင်းကရင်များက ပြန်လည်လက်စားချေလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်နှင့်ဗမာတို့ အကြား လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာလေတော့သည်။ နှစ်ဖက်စလုံးမှ အပြစ်မဲ့ ပြည်သူများ ထိခိုက်သေဆုံးရသည်။ အဆိုးရွားဆုံးမှာ မြောင်းမြနယ်တစ်ဝှမ်းဖြစ်ပြီး ခန့်မှန်းခြေ ကရင်လူမျိုး ၁၈၀၀ ခန့် အသတ်ခံရကာ ကရင်ရွာ ၄၀၀ ခန့်မှာလည်း ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရသည် (Donald M. Seekins, 2006, 314)။ ထို့အတူပင် ရောဘတ် တေလာက သူ့စာအုပ်တွင် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်။ ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်အတွင်း BIA နှင့် သူတို့၏အပေါင်းပါများ မီးရှို့ဖျက်ဆီးမှုကြောင့် ကရင်ကျေးရွာပေါင်း ငါးဆယ့် ရှစ်ရွာ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ကရင်များကလည်း ဗမာရွာအများအပြားကို ပြန်လည်ဖျက် ဆီးခဲ့သည်။ ရွာသူကြီးဖြစ်သူ မန်းရွှေထွန်းကြာ ဦးဆောင်၍ လက်တုန့်ပြန်ခြင်းဖြစ် သည် (Robert H. Taylor, 2015, 50)။ ဂျပန်ခေတ်ကာလ၌ ကရင်လူမျိုးများသည် ဗမာစစ်တပ်ဘီအိုင်အေတို့၏ အကြမ်းဖက် ညှဉ်းဆဲ သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည့် ဖော်ပြချက် များပင်။

အလားတူပင် ဗမာပြည်တွင်း၌ ဗြိတိသျှတို့ ထွက်ခွာသွားပြီးနောက်ပိုင်းတွင် အသစ်ရောက်ရှိလာသော ဂျပန်ကင်ပေတိုင်တို့၏ ကြီးကြပ်မှုဖြင့် ဒေါက်တာ ဘမော် က ဗမာပြည်အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်လေသည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ဒေါက်တာဘမော်အစိုးရက "မောင်ရွှေ" ဟုခေါ်ဆိုသော လူတယောက်ကို ဖာပွန်နယ် သို့စေလွှတ်၍ လက်ထောက်အုပ်ချုပ်ရေး ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်

သလို၊ ခရိုင်ရဲဝန်ထောက်အဖြစ်ပါ (Deputy Commissioner and District Superintendent of Police) တာဝန်ပေးလိုက်သည်။ မောင်ရွှေသည် ဖက်ဆစ်ဂျပန် စစ်သား ၂၀၀ နှင့်အတူ ဖာပွန်နယ်သို့ရောက်ရှိလာပြီးနောက် ဒေသခံကရင်များကို အစားအသောက်များ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုကို ပိတ်ပင်လိုက်တော့သည်။ ထို့အပြင် ဒေသခံကရင် ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များကို မတရားဖမ်းဆီး၍ သထုံ၌ရှိသော ဂျပန် ပုလိပ်ရုံးသို့ ပို့လိုက်သည်။ ဖာပွန်နယ်တွင်ရှိသော ဘုရားကျောင်းများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီး လိုက်ကြသည်။ ဒေသခံကရင်လူထုများလည်း ဂျပန်ကင်ပေတိုင်နှင့် ဘီအိုင်အေတို့ ၏ မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်ခြင်းကိုခံကြရသည်။

ဖာပွန်အရေးအခင်းကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာဘမော်ထံသို့ ရေးတင် လိုက်သည့် အစီရင်ခံစာတွင် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်။ ဘီအိုင်အေတို့သည် ကရင် ကျေးရွာများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးလိုက်သည့်အတွက် ကရင်လူထုအများအပြား အိုးမဲ့ အိမ်မဲ့ ဖြစ်သွားရသည်။ သူတို့သည် ကရင်လူထုများ၏ ရွှေ ငွေများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများ၊ မီးဖိုချောင်ပစ္စည်းများ အားလုံးကို သိမ်းယူကြသည်။ သူတို့သည် ဒေသခံလူထု ခေါင်း ဆောင်နှင့် ရွာလူကြီး ၁၇ ဦးအပါအဝင် ကရင်လူထုအများအပြားကို သတ်ဖြတ်လိုက် ကြသည်။

အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ သူတို့သည် ကရင်အမျိုးသမီးအများအပြားကို အခြားနေရာသို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားသလို အမျိုးသမီးငယ် ၂၀ ဦးကို ဖာပွန်သို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားပြီး ဘီအိုင်အေစစ်သားများအတွက် ပြည့်တန်ဆာများအဖြစ် လုပ်ခိုင်းလျက်ရှိသည်။ ထိုကဲ့သို့ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ မတရားဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ခြင်း၊ အဓမ္မလိင်ကျွန်ပြုခြင်းတို့ကြောင့် အပြစ်မရှိသည့် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား၊ ကလေး သူငယ်များအားလုံး တောတောင်တွင်းသို့ ထွက်ပြေးပုန်းခိုကြရသည်။ အစားအစာ လုံလောက်မှုမရှိ၊ အဝတ်အထည်လုံလောက်မှု မရှိခြင်းကြောင့် တော်တော်များများမှာ ဖျားနာကြပြီး သေဆုံးသွားကြရသည်။ သူတို့၏ ကျွဲ၊ နွား တိရစ္ဆာန်များလည်း သေဆုံး သွားရသည်။ အမျိုးသားအချို့က မောင်ရွှေကို မကျေနပ်ကြပေ (Ian Morrison, 1947, 41-42)။ စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ဂျပန်ခေတ်တွင် BIA တို့၏ ရက်စက်ယုတ်မာမှုကြောင့် ကရင်လူမျိုးအများအပြား အသတ်ခံခဲ့ရသလို ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်စွာဖြင့် ထွက်ပြေးပုန်းရှောင်ရပြီး အိုးမဲ့အိမ်မဲ့များ၊ ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်သွားကြရသည်။

ထို့ကြောင့် ဂျပန်ခေတ်ကာလကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသူများ၊ သိမိလိုက်သူများက ကရင်တို့ဖြတ်သန်းခဲ့ရသည့် အခြေအနေများကို ဤကဲ့သို့ ဖော်ပြထားသည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကာလတလျှောက်လုံးတွင် ဗြိတိသျှတို့အပေါ် သစ္စာစောင့်သိကြသောကြောင့် ကရင်များသည် ဂျပန်ဝင်လာသည့်အချိန်၌ အကြမ်းဖက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု မျိုးစုံကို ခံခဲ့ကြရသည် (Saw Ralph & Naw Sheera, 2019, 29)။ BIA နှင့် ဂျပန် တို့ ဗမာပြည်တွင်းသို့ ဝင်လာသည့်ကာလအတွင်း ကရင်တို့ကို လူမဆန်စွာ မတရား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ မတရားဖမ်းဆီးသတ်ဖြတ်ခြင်းများအား မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ မြောင်းမြမြို့တွင် တာဝန်ကျသော ကရင်ခေါင်းဆောင်တဦးဖြစ်သူ တရားရေးဝန်ကြီး စောဖေသာနှင့် သူ့မိသားစုအားလုံး သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းက သက်သေတရားပင်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ဝင်ရောက်လာသည့်ခေတ်မှစ၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကာလ ဂျပန်တို့ ဝင်လာ သည့်အချိန်တိုင် ဗမာအုပ်ချုပ်ရေး အာဏာပိုင်များ၊ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသည့် စစ်ဗိုလ်၊ စစ်သားများသည် အထူးသဖြင့် ကရင်လူထုများအပေါ် အစု လိုက်အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုမျိုးစုံကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပြီး ကရင်လူထုများ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်အောင်၊ ဒုက္ခသည်များဖြစ်အောင် ဖန်တီးလုပ် ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည့်အရာများပင် ဖြစ်သည်။

(၁၃)

တနင်္သာရီဒေသအတွင်းရှိ ကရင်ကျေးရွာတရွာတွင် ရွာသူရွာသားများသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ခရစ္စမတ်အကြိုနေ့၌ ဘုရားကျောင်းတွင် ဘုရားရှိခိုးကြသည်။ (ထိုရွာ ၏အမည်မှာ ပုလောကျေးရွာဖြစ်ပြီး ယခု ပုလောမြို့နယ်ဖြစ်သည်။) ထိုအခါ ပြည် ထောင်စု စစ်ရဲမှ တပ်စုတစုရောက်လာပြီး ဘုရားကျောင်းအတွင်းသို့ လက်ပစ်မုန်များ ပစ်ထည့်လိုက်သည်။ ထွက်ပြေးသူများကို သေနတ်ဖြင့် လိုက်လံပစ်သတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုကရင်သတ်ပွဲတွင် စုစုပေါင်း ကရင်လူထု ၃၀၀ ထက်မနည်း အသတ်ခံခဲ့ရသည်။

ထိုဖြစ်ရပ်ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်းတွင်လည်း ရန်ကုန်မြောက်ပိုင်းဒေသ တိုက် ကြီးမြို့နယ်အတွင်း၌ရှိသော ကရင်ကျေးရွာတရွာကို ပြည်သူ့စစ်များက အမြောက် များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် လူပေါင်း ၁၅၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့ရသည် (Christina Fink's Introduction in Burma and the Karens, 2001)။ ဗြိတိသျှတို့ပြန်ထွက်သွားပြီး နောက်ပိုင်းတွင်လည်း မြို့ကြီးပြကြီးများတွင် နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုများ

အတွက်မှာ ဗမာပြည်၏အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ထပ်မံကြုံတွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ ဖြစ်ရပ်များသည် ဗြိတိသျှတို့ ထံမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီးတနစ်မပြည့်မီတွင် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများပင် ဖြစ်သည်။

၁၉၇၉ ခုနှစ်အတွင်း ဗမာပြည်စစ်အစိုးရက ကော်သူးလေ၏ တောင်ပိုင်း ခရိုင်နယ်မြေများသို့ ဖြတ် လေးဖြတ် နည်းဗျူဟာဖြင့် ထိုးစစ်ဆင်မှုများကို လုပ်ဆောင် လာခဲ့သည်။ ဤစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် မှတ်တမ်းအရ အိမ်ခြေ တရာကျော် မီးရှို့ ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရသလို ကရင်ရွာသား (၈၀) ဦးလည်း အသတ်ခံရပြီး မြန်မာစစ်တပ်က အမျိုးသမီး (၂၈) ဦးကို မုဒိမ်းကျင့်ခဲ့ကြသည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် နယ်စပ်ဘက်သို့ ထပ်မံ ထွက်ပြေးရပြီး ထိုင်းနိုင်ငံဘက်သို့ ကူးသွားသူများလည်း ထောင်ချီမက ရှိသည် (Jonathan Falla, 2006, 28)။

“ဖြတ် လေးဖြတ်” ဆိုသည်မှာ ဗမာစစ်တပ်က လူမျိုးစုတော်လှန်ရေးအဖွဲ့ များကို အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းရန်အတွက် ‘အစားအစာ၊ ရန်ပုံငွေ၊ လူသစ်စုဆောင်းခြင်း နှင့် သတင်းအချက်အလက်’ စသည်တို့ကို ဖြတ်တောက်သည့် နည်းဗျူဟာတခု ဖြစ် သည်။

ဗမာစစ်တပ်၏ စစ်ခေါင်းဆောင်များသည် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့တို့၏ ရိက္ခာ၊ ရန်ပုံငွေ၊ လူသစ်စုဆောင်းခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ဖြတ်တောက်ရန် လုပ်ဆောင်သည့် ‘ဖြတ် လေးဖြတ်’ ဟု ခေါ်သော အစီအစဉ်တွင် အရပ်သားများကို လည်း အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခိုင်းလျက်ရှိသည် (Burma’s Displaced People, 2008, 6)။ ဗမာစစ်တပ်သည် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ထိုးစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်ရာတွင် ပဋိပက္ခနယ်မြေအတွင်း၌ရှိသော ဒေသခံ အရပ်သား ပြည်သူလူထုများကို ဓားစာခံများ အဖြစ် အသုံးပြုခြင်းရှိသလို သူတို့အပေါ်တွင်လည်း အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များ၊ အတင်း အဓမ္မခိုင်းစေမှုများကို တပြိုင်နက်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်ဝန်းကျင်တွင် ထိုင်းနယ်စပ်နှင့်နီးသော ဒေသတောင်တန်း တဝိုက်ရှိ ကရင်ဒေသများတွင် ဒါဇင်ပေါင်းများစွာသော ကျေးရွာများ မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံရ သလို ကောက်ပဲသီးနှံများလည်း သိမ်းဆည်းခံရပြီး လယ်ယာမြေများ၊ တောင်ယာမြေ များလည်း ဖျက်ဆီးခံရလေသည်။ အိမ်အများအပြားနှင့် ရွာသူရွာသားအများအပြား ကို အနောက်ဘက်လွင်ပြင်ရှိ စစ်တပ်မှအသစ်တည်ထားသော ဗျူဟာကျကျ ကျေး

ရွာများသို့ အတင်းအဓမ္မ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်ခိုင်းသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကရင်ဒုက္ခသည် နှစ်သောင်းကျော်သည် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဖြတ်ကျော်ဝင်ရောက်သွားကြပြီဖြစ် သည် (Hazel J. Lang, 2002, 43)။

ထို့အတူပင် ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအတွင်း၌ ကြိုတင်အသိပေးခြင်းမရှိ ဘဲ စစ်တပ်က ကရင်ကျေးရွာတစ်ရွာကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်၍ လူယက်မှုပြုလေသည်။ တိုက်ခိုက်လုယက်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး ရွာသား ၇ ဦး အသတ်ခံပြီး လူ ၂၀ ဦး ဖမ်းဆီးခံကြရသည်။ ဒဏ်ရာရရှိသည့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးများအပါအဝင် ရွာသား ၂၀၀ ကျော်သည် မဲခေါင်မြစ်ကိုကူးခတ်ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံတွင်းသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရသည် (Martin Smith, 1997, 116)။ စစ်တပ်သည် ကရင်လူထုများ မိမိတို့အိမ်၊ မိမိတို့ ရွာ၊ မိမိတို့လုပ်ငန်းခွင် မိမိတို့ဒေသကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးအောင် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ရည် ရွယ်ချက်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်မြေရှိသော်လည်း ကရင် လူထုများက အိုးမဲ့အိမ်မဲ့များ၊ ဒုက္ခသည်များဖြစ်အောင် စစ်တပ်က တမင်ရည်ရွယ် ၍ လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လူမျိုးရေးသုတ်သင်ရင်းလင်းမှု လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ် သည်။

စစ်တပ်က ဒေသခံကရင်လူထုများ မိမိတို့ဒေသ၌ နေထိုင်၍ မရလောက် အောင် စနစ်တကျဖြင့် လုပ်ဆောင်မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရမည်။ ဦးစွာ ပထမ စစ်သားများသည် ရွာကို မော်တာ၊ စက်သေနတ်တို့ဖြင့် မကြာခဏပစ်ပြီးနောက် ရွာထဲသို့ဝင်ကာ ပြည်သူများကို အနှောင့်အယှက်ပေးကြလေသည်။ ပြည်သူများကို ရိုက်နှက်ခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ လုယူခြင်း၊ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ နှိပ်စက်ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြပြီး အိမ်များကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးလိုက်သလို တရွာလုံးကို မီးရှို့လိုက်သည်များလည်းရှိသည်။ ထို့နောက် ရွာတွင်း၌ မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်ထားလိုက်သလို ရွာသူရွာသားတို့ အသုံးပြု သည့် လမ်းကြောင်းများတွင်လည် မြေမြှုပ်မိုင်းများ ထောင်ထားလေသည်။ ရွာသား တဦးတယောက်ကို မြင်ပြီဆိုပါက ပစ်သတ်လိုက်လေသည် (Burma's Displaced People, 2008, 10)။

ဒေသခံရွာသူရွာသားများ မိမိတို့ဒေသ၌ နေထိုင်၍မရလောက်တော့အောင် စစ်တပ်က အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များဖြင့် အတင်းအဓမ္မ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ မိမိတို့ရွာ မိမိတို့ဒေသမှ ထွက်ခွာသွားပြီးနောက်တွင်လည်း ပြန်လာနေထိုင်၍ မရ အောင် ရွာတွင်း၌ မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်ခြင်း၊ ဒေသခံတို့ အသုံးပြုသော လမ်းများကို

မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။ ထိုမြေမြှုပ်မိုင်းတို့ကြောင့် ကရင် လူထုအများအပြားက ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ပျက်စီးကာ ဒုက္ခိတဖြစ်သွားကြရသည်။ ထို့ ကြောင့် ဗမာစစ်တပ်သည် ကရင်လူထုများကို အိုးမဲ့အိမ်မဲ့များ၊ ဒုက္ခသည်များအဖြစ် ဖန်တီးရုံသာမကဘဲ မိသားစု၊ ဒေသခံများအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဖြစ်အောင် ခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးသည့် ဒုက္ခိတလူသားများကိုလည်း ဖန်တီးဖော်ဆောင်လျက် ရှိသည်။

လယ်သမားများသည် သူတို့၏မြေယာများကို စွန့်ခွာလိုစိတ် မရှိကြသော် လည်း စစ်တပ်က သူတို့၏ ကောက်ပဲသီးနှံများ၊ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် လယ်ယာများကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းယူလိုက်သည့်အတွက် သူတို့ထွက်ပြေးရခြင်း ဖြစ် သည်။ ဤအချိန်သည် တောတွင်းနေရာရွှေ့ပြောင်းမှု စတင်ချိန်ဖြစ်သည်။ ထွက်ပြေး ပြီးနောက် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်သွားသော ကရင်လူမျိုးများသည် သူတို့အိမ်သို့ ပြန်လာရန် ပထမဆုံး နည်းလမ်းရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ အိုးအိမ်နှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းများ ဆုံးရှုံးသွားသော် လည်း လုပ်ငန်းခွင်သို့ ပြန်သွားလိုကြသည်။ စစ်ဖြစ်ပွားရာဒေသ၌ နေထိုင်ကြသော ပြည်သူများ မကြာခင် နေရာရွှေ့ပြောင်းရခြင်းမှာ သူတို့အတွက် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်တခု ဖြစ်နေသည် (Chris Cusano, 2001, 149)။ ထိုကဲ့သို့ မိမိတို့နေရာ၊ မိမိတို့ဒေသ မိမိတို့ လုပ်ငန်းခွင်သို့ ကရင်လူထုများ ပြန်လာချင်ကြသော်လည်း မကြာခင် စစ်ပြေးရ၊ မကြာခင် နေရပ်စွန့်ခွာရသည့်အတွက် သူတို့အနေဖြင့် အခက်ကြုံနေရသည်။ ထို့ ကြောင့်လည်း စစ်ပြေးလူထုများသည် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် မိမိ တို့နေရပ်ကို စွန့်ခွာကြရကာ ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်သွားကြရသည်။

မိမိတို့လူမှုဝန်းကျင်၊ မိမိတို့ဒေသသို့ ဗမာစစ်သားများ ရောက်ရှိလာပြီဆို ပါက ဒေသခံများထွက်ပြေးသော် မိမိတို့ဒေသတွင် ကြာကြာမနေထိုင်ပေ။ အကြောင်း မှာ ဒေသခံများ ထွက်ပြေးအောင်၊ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်အောင်၊ ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည်မှာ စစ်တပ်လုပ်ငန်းစဉ်တခုလည်း ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်အကြီးတန်း အရာရှိများက မုဒိမ်းမှုများကို ကျူးလွန်ကြသည်။ ပြည်သူအများစုသည် သူတို့၏ လုပ်ရပ်များကို တိုင်ကြားရန်အတွက် အလွန်ကြောက်လန့်ကြသည်။ ပြည်သူတို့၏ တိုင်ကြားမှုများကိုလည်း မည်သူမှ အလေးအနက်ထားမည်မဟုတ်ကြောင်း မုဒိမ်းမှု ကျူးလွန်သူများက နားလည်ထားပြီး ဖြစ်သည် (Burma's Displaced People, 2008, 12)။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိုကဲ့သို့ အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် စစ်ဗိုလ်၊ စစ်သား များ အကြမ်းဖက်အနိုင်ကျင့်ရန်အတွက်၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်ရန်အတွက် စစ်တပ်က

ခွင့်ပြုထားပြီးဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်နေသည်။ ဒေသခံ အရပ်သား ပြည်သူလူထုများ အပေါ် မတရားမှုများ၊ အနိုင်ကျင့်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်ကြသော်လည်း ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအပေါ် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုမရှိသည့်အတွက် တာဝန်ရှိသူ များက ထိုအကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကို အားပေးခြင်းသက်သက်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကြမ်းဖက်ခံရသည့် ဒေသခံပြည်သူများသည် အကြမ်းဖက်ကျူးလွန်သူများ ကို မည်သည့်နေရာတွင်မှ ဖော်ပြတိုင်ကြားမှုမပြုရကြသလို သူတို့အတွက် တရား မျှတမှု ကင်းမဲ့နေရသည်။

အမှတ် ၄၂၉ ခြေမြန်တပ်ရင်းလက်အောက်ရှိ ခူသူထာစခန်းမှ တပ်သား ၂ ဦးသည် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် ပိုလိုးထာရွာသို့ရောက်လာကာ ရွာသူတဦးဖြစ်သူ နော်မုနော်ကို သေနတ်ဖြင့်ပစ်သတ်ခဲ့ပြီး ရွှေဆွဲကြိုးကို လုယူသွား သည့် ဖြစ်စဉ်များက ဗမာစစ်တပ်၏ ပကတိအရှိတရားကို ထင်ဟပ်စေသည့် အရာ များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်၌ ကရင်လူထုများသည် နော်မုနော် ကဲ့သို့သော အဖြစ်ဆိုးများကို မရေတွက်နိုင်အောင် ကြုံနေရပြီးဖြစ်သလို ယနေ့ မျက် မှောက်ကာလတွင်လည်း ကြုံနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ ကိုယ့်ဒေသ၊ ကိုယ့်ရပ်ရွာ၌သာ နေ ထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုများကို ဤကဲ့သို့သော မတရားမှု၊ အကြမ်းဖက်မှု၊ နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်မှုများသည် မတော်တဆမဟုတ်ဘဲ စစ်တပ်က ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ကရင်လူမျိုးတို့ ဖြတ်သန်းရသည့် အခြေအနေများကို အောက်ပါ အတိုင်း ပြောဆိုထားကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အတိတ်ကာလတွင် ဗမာဘုရင်များ သည် ကရင်လူမျိုးတို့အပေါ် ကြီးစိုးအနိုင်ကျင့်ကာ ကျွန်ုပ်ပြုခဲ့ကြသလိုပင် ယနေ့ မျက် မှောက်ခေတ်ကာလတွင်လည်း ဗမာအုပ်စိုးသူများသည် ကရင်လူမျိုးတို့အပေါ် လူမျိုး တုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်နေကြသည် (Chris Cusano, 2001, 145)။ ကရင်လူထု များအပေါ် ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဖိနှိပ်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့်အတူ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများကိုပါ ဗမာစစ်တပ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များက စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကရင်လူထုများ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်အောင်၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည် များဖြစ်အောင် ဖန်တီးဖော်ဆောင်သော နည်းဗျူဟာများလည်း အမျိုးမျိုး ရှိသည်။

အပိုင်း (၄) နိုင်ငံမဲ့လူသားများ

(၁၄)

ပထမကမ္ဘာစစ် အတွင်း၌ သေဆုံးသူ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် တိုက်ပွဲဝင်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အတွင်း၌မူ သေဆုံးသွားသူ ထက်ဝက်ကျော်မှာ အရပ်သားများဖြစ်ကြပြီး ယနေ့ခေတ်တွင် စစ်ပွဲနှင့်ဆက်စပ်ပြီး သေဆုံးရသူ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်မှာ အရပ်သားများ ဖြစ်သည်။ နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် အရပ်သားလူထုများသည် ပဋိပက္ခ၏ သားကောင်များဖြစ်သည့် “စစ်ကျွန်” ဖြစ်သွားကြရသည်။ စစ်ပွဲများသည် အရပ်သားများထံသို့ ပစ်မှတ်ရောက်သွားသည့်အတွက် အရပ်သားများအား အတင်းအဓမ္မ နေရာရွှေ့ပြောင်းခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည် (Hazel J. Lang, 2002, 57)။

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်းပင် မျက်မှောက်ကာလတွင် စစ်ပွဲပဋိပက္ခနှင့်ဆက်စပ်ပြီး သေဆုံးရသူအများဆုံးမှာ အရပ်သားပြည်သူလူထုများပင်ဖြစ်သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကာလတွင်ဖြစ်စေ၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကာလတွင်ဖြစ်စေ၊ ဂျပန်ခေတ်တွင်ဖြစ်စေ၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း၌ဖြစ်ပေါ်လာသော ကမ္ဘာ့သက်တမ်းရှည် ပြည်တွင်းစစ်အတွင်း၌ဖြစ်စေ ကရင်လူထုများ မည်မျှသေကြေခဲ့ရသည်ကို မည်သူမှ တိတိကျကျ မသိရှိရပေ။

အထူးသဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော် ကြာနေပြီဖြစ်သော ရှည်လျားသည့် ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် ကရင်လူထုများ မည်မျှ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်သွားရခြင်း၊ မည်မျှ ဒုက္ခသည် ဖြစ်သွားရခြင်း၊ မည်မျှ ဒုက္ခိတဖြစ်သွားရခြင်း၊ မည်မျှ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရခြင်း၊ မည်မျှ သေကြေခဲ့ရခြင်း၊ ကလေးငယ်များ မည်မျှ မိဘမဲ့ဖြစ်သွားရခြင်းကို မည်သူမှသိကြမည်မဟုတ်သလို မည်သူမှလည်း စိတ်ဝင်စားကြခြင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်သွားရသော ကရင်ပြည်သူများ၏ အရေအတွက်ကိုလည်း မည်သူမှသိကြမည်မဟုတ်ပေ။

မှတ်တမ်းများအရ ဗမာပြည်မှ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များသည် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ပထမဆုံးရောက်ရှိသွားသည့်အချိန်မှာ ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင်ဖြစ်ပြီး သံလွင်မြစ်ကြောင်း

တလျှောက်၌ “စစ်ဘေးရှောင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူတို့ စခန်းများ” ဟု ခေါ်သော စခန်းငယ်လေးများဖြင့် နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ စခန်းတစ်ခုစီ၌ လူဦးရေ ၃၀၀ နှင့် ၂၀၀၀ အကြားသာ ရှိသည်။ စခန်းအတွင်းသို့ ပထမဆုံးရောက်ရှိသွားသော စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များသည် မည်သည့်အကူအညီမှ မရရှိကြသည့်အတွက် သစ်ကုန်ကူးရောင်းဝယ်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုကြရသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အကူအညီပေးရေးအဖွဲ့များက အခြေခံလိုအပ်ချက်များဖြစ်သည့် ဆေးဝါးများ၊ ကာကွယ်ဆေးများကို ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု သင်တန်းများကိုလည်း ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည် (Burma’s Displaced People, 2008, 25)။

ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခကြောင့် ဌာနေပြည်သူများက မိမိတို့နေရပ်ဒေသမှ ထွက်ပြေးကြရပြီး အိမ်နီးချင်းတဖက်နိုင်ငံသို့ ခိုလှုံသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ခိုးဝင်သွားရ ခိုးဝင်နေထိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုအချိန်၌ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအတွက် တရားဝင် ဒုက္ခသည်စခန်းများဖွင့်လှစ်ပေးခြင်း မရှိသေးကြောင့် ဖြစ်သည်။

၁၉၈၄ ခုနှစ်ကာလသို့ ရောက်လာသည့်အချိန်မှ စစ်ဘေးဒုက္ခသည် စခန်းများကို ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း၌ တရားဝင်တည်ထောင်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအတွက် ဒုက္ခသည်စခန်းများကို ပထမဆုံး စတင် တည်ထောင်လိုက်သည်။ ၁၉၈၄ ခုနှစ်တွင် နယ်စပ်တလျှောက်ရှိ စခန်းများ၌ စာရင်းသွင်းထားသည့် လူဦးရေမှာ တသောင်းအောက်သာ ရှိသည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင်မူ နယ်စပ်စခန်းများတွင် လူပေါင်း ၁၂၂,၀၀၀ ကျော် စာရင်းရှိပြီး ၎င်းတို့တွင် ကရင်လူမျိုး ၉၄,၀၀၀ ခန့်၊ ကရင်နီလူမျိုး ၁၈,၀၀၀ ကျော်နှင့် ဗမာပြည်တွင်းဘက်၌ မွန်လူမျိုး တသောင်း ခန့်သည် ပြန်လည်အခြေချနေထိုင်ရာနေရာများတွင် နေထိုင်ကြရသည် (Hazel J. Lang, 2002, 11)။

စစ်ဒဏ်ခံနေရသော၊ စစ်ပြေးနေရသောပြည်သူများ ယာယီခိုလှုံရန် ဒုက္ခသည် စခန်းကြီးများကို ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းရှိ နယ်စပ်တလျှောက်၌ တရားဝင်ဖွင့်လှစ်လိုက်သည့်အချိန်တွင် အထူးသဖြင့် စစ်ဒဏ်ခံနေရသောကရင်လူထုများက ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ အများဆုံးရောက်သွားကြကြောင်း မှတ်တမ်းများက ဖော်ပြထားသည်။

ဗမာစစ်တပ်က မဲသဂေါက်သို့သော KNU အမာခံနယ်မြေတို့ကို ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်နိုင်သည့်အချိန် ၁၉၈၄ ခုနှစ် မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ တရားဝင်စခန်းများသို့ ကရင်

စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ စတင်ရောက်ရှိသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤဒုက္ခသည် အများစုသည် စခန်းတွင်းမှာပင် အိမ်ထောင်ပြုကြပြီး ကိုယ်ပိုင်မိသားစုဘဝများဖြင့် ဖြစ်နေကြသည်မှာ အချိန်ကြာနေပြီဖြစ်သည် (Martin Smith, 1997, 111)။ ဗမာစစ်တပ်သည် လူမျိုးစုလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို ထိုးစစ်ဆင်ရာတွင် ဒေသခံလူထုများကိုပါ ပစ်မှတ်ထားပြီး နယ်မြေရှင်းလင်းရေးများ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

စစ်ဒဏ်ခံနေရသည့် ကရင်လူထုများအတွက် ယာယီခိုလှုံရန် တည်ဆောက်ပေးထားသော ဒုက္ခသည်စခန်းများမှာ ယာယီမဟုတ်တော့ဘဲ နှစ်ပေါင်း ၄၀ နီးပါး ရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ ဌာနေဒေသသို့ ပြန်မလာနိုင်ကြသေးသလို တတိယ နိုင်ငံများသို့လည်း သွားရောက်အခြေချ နေထိုင်ခြင်းမရှိဘဲ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများတွင်သာ နှစ်ရှည်လများ ဆက်လက်နေထိုင်ကြရသော ကရင်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များလည်း အများအပြား ရှိသည်။ စစ်ရှောင်စခန်းမှာပင်မွေး၊ စစ်ရှောင်စခန်းမှာပင်ကြီးပြင်းကြရသော ဒုက္ခသည်အများအပြားမှာ ဒုက္ခသည်အမှတ်အသားမှလွဲ၍ မည်သည့်နိုင်ငံမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် နိုင်ငံသားကဒ် မရှိပေ။ ကရင်လူထုများက စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် နေထိုင်ရသလို နိုင်ငံမဲ့လူသားများအဖြစ်လည်း ရှင်သန်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ သွားရောက်ခိုလှုံခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့ဒေသတွင်းမှာပင်လှည့်လည်ကာ စစ်ဘေးတိမ်းရှောင်၍ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသော စစ်ဘေးရှောင်ကရင်ဒုက္ခသည်တို့၏ အရေအတွက်မှာလည်း ပို၍များပြားလျက်ရှိသည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ဗမာပြည်အရှေ့ဘက် ကျေးလက်ဒေသ၌ရှိသော ကရင်လူမျိုး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်း (သို့မဟုတ်) လူဦးရေ ၄၈၀,၀၀၀ ခန့်သည် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်သွားကြရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ လူဦးရေ ၉၁,၀၀၀ ရှိသည့်အပြင်၊ လူဦးရေ ၁၀၀,၀၀၀ မှ ၂၀၀,၀၀၀ သည်လည်း ပြည်တွင်း၌ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ တိုက်ပွဲများနှင့် အတင်းအဓမ္မနေရာရွှေ့ပြောင်းမှုများမှာ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန် ပိုမိုခက်ခဲလာခဲ့သည်။ ကရင်အမျိုးသား၊ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေး ၂၀၀,၀၀၀ ခန့်သည် ပြည်တွင်း စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် တောတောင်များတွင် အိုးအိမ်မဲ့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသည် (Chris Cusano, 2001, 148)။ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဘဝဖြင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်ဖြစ်နေပြီး မိမိတို့ဒေသတွင်း၌သာ စစ်ရှောင်ကြသည့် ကရင်လူထုများမှာ အများအပြားရှိကြောင်း မီးမောင်း

ထိုးပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒေသခံ လူထုခေါင်းဆောင်များ၏ ခန့်မှန်းချက်အရ နှစ်ဆယ့်တရာစု အစပိုင်းတွင် ကရင်ပြည်နယ်တစ်ခုတည်းအတွင်း၌ နေထိုင်သူ ၃၀၀,၀၀၀ ခန့်သည် ၎င်းတို့၏ နေအိမ်များမှ ပြောင်းရွှေ့ကြရပြီး အချို့မှာ မြို့ပြများသို့ အချို့မှာ တောင်ပေါ် ဒေသသို့ ရောက်ရှိသွားကြသလို အိမ်နီးချင်း ထိုင်းနိုင်ငံရှိ တရားဝင်စခန်းများတွင် လည်း စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် လူဦးရေ ၁၀၀,၀၀၀ ကျော် ရောက်ရှိနေထိုင်ကြရ သည် (Martin Smith, 2002, 17)။ ဤဖော်ပြချက်များသည် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ကရင် ပြည်ဒေသတစ်ခုတည်းကိုသာ ဖော်ပြထားသော အချက်အလက်များ ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခကျယ်ပြန့်စွာ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော အခြားကရင်ဒေသများဖြစ်သည့် တနင်္သာရီ ဒေသတစ်လျှောက်၊ မွန်ပြည်နယ်၊ ပဲခူးတိုင်းဘက်ရှိ စာရင်းများ မပါဝင်သေးပေ။ ထို ဒေသများရှိ ကရင်လူထုအများအပြားသည်လည်း စစ်ဘေးရှောင် ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည် များ ဖြစ်ရ၊ ဒုက္ခသည်စခန်းသို့ ပြေးရ၊ နိုင်ငံမဲ့များ ဖြစ်သွားရသူများလည်း အများအပြား ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ထိုကာလများတွင် ပြည်တွင်းစစ်ရှောင်များ၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည် များ အလုံးအရင်းဖြစ်သွားရသည့်ကာလ ဖြစ်သည့်အတွက်ကြောင့် ဖြစ်သည်။

တနင်္သာရီကမ်းလွန်ဒေသ၌ ရတနာဂတိစံပိုက်လိုင်းစီမံကိန်း စတင်ဖော် ဆောင်သည့်အချိန်တွင် ကျေးရွာ ၁၆ ရွာမှ ခန့်မှန်းခြေ လူဦးရေ ၂,၆၅၂ ခန့်သည် မိမိ တို့အိမ်၊ မိမိတို့ဒေသမှ ရွှေ့ပြောင်းကြရကာ၊ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်သွားကြရသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းမှစ၍ ပိုက်လိုင်းအရှေ့ဘက်ရှိ ကျေးရွာအများစုကို ရှင်းလင်းရေးများ စတင် လုပ်ဆောင်လေတော့သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှစ၍ ဒေသခံ ပြည်သူလူထုများကို နုတ်၊ နအဖ စစ်တပ်က အတင်းအဓမ္မ ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းခြင်းကြောင့် သရက်ချောင်း၊ ရေဖြူ၊ ထားဝယ်မြို့နယ်များအတွင်းရှိ စုစုပေါင်း ကျေးရွာ ၅၀ မှ ဌာနေ မွန်လူမျိုး၊ ကရင်လူမျိုး၊ ထားဝယ်လူမျိုးတို့ စုစုပေါင်းလူဦးရေ ၃၀,၀၀၀ သည် ပြည်တွင်း ဒုက္ခ သည်များ ဖြစ်သွားကြရသည် (Jensine Larsen, 1998)။

ပိုက်လိုင်းဧရိယာတစ်ခုကို နုတ်၊ နအဖ စစ်တပ်တို့ အလုံးအရင်းဖြင့် လာ ရောက်တပ်စွဲထားခြင်းကြောင့် ဌာနေလူမျိုးစုတို့၏ အခြေချနေထိုင်ရေး၊ အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းပြုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့များအပေါ် များစွာသက်ရောက်မှု ရှိသည်။ ထို့အပြင် ပိုက်လိုင်းစီမံကိန်းအား အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်လည်း ဒေသခံများကို အတင်းအဓမ္မခေါ်ခိုင်းလျက် ရှိသည်။ ဒေသခံ လူမျိုးစုတို့သည် စစ်တပ်၏ အဓမ္မခိုင်းစေ

ခြင်းကို ခံကြရသည့်အပြင် ဘဝလုံခြုံမှုလည်း မရှိကြပေ။ ထို့ကြောင့် ဒေသခံဌာနေ ပြည်သူ ထောင်ပေါင်းများစွာတို့သည် နယ်စပ်ဒေသကို ဖြတ်ကျော်ကာ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည် စခန်းများသို့ သွားရောက်ခိုလှုံရလေသည် (Jensine Larsen, 1998)။ တနင်္သာရီဒေသဘက်ရှိ ကရင်လူထုများ၏ အခြေအနေ ဖြစ်သည်။

ကရင်လူမျိုးများနေထိုင်ရာဒေသများဖြစ်သည့် ပဲခူးတိုင်းအရှေ့ပိုင်း၊ ကရင် ပြည်နယ်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်း၌ TBBC နှင့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့များ၏ မှတ်တမ်းအရ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူ IDP ဦးရေ စုစုပေါင်း ၁၇၉၈၀၀ ရှိသည် ဟု မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။(Ashley South, 2007, 14)။ တနင်္သာရီအတွင်း၌ စစ်ဘေး ကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာရပြီး အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ကာ ဒုက္ခသည်ဖြစ်သွားရသောနှုန်းမှာ အဆ မတန်တိုးပွားလာ ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီနှင့် ဒီဇင်ဘာ အကြားတွင် ကရင် ပြည်နယ် မြောက်ဘက်ပိုင်းရှိ ဖာပွန်ခရိုင်၊ တောင်ငူခရိုင်၊ ညောင် လေးပင်ခရိုင်အတွင်းရှိ ကျေးရွာများကို ဗမာစစ်တပ်ကတိုက်ခိုက်သည့်အတွက် ခန့်မှန်းခြေ ဒေသခံ ၂၅,၀၀၀ ခန့်မှာ အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးကြရသည် (Ashley South, Conflict and Displacement in Burma, 2007, 64)။ မိမိတို့အိမ်၊ မိမိတို့ မြေယာ၊ မိမိတို့ဒေသ ရှိလျက်နှင့် အေးအေးချမ်းချမ်းနေထိုင်၍မရဘဲ ထွက်ပြေးကြရ၊ ဒုက္ခသည်ဖြစ်ရ၊ နိုင်ငံမဲ့ ဖြစ်သွားရသည့် ကရင်လူထုများ၏ ပကတိအခြေအနေများပင် ဖြစ်သည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ် အစောပိုင်း၌ ဗမာစစ်တပ်သည် “နဂါးမင်းစစ်ဆင်ရေး” ကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပြီး ထိုစစ်ဆင်ရေးသည် ကော်သူးလေနယ်မြေအတွင်းရှိ ကျေးရွာ အများအပြားမှ ပြည်သူလူထုများ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုဖြစ်ပေါ်စေရန်အတွက် ပစ်မှတ် ထား၍ စစ်ဆင်ရေးလုပ်ခြင်းဖြစ်သည် (Burma Ethnic Research Group, 1998, 47)။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို စစ်ဆင်ရေးလုပ်ဆောင်သည့်အခါ အရပ်သား ပြည် သူများကိုပါ ပစ်မှတ်ထား၍ နယ်မြေရှင်းလင်းရေးလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဗမာစစ်တပ် ၏ နယ်မြေစိုးမိုးရေးဗျူဟာတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ် မှစပြီး စစ်တပ်၏ လှုပ်ရှားမှုကြောင့် ကျေးရွာပေါင်း ၂၈၀၀ ကျော် ဖျက်ဆီးခံရ (သို့မဟုတ်) အစုလိုက် အပြုံလိုက် နေရာပြောင်းရွှေ့ခံခဲ့ရ ကြောင်း သိရှိရသည်။ ၂၀၀၂ မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ် အတွင်းအမှာပင် အနည်းဆုံး ကျေးရွာ ပေါင်း ၃၀၆ ရွာ ဖျက်ဆီးခံရ၊ ပြောင်းရွှေ့ခံရလေသည်။ အဆိုပါကျေးရွာများကို အရေ

အတွက်မည်မျှခန့်ပြန်လည်နေရာချထားပေးကြောင်း မသိရသော်လည်း ထိုကျေးရွာ အများစု၌ လူဦးရေ မရှိတော့ပေ။

Thailand Burma Border Consortium (TBBC) နှင့် ဒေသတွင်း မိတ်ဖက် အဖွဲ့များ၏ အဆိုအရ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ နှစ်လယ်ပိုင်းမှ နှောင်းပိုင်းအထိ ဗမာပြည် အရှေ့ဘက်ဒေသတွင် ပြည်တွင်းစစ်ဘေးဒုက္ခသည် ၅၄၀,၀၀၀ ရှိကြောင်း သိရသည် (Ashley South, 2007, 58)။ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များကဲ့သို့ပင် အတင်းအကျပ် နေရာပြောင်းရွှေ့ခံရသော ပြည်သူတို့၏ ဘဝမှာလည်း မလွယ်ကူပေ။ နယ်မြေသစ်၊ နေရာသစ်၊ လူမှုဝန်းကျင်အသစ်၌ အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေရခြင်း၊ စားဝတ်နေရေးအတွက် ရှားကန်ရခြင်းမှာ အခက်အခဲများစွာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများသည် ဗမာစစ်တပ်ရွှေ့ပြောင်းပေးသည့်နေရာသို့ သွားရောက်နေထိုင်ခြင်းများကို ရှောင်ရှားတတ်ကြသည်။

ထိုကာလသည် အထူးသဖြင့် ကရင်လူထုများ အခြေချနေထိုင်ရာ ထိုင်း-ဗမာ နယ်စပ်တလျှောက်ရှိလူထုများကို စစ်တပ်က ထိုကဲ့သို့ ပစ်မှတ်ထားလုပ်ဆောင်နေခြင်းကြောင့် ကရင်လူထုအများအပြားမှာ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည် ဖြစ်သွားရသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကရင်လူမျိုးများသည် အာရှတိုက်၌ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရသူများဆုံး လူ့အဖွဲ့အစည်းတခု ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်ခံရသည် (Nick Cheesman, 2002, 208)။ ကရင်လူထု အများအပြား နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရခြင်း၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည် ဖြစ်သွားခြင်းကိုလည်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းက အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

UNHCR က ထိုင်း-မြန်မာ နယ်စပ်၌ ဖွင့်လှစ်ထားသော ဒုက္ခသည်စခန်း ၉ ခုတွင် ဒုက္ခသည်ပေါင်း ၁၆၀,၀၀၀ ခန့်ရှိပြီး အများစုမှာ ကရင်များ ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းဘက်၌လည်း လူဦးရေ ၅၅၀,၀၀၀ မှာ နေရာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသည်ဟုလည်း ခန့်မှန်းရသည် (Daniel Murphy, 2013, 66)။ နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် အာရှတိုက်ကုန်းမြေဒေသ၌ ကရင်လူမျိုးများသည် စစ်ဘေးရှောင်ရ၊ နေရာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ဖြစ်သွားရသူ အများဆုံးလူအုပ်အဖြစ် ၁၉၉၀ ကာလကတည်းက သတ်မှတ်ထားပြီးဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

စစ်ပွဲပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားရာဒေသ၌နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုများ၊ စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ခံရပြီးစစ်ရှောင်ဘဝဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသော ကရင်ပြည်သူလူထု

အများစုမှာ မည်သည့်သက်သေခံကိစ္စမှ ကိုင်ဆောင်ကြခြင်း မရှိပေ။ မိမိတို့ဌာနေ ဒေသမှာပင် နိုင်ငံမဲ့လူသားများ ဖြစ်နေကြရသည်။ ဥပမာ - နော်ထူးဖောသည် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ဗမာပြည်၏ ရွာတရွာတွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ ဗမာပြည် အစိုးရက သူတို့ကို မှတ်ပုံတင်ကဒ် (သို့မဟုတ်) မွေးစာရင်းလက်မှတ်ထုတ်ပေးခြင်း မရှိသောကြောင့် ရွာသူရွာသားများသည် တရွာနှင့်တရွာအကြား သွားလာ၍မရပေ။ မိမိတို့ လယ်ယာ၊ တောင်ယာရှိရာ လုပ်ငန်းခွင်သို့သွားရန်အတွက် ဗမာစစ်သားများထံမှ ခွင့်ပြုချက်စာတစောင်ကို နေ့စဉ်သွားယူကြရသည် (Open Society Foundations, 2006)။ မိမိတို့ ဌာနေဒေသမှာပင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြရပြီး အခက်အခဲ စိန်ခေါ်မှု၊ ဖိနှိပ်ကန့်သတ်မှုများခံရကာ လွတ်လပ်စွာနေထိုင်၍မရသော ကရင်လူထုများ၏ ပကတိအခြေအနေနှင့် သူတို့၏ဘဝများပင် ဖြစ်သည်။

ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် နေထိုင်ကြရသော ကရင်လူထုများ၏ဘဝလည်း ကန့်သတ်မှုအမျိုးမျိုး၊ ထိန်းချုပ်မှုအမျိုးမျိုးကြား၌ ရှင်သန်ကြရခြင်း ဖြစ်သည်။ “ထိုင်းလူမျိုးတွေက ကျနော်တို့ကို နှိမ်တယ်။ ကျနော်တို့က ဒုက္ခသည်တွေပဲဆိုတော့ ဘာမှလုပ်လို့မရဘူး။ ဒီမှာ ကျနော်ဘဝဟာ ငှက် (သို့မဟုတ်) ဝက်နဲ့တူပြီး လှောင်အိမ်ထဲမှာ၊ ခြံထဲမှာပဲ နေရတယ်။ အကျဉ်းထောင်နဲ့ တူတယ်။ အလုပ်မရှိ၊ ဝင်ငွေရှာစရာ နေရာမရှိလို့ ကိုယ့်ဟာကိုယ် ရပ်တည်နိုင်ခြင်းလည်း မရှိဘူး။ ကရင်တွေ အေးအေးချမ်းချမ်း သွားလာနေထိုင်ဖို့ အခြားနေရာလည်း မရှိဘူး။ လုံခြုံမှု မရှိသလို၊ ပြန်စရာလည်း မရှိပေ။ ဒါကြောင့် ကျနော်တို့ ချောင်ပိတ်နေတယ်။” - ဇောထူးဟေ (၃၁ နှစ်)။ မယ်လဒုက္ခသည်စခန်း (Carrie Perkins, 2019, 50)။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နေထိုင်ကြရသော စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအတွက်မှာ အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိသည်။

စစ်ဘေးပဋိပက္ခများမှ လွတ်မြောက်ရန် နေရပ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးရသူများ၊ ဒုက္ခသည်ဖြစ်ရသူများသည် မိမိတို့ဌာနေသို့ ပြန်လာရန်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိသည်။ ဒုက္ခသည်များသည် မိမိတို့၏မူလနေရပ်ဒေသသို့ ပြန်သွားလေ့ မရှိကြပေ။ သူတို့နေရာကို စစ်တပ် (သို့မဟုတ်) ရန်လိုသည့် အဖွဲ့အစည်းတို့က လာရောက် သိမ်းပိုက်ထားခြင်း၊ အချို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများက လာရောက်အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊ မြေမြှုပ်မိုင်းထောင်ထားခြင်းတို့ကြောင့် သူတို့၏မူလနေရာသို့ ပြန်သွားလေ့ မရှိကြပေ (Ashley South, 2007, 58)။

အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းခိုင်းခြင်း၏အချို့ သော အကြောင်းအရာများသည် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုပုံစံဖြင့် စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗမာစစ်တပ်က ကရင်ရွာသားများ၏နေရာကို ဗမာလူမျိုးများဖြင့် အစားထိုးလိုက်သလို အချို့ရွာသားများကို တိုးတက်သော ဗုဒ္ဓဘာသာ ကရင်တပ်မတော် (DKBA) ထိန်းချုပ်ရာ ဒေသများသို့ အတင်းအကျပ် ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်းလည်း ရှိသည် (Minority Rights Group International, 2016)။

ဗမာစစ်တပ်သည် ကရင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းနှင့် အနောက်ဘက်တို့တွင် လူမျိုးရေးသုတ်သင်ရှင်းလင်းမှုကို လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။ ကရင်လူမျိုး ၁၀,၀၀၀ ကျော်သည် သူတို့၏ ရွာများမှ မောင်းထုတ်ခံရပြီး ယခုအချိန်တွင် သူတို့သည် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ ရောက်ရှိသွားကြရသည်။ ကျေးရွာများ၊ လယ်ယာမြေများလည်း မီးရှို့ဖျက်ဆီးခံရသည် (Gravers, Mikael, 2007, xii)။ ဗမာစစ်တပ်က ကရင်လူထုများအပေါ် စစ်ရှောင်လူထုများ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ဖော်ဆောင်ခြင်းရှိသလို လူမျိုးရေးသုတ်သင်ရှင်းလင်းမှုပါ တပါတည်း လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

ဗမာစစ်တပ်သည် ပထမအဆင့်တွင် ဒေသခံကရင်လူထုများကို နေရာရွှေ့ပြောင်းရသော ပြည်တွင်း စစ်ရှောင်လူထုများ၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ဖန်တီးလိုက်သည်။ စစ်ပွဲပဋိပက္ခများကြောင့် မိမိတို့ဌာနေဒေသမှ ထွက်ခွာခြင်း မရှိသည့် ကရင်လူထုများကို ဒုတိယအဆင့်အနေဖြင့် ထိုဒေသမှ အစုလိုက်အပြုံလိုက် မောင်းထုတ်ခြင်း၊ အကြမ်းဖက်နှိပ်စက်သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ကျေးရွာနှင့် လုပ်ငန်းခွင်များကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခြင်း စသည့် လူမျိုးရေးသုတ်သင်ရှင်းလင်းမှု (သို့မဟုတ်) လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုတို့ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။

စစ်ပြေးရပြီဆိုပါက၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ပြီဆိုပါက မိမိတို့၏ မူလနေရာများပေါ်၌ အခြားသူများက လာရောက်အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊ လာရောက်လုယူခြင်းများကြောင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များသည် မိမိတို့၏ မူလနေရာသို့ ပြန်လာရေးမှာ အခက်ကြုံနေရသည်။ မိမိတို့ဒေသမှ ထွက်ခွာခြင်း မရှိပါကလည်း နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်ခံရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗမာစစ်တပ်သည် ကရင်လူထုများကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဒုက္ခသည်များဖြစ်အောင် ဖန်တီးသည့်အပြင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကိုပါ ကျူးလွန်လျက် ရှိသည်။

ပြည်တွင်းစစ် ကာလအတွင်း၌ အရပ်ပြည်သူများ မည်မျှအကြမ်းဖက်ခံရပြီး

သေကြေပျက်စီးခြင်း၊ မည်မျှအိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်သွားခြင်းကို အတိအကျ မသိရသော်လည်း ပမာစစ်ဗိုလ်ချုပ်ခေါင်းဆောင်တဦးက အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုထားသည်ကို တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးစောမောင်က လွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော သောင်းကျန်းမှုများတွင် လူပေါင်း တသန်းကျော် အသတ်ခံရမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ဗမာပြည် အရှေ့ဘက်ဒေသတစ်ခုတွင် ရှိသော လူမျိုးစုများမှ စုစုပေါင်း ၅၄၀,၀၀၀ ဦးခန့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးကြရသည် (David Steinberg, 2010, 12)။

ဤခန့်မှန်းချက်များသည် ၂၀ ရာစုအထိ ဖြစ်ပျက်သွားသော ပြည်တွင်းစစ်ကာလအတွင်း၏ ခန့်မှန်းချက်များသာဖြစ်ပြီး ၂၀ ရာစု အလွန်တွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် အိုးအိမ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူ၊ မတရားအသတ်ခံရသူများ မပါဝင်သေးပေ။ ထို့ကြောင့် ယနေ့အချိန်ထိ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခများကြောင့် မတရားအသတ်ခံရသူ၊ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရသူများမှာ ထိုခန့်မှန်းချက်ထက် မလွဲမသွေ ပိုများနေမည် ဖြစ်သည်။

အလားတူပင် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ လွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နိုင်ငံတဝန်း၌ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများနှင့် လူမျိုးရေး အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် လူ့အသက်ပေါင်း တသန်းကျော် ဆုံးရှုံးခဲ့ကြောင်း ယေဘုယျအားဖြင့် လက်ခံထားကြသည်။ ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် မရေမတွက်နိုင်သော မိသားစုများမှာလည်း အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်သွားကြရသည် (Saw Ralph & Naw Sheera (2019), 1)။

နှစ်ရှည်လများ ပြည်တွင်းစစ်၏ဒဏ်ကို အရှည်ကြာဆုံးခံနေရသူများမှာ ကရင်လူမျိုးများသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်တွင်းစစ် ကာလတလျှောက်လုံးတွင် ကရင်လူထုများသည် အဆိုးရွားဆုံးသော စစ်ဒဏ်ကိုခံကြရပြီး စစ်ဘေး၊ စစ်ရှောင်ကြရ၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ရကာ နိုင်ငံမဲ့လူသားများ ဖြစ်သွားရသည့်အပြင် စစ်ပွဲကာလတလျှောက်လုံး အကြမ်းဖက်သတ်ဖြတ်ခံရသည့် ကရင်လူထုများမှာလည်း မရေမတွက်နိုင်အောင် ရှိနေသည်။

(၁၅)

ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (United Nation High Commissioner for Refugees -UNHCR) ၏ ၂၀၁၈ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာအရ ယနေ့ အချိန်တွင် ကမ္ဘာတဝန်း၌ ဒုက္ခသည်များ (သို့မဟုတ်) ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသူများမှာ စုစုပေါင်း ၆၈.၅ သန်းကျော်ရှိပြီး ထိုလူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ကျော်မှာ ကလေးများဖြစ်ကြသည်ဟု ဖော်ပြထားသည် (Carrie Perkins, 2019, 16)။ ထိုကဲ့သို့ နေရပ်စွန့်ခွာ၍ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသူများ၊ ဒုက္ခသည်များတွင် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေရသူများလည်း အများအပြား ရှိနေသည်။

ဤ ၂၁ ရာစုသည် နိုင်ငံမဲ့လူသားများဖြစ်နေခြင်းမှ အဆုံးသတ်သင့်ပြီ ဖြစ်ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ မဟာမင်းကြီးရုံး (United Nation High Commissioner for Refugees -UNHCR) က တိုက်တွန်းထားပြီးဖြစ်သလို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၌ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းများကို အဆုံးသတ်ရန် သတ်မှတ်ချက်ထားသည်။ ဗမာပြည်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေအများဆုံးရှိသည့် နေရာတခုဖြစ်သည် ဟုလည်း ဖော်ပြချက်များရှိသည်။

ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံမဲ့လူသားများအများအပြားရှိသည့်အရပ်တွင် ကမ္ဘာ့သက်တမ်းရှည် ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခကို ရင်ဆိုင်နေရသော ကရင်လူမျိုးများမှာလည်း နိုင်ငံမဲ့အများအပြား ဖြစ်နေဆဲပင်။ ဥပမာ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ကရင်ဒုက္ခသည်စခန်းတခုဖြစ်သည့် မယ်လဒုက္ခသည်စခန်းသည် အာရှတွင် အကြီးဆုံးနှင့် ရှေးအကျဆုံး ဒုက္ခသည်စခန်းများထဲမှတခုဖြစ်ကြောင်း ဒုက္ခသည်များအကြောင်းကို လေ့လာသူများက လက်ခံထားကြသည် (Subin Sarah Yeo, Terese Gagnon, and Haysa Thako, 2020)။ အာရှတွင်အကြီးဆုံးနှင့်ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည့် ထိုဒုက္ခသည်စခန်းတွင် ယနေ့အချိန်ထိပင် ဒုက္ခသည်ဦးရေ လေးသောင်းကျော် ရှိနေသေးသည်။

အထူးသဖြင့် စစ်ရေးပဋိပက္ခများကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံရှိ အခြားနေရာများ၌ သွားရောက် ခိုလှုံရသည်ဖြစ်စေ၊ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ သွားရောက်ခိုလှုံရသည်ဖြစ်စေ ထိုစစ်ဘေးဒုက္ခသည် ကရင်လူထုအများစုမှာ နိုင်ငံမဲ့များဖြစ်ကြသည်။ ထိုသူများသည် ဗမာပြည်၏ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုထားသည့် သက်သေခံကဒ် မရှိသလို စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ရောက်သွားရာတွင် ထိုင်းအစိုးရကလည်း သူတို့ကို နိုင်ငံသားကဒ် ထုတ်ပေးခြင်း မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် စစ်ဘေးရှောင်ကရင်လူထု

အများစုမှာ နိုင်ငံမဲ့များ ဖြစ်နေကြရသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံမဲ့လူမျိုးများသည် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်လာသည့် ဗမာပြည်မှ ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဤဒုက္ခသည်များသည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ရှည်လျားသည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ကရင်၊ ကရင်နီ၊ ရှမ်းနှင့် အခြား လူမျိုးစုတို့ စုစုပေါင်း လူဦးရေ တသိန်းကျော်သည် ၁၉၈၀ နှင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း၌ ထိုင်းနယ်စပ်ရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်စခန်းများသို့ ရောက်ရှိခဲ့ကြသည်။ စစ်ရေးပဋိပက္ခများ ရှိနေခြင်းကြောင့် ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ လူဦးရေအများအပြား ဆက်လက်ရှိနေပြီး ထိုင်းအစိုးရကလည်း သူတို့ကို နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ကဒ် ထုတ်ပေးခြင်း မရှိပေ။ ဤဒုက္ခသည်များသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဗမာပြည်၏ နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးလည်း ဆုံးရှုံးနေကြရသည် (Matthew Brown, 2021)။ စစ်ရှောင်လူထုများ၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအကြောင်းကို ထိုကဲ့သို့ ဖော်ပြထားကြောင်း တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည်။

ကရင်လူမျိုးများသည် ဗမာနှင့် ထိုင်းနယ်စပ်တလျှောက်တွင်ရှိသော ဌာနေလူမျိုးများဖြစ်ပြီး ဗမာအစိုးရတို့၏ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို ခံနေရသလို ထိုင်းအစိုးရကလည်း သူတို့ကို နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုသဖြင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ဆုံးရှုံးနေကြရသည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တောင်ပေါ်နေလူနည်းစုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံသားဖြစ်မှုကိုမူ အစိုးရက ငြင်းပယ်ထားသည် (Open Society Foundations, 2006)။ ကရင်လူမျိုးများသည် ဗမာအစိုးရအဆက်ဆက်၏ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို ခံကြရသည့်အတွက် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရန် အမြဲပင် နေရာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းကြောင့် မည့်သည့်နိုင်ငံသားကဒ်မှ မရှိဘဲ ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ ခိုလှုံနေထိုင်ကြရသူများ ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ ဒုက္ခသည်များအဖြစ်၊ နိုင်ငံမဲ့များအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ နေထိုင်ရသူများအတွက် သူတို့တွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိကြောင်း အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရမည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံမဲ့ပြည်သူများအတွက် မရေတွက်နိုင်သော စိန်ခေါ်မှုများစွာ ကြုံတွေ့နေရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသားကဒ်မရှိခြင်းကြောင့် နိုင်ငံမဲ့များသည် နိုင်ငံတကာနယ်နိမိတ်ကို လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့် မရှိပေ (Matthew Brown, 2021)။ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်မှု အမျိုးမျိုးအောက်၌ ရှင်သန်နေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

၂၀၂၀ ခုနှစ်၏ တရားဝင်စာရင်းသွင်းထားချက်များအရ ထိုင်းနိုင်ငံ၌ နိုင်ငံမဲ့

အဖြစ်နေထိုင်သူ အရေအတွက်မှာ လူဦးရေ ၅၀၀,၀၀၀ ခန့်ရှိသည် (Matthew Brown, 2021)။ ထိုနိုင်ငံမဲ့ဦးရေများတွင် ကရင်လူမျိုးများလည်း အများအပြား ပါဝင်နေမည် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ် တောင်တန်းဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော Yao မြောင်နှင့် ကရင်လူမျိုး (Yao, Hmong and Karen) စသည့် တောင်ပေါ်လူမျိုးများအပါအဝင် လူပေါင်း ၄၇၉,၀၀၀ နီးပါးသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြသည် (Emma Batha, 2019)။

ဤအရေအတွက်များသည် ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းတွင်ရှိသော နိုင်ငံမဲ့များ၏ အရေအတွက်ဖြစ်ကာ ထိုအရေအတွက်၏ အများစုမှာ ကရင်လူမျိုးများသာ ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံဘက်ခြမ်းသို့မကူးဘဲ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲပဋိပက္ခများအကြား၌ မိမိတို့၏ ဌာနေဒေသတွင်သာ ပုန်းရှောင်၍ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြသော ပြည်တွင်းကရင်စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ (IDPs) တွင်လည်း နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေသူ အရေအတွက်မှာ ထိုထက်မက ရှိနေမည်မှာ အသေအချာပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် မိမိတို့ဌာနေဒေသ၌ သီးသန့်နေထိုင်လျက်ရှိပြီး မည်သည့်နိုင်ငံသားမှ ခံယူထားခြင်းမရှိသော ကရင်လူမျိုးများဖြစ်စေ၊ စစ်ဘေးစစ်ရှောင်ရ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်ဖြစ်ကြရပြီး နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြသော ကရင်လူမျိုးများဖြစ်စေ အနာဂတ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်တခုကို ခိုင်ခိုင်မာမာချမှတ်ရန် အချိန်ရောက်ပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ပြည်တွင်းပြည်ပ ဒေသပေါင်းစုံ၌ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အဖိနှိပ်ခံနေရသော ကရင်လူမျိုးများ၊ တန်းတူအခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးနေရသော ကရင်လူမျိုးများလည်း ချမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ လာမည့် ၂၀၂၄ နှစ်တွင် နိုင်ငံတကာက နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်းများကို အဆုံးသတ်တော့မည်ဖြစ်ပြီး ထိုအစီအစဉ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံလည်း ပါဝင်ထားသည်။

ထိုအခါ ထိုင်းတွင်ရှိသော နိုင်ငံမဲ့ကရင်လူထုများကို ထိုင်းအစိုးရက မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမည်နည်း။ နေရပ်သို့ အတင်းအဓမ္မပြန်ပို့မည်လား မည်သူမှ မသိနိုင်ပေ။ ထိုအခါ နိုင်ငံမဲ့ကရင်လူထုများအနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ကြမည်နည်း။ စဉ်းစားစရာအများအပြားရှိသည်။ အလားတူပင် မိမိတို့၏ဌာနေဒေသ ပြည်တွင်းဘက်၌ နေထိုင်ကြသော ကရင်ပြည်သူများသည် အစကတည်းက တန်းတူ အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးနေကြရသည့်အပြင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အကြမ်းဖက်၊ အနိုင်ကျင့်၊ ဖိနှိပ်ခံနေကြရသည်။

ရွှေ့ပြောင်းဒုက္ခသည်များတွက် စစ်ဘေးဒုက္ခဘဝမှ လွတ်မြောက်ရန်နှင့် စစ်ဘေးရှောင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်း အခြေအနေမှ အဆုံးသတ်ရန် ရေရှည် တည်တံ့သည့် တခုတည်းသောအဖြေသည် ပြည်တွင်းစစ် ချုပ်ငြိမ်းရေးပင် ဖြစ်သည် ဟု လေ့လာသူများက သဘောတူကြသည်။ သို့သော်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရန် ယဉ်ကျေးမှုအပြင် နိုင်ငံရေး၊ နေရာထိုင်ခင်းများလည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သည် (Chris Cusano, 2001, 170)။

နိုင်ငံတကာရှိ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက ကရင်လူမျိုးတို့ ရင်ဆိုင်နေ ရသော ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းများ၊ ဒုက္ခသည်ဖြစ်ခြင်းများသည် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ ပဋိပက္ခတခုတည်းကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည် တွင်းစစ် ချုပ်ငြိမ်းမည်ဆိုပါက ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသည့်ပြဿနာများနှင့် ဒုက္ခသည် ပြဿနာများကို အလိုအလျောက် ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဟု ကောက်ချက်ချကြသည်။

သို့သော် ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပေါ်ရသည့် အခြေခံအကြောင်းရင်းများကိုမူ လေ့ လာစောင့်ကြည့်သူများအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားမှု မရှိပေ။ ဗမာပြည်တွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခများမှာ လူမျိုးရေးအခြေခံစစ်ပွဲများ ဖြစ်ပြီး တန်းတူအခွင့်အရေး၊ တရားမျှတရေး၊ အသိအမှတ်ခံရရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ ထို့ အပြင် လူမျိုးကြီးဝါဒစနစ်ဆိုးကြီးကို တွန်းလှန်ရခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းစစ် ချုပ်ငြိမ်းရေးတခုတည်းဖြင့် ကရင်လူမျိုးတို့၏ပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်မည် မဟုတ် ကြောင်းကို နားလည်ထားရမည်ဖြစ်သလို နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော် ကြာနေပြီ ဖြစ်သော ပြည်တွင်းစစ်ကြီးက သက်သေပြထားပြီးဖြစ်သည်ကို လက်ခံရမည်၊ ပကတိ အခြေ အနေကို နားလည်ထားရမည်ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ ယနေ့ ၂၁ ရာစုကာလတွင် ကရင်လူမျိုးတို့သည် နိုင်ငံမဲ့ဘဝ၊ ဒုက္ခသည်ဘဝဖြင့် အများအပြား အသက်ရှင်နေကြရသည်။ နယ်စပ် ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော ကရင်များသည် နိုင်ငံမဲ့ဒုက္ခသည်များအဖြစ် နေထိုင် ကြရသလို ပြည်တွင်း၌ နေထိုင်လျက်ရှိသောကရင်များသည် နိုင်ငံသားကဏ္ဍ ရှိကြ သော်လည်း နိုင်ငံရေးအရ၊ အမျိုးသားရေးအရ သူတို့အတွက် တန်းတူအခွင့်အရေး မရှိဘဲ တိုင်းရင်းသား (သို့မဟုတ်) လူမျိုးစုများအဖြစ်သာ တဆင့်လျော့ နိုင်ငံသားများ အဖြစ် နေထိုင်ကြရဆဲဖြစ်သည်။

အပိုင်း (၅) ဘိုးဘွားတို့မျှော်လင့်ရာ

(၁၆)

ခေတ်အဆက်ဆက်ရှိ အုပ်စိုးသူအမျိုးမျိုးတို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်မျိုးစုံ၊ နည်းဗျူဟာ မျိုးစုံဖြင့် မတရားညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်၊ မတရားအကြမ်းဖက် သတ်ဖြတ်ခြင်းတို့ကြောင့် အသက်ဘေးမှလွတ်မြောက်ရေးအတွက် ကရင်လူမျိုးများသည် မိမိတို့အိုးအိမ်၊ မိမိ တို့နေရာဒေသများကို ထားခဲ့ရကာ ဒေသတွင်း၌ တနေရာမှတနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ကြရ (Internally Displaced Persons)၊ ဒုက္ခသည်များ (Refugees) ဖြစ်သွား ကြရသည်။ ဒေသတွင်း၌ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ ဒုက္ခသည်များ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကျိုးဆက်များအနေဖြင့် နိုင်ငံမဲ့လူသားများ (Statelessness) အဖြစ်ပါ အပိုဆု ရလိုက်ကြသည်။

ထိုကဲ့သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသူများ၊ ဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားများ အဖြစ်မှလွတ်မြောက်ရန်၊ ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်မှု၊ အကြမ်းဖက်ခံရမှုမှလွတ်မြောက်ရန်၊ လူမျိုးတမျိုးအဖြစ် အခြားလူမျိုးစုများကဲ့သို့ပင် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိရန်အတွက် ကရင်ခေါင်းဆောင်များက အဖြေရှာကာ ကြိုးစားလာခဲ့ကြသည်။ ၁၉ ရာစု နှောင်းပိုင်း (အတိအကျဆိုရသော် ၁၈၈၀ ဝန်းကျင်) မှစ၍ ကရင်တို့သည် အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ အသိရှိလာကြပြီး လူမျိုးတမျိုးအဖြစ် ရပ်တည်ကြရမည်ကို နားလည်သဘောပေါက် လာကြပြီဖြစ်သည်။

၁၉၂၀ ကာလသို့ ရောက်လာသည့်အချိန်တွင် ကရင်ပြည်သူများသည် အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသနှင့်တနင်္သာရီအစိတ်အပိုင်းတို့အား သူတို့၏ မြို့တော် ဖြစ် လာရန်အတွက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုများ လုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ သိသာသည့်အချက်မှာ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်တဦးဖြစ်သူ ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုးက ဗမာပြည်နှင့်ကရင်လူမျိုးများ (Burma and the Karens) ဆိုသည့် စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ကရင်လူမျိုးတို့တွင် တန်းတူ အခွင့်အရေးများဆုံရှုံးကြောင်း၊ ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်ခံနေရကြောင်းကို ထောက်ပြထားပြီး သူတို့အတွက် သီးသန့်နယ်မြေတခု အသိအမှတ်ပြုပေးရန် ဖော်ပြတောင်းဆိုလျက်

ရှိသည်။ ဖိနှိပ်မှုများ၊ မတရားမှုများမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက်၊ အသိအမှတ်ပြုခံရရေး အတွက် ကရင်တို့၏ ကနဦး စတင်ကြိုးစားလာခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် ကရင်အမျိုးသားအသင်းနှင့် သစ္စာရှိကရင်အသင်း (KNA and Loyal Karen Association) တို့သည် အစည်းအဝေးတခုကိုပြုလုပ်ကြပြီး ကရင် တို့အတွက် အထူးဒေသတခုတောင်းဆိုရန်၊ သံလွင်ခရိုင်ကို လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေ အဖြစ် တောင်းဆိုရန်အတွက် ဗြိတိန်သို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တဖွဲ့ စေလွှတ်မည်ကို သဘောတူကြသည် (Garbagni and Walton, 2020)။ ကရင်တို့အတွက် သီးသန့် နယ်မြေတခု ဖြစ်ပေါ်လာရန် စတင်ကြိုးစားခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉၄၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကရင်တော်တော်များများသည် သူတို့လိုလား သောလွတ်လပ်ရေးကို ဗြိတိသျှတို့ ဖြည့်ဆည်းပေးမည်ဟု ယုံကြည်လာကြသည်။ အကြောင်းမှာ ၁၈၈၆-၁၈၈၇ ကာလမှစ၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဗမာပြည်သို့ ဂျပန် တို့ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသည့်တိုင်အောင် ကရင်တို့သည် မဟာမိတ်တို့ဘက်တွင် ရှေ့တန်းမှ ခုခံတော်လှန်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခများပြီးဆုံးသွားကတည်းက ဗြိတိသျှတို့ထံမှ ကတိကဝတ်များစွာရရှိခဲ့သော်လည်း သြဇာရှိသူအနည်းငယ်ထံသာ ကရင်တို့ ကတိကဝတ်ရရှိကြခြင်းဖြစ်သည် (Garbagni and Walton, 2020)။ ကရင် တို့အတွက် သီးသန့်နယ်မြေဖြစ်ပေါ်လာရေး၏ မျှော်လင့်ချက်တခုဖြစ်သည်။ ဖိနှိပ်မှု များမှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် မျှော်လင့်ချက်တခုဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း၌ ကရင်တို့သည် ဗြိတိသျှတို့နှင့်အတူ ဖက်ဆစ် ဂျပန်တပ်များကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်သည့်အတွက် ဗြိတိသျှတို့ပြန်ဝင်လာသည့်အခါ လွတ်လပ်သောကရင်နယ်မြေတခုကို ဖန်တီးပေးမည်ဟု ဗြိတိသျှတို့ကတိပြုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်တို့ ထိုးစစ်ဆင်နိုင်းသည့်အတွက် ဤကတိ ကဝတ်လည်း မည်သည့်အခါမှ အကောင်အထည်ပေါ်မလာတော့ဘဲ ကရင်တို့သည် ဂျပန်တို့၏လက်စားချေမှုကိုသာ ပြန်၍ခံရလေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက်ပိုင်း ဗမာလူမျိုးများသည် လုံးဝလွတ်လပ်ရေး အတွက် လုပ်ဆောင်လာချိန်တွင် ဗြိတိသျှတို့သည် ကရင်အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားများ ကို စွန့်လွှတ်လိုက်လေတော့သည် (Carrie Perkins, 2019, 11)။ စစ်ကြီးပြီးသွား သည့်အချိန်တွင် မဟာမိတ်တို့သည် ကရင်အရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မေ့ပျောက်ကြလေ သည်။ သို့သော်လည်း ကရင်တို့သည် စိတ်ပျက်ခြင်းမရှိဘဲ တတ်နိုင်သမျှ ဆက်လက်

ကြိုးစားကြသည်။

ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၉ ရက်မှ ဇူလိုင်လ ၅ ရက်နေ့အထိတွင် အစည်းအဝေးတစ်ခုကို ရန်ကုန်မြို့၌ ခေါ်ယူကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ခေတ်အဆက်ဆက် ဆုံးရှုံးနေရသည့် ကရင်လူမျိုးတို့၏ နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူအခွင့်အရေးများ၊ အမျိုးသားရေးအရ တန်းတူအခွင့်အရေးများကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်နှင့် လူမျိုးတမျိုးအနေဖြင့် ကိုယ့်ကြံ့ခိုင်မှုကိုယ်ဖန်တီးနိုင်ရန်အတွက် အောက်ပါအချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

- (၁) ကရင်ဗဟိုအဖွဲ့ချုပ်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းရန်၊
- (၂) တနင်္သာရီဒေသကို သီးခြားကရင်ပြည်အဖြစ်သတ်မှတ်ပေးရေး အဆိုပြုရန်၊
- (၃) ကရင်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တဖွဲ့ကို ဗြိတိန်သို့ စေလွှတ်ရန်၊
- (၄) စစ်တောင်းမြစ်အရှေ့ဘက်ခြမ်းကို ကရင်နယ်အတွင်း ထည့်သွင်းပေးရေး အဆိုပြုရန် စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဗိုလ်ချုပ်စမစ်ဒွန်းက အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ အလုံရှိ ကရင်ရပ်ကွက်၌ ကရင်ခေါင်းဆောင်များသည် ဒေါက်တာဆာစံစိဖိုးဦးဆောင်သည့် အစည်းအဝေးတစ်ခုကို ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ထိုအစည်းအဝေး၌ တနင်္သာရီဒေသအား ကရင်တို့ကို အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် ဗြိတိသျှအစိုးရအား တင်ပြတောင်းဆိုသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း သဘောတူညီချက်ကို အစည်းအဝေးတက်ရောက်သူများက ချမှတ်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ထိုအချိန်၌ တနင်္သာရီဒေသသည် ဂျပန်တို့၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်သာ ရှိနေသေးသည့်အတွက် အစည်းအဝေးသို့ ထိုဒေသမှကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုကိစ္စကို ယာယီဆိုင်းငံ့ထားရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြရသည် (Smith Dun (1980), 80)။

ထို့နောက် ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့တွင်လည်း ကရင်တို့အတွက် သီးသန့်ကရင်ပြည်နယ်တစ်ခုပေးရန် ဘုရင်ခံဒေါ်မန်စမစ်ကို ဒေါက်တာဆာစံစိဖိုးက မေတ္တာရပ်ခံခဲ့သည် (Christina Fink's Introduction in Burma and the Karens,

2001)။ ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် လူမျိုးတမျိုးအတွက် တန်းတူအခွင့်ရေးမရှိ၊ တရား မှုတမှုမရှိဘဲ ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်း၊ မတရားသတ်ဖြတ်ခံရခြင်းတို့ကြောင့် သီးသန့် နယ်မြေတခုရရှိရန် ကရင်တို့ ကြိုးစားလာခြင်း ဖြစ်သည်။

ကရင်ဗဟိုအဖွဲ့ချုပ် (KCO) မှ ရွေးချယ်ခံရသော ခေါင်းဆောင် ၄ ဦးသည် ကရင်အရေးကို တင်ပြတောင်းဆိုရန်အတွက် ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှစတင်ထွက်ခွာပြီးနောက် ဩဂုတ်လ ၂၅ ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်သို့ ရောက် ရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုခေါင်းဆောင် ၄ ဦးမှာ - မစ္စတာဆစ်ဒနီလူနီ (Bar-at-Law)၊ စော ဖိုးချစ် (Bar-at-Law)၊ စောဘဦးကြီး (Bar-at-Law)၊ စောသာဒင် (Bar-at-Law) များ ဖြစ်ကြသည် (Smith Dun (1980), 80)။ ထိုခေါင်းဆောင် ၄ ဦး ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ အပေါ် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြချက်များရှိသလို ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ သဘောထား များကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ် ဆောင်းဦးတွင် ကရင်ချစ်ကြည်ရေးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တဖွဲ့ သည် လန်ဒန်သို့သွားခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့စေလွှတ်ခြင်းကို BKN A အသင်းက ကရင်အားလုံး၏အမြင်များကို ကိုယ်စားမပြုကြောင်း ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ စောဘဦးကြီး၊ စောသာဒင်၊ စောဖိုးချစ်၊ ဆစ်ဒနီလူနီတို့ ပါဝင်သည့် ထိုလေးဦး ကိုယ် စားလှယ်အဖွဲ့သည် ကရင်တို့အတွက် လွတ်လပ်ရေးကို စစ်ပွဲအတွင်း ကရင်တို့အနစ် နာခံ ပေးဆပ်မှုအပေါ် ဆုလဒ်တခုအနေဖြင့်သာမကဘဲ သဘာဝဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်အရ ကရင်နှင့်ဗြိတိန်တို့၏ ဆက်ဆံရေးအတွက်လည်းဖြစ်ကြောင်း တင်ပြခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှအရာရှိများသည် စစ်ပွဲတွင် ကရင်တို့၏ “ရဲရင့်မှုအရှိဆုံး” ပါဝင်မှုကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုသည့်အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ခြိုးခြံချွေတာစွာဖြင့် ဧည့်ခံကြိုဆိုကြသည်။ သို့သော်လည်း ဗြိတိသျှအရာရှိများအား “ကရင်နစ္စတန်” ဟု သော ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများကို ရှောင်ရှားရန် ညွှန်ကြားထားပြီးဖြစ်သည် (၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၁ ရက်နေ့တွင် Ewan Jenkins မှ Sir Montheath သို့ ပေးစာ)။

ဗြိတိသျှနိုင်ငံသား တော်တော်များများကမူ ကရင်နှင့်ဗမာတို့ အတူတကွ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို နားလည်သဘောပေါက်ကြပြီး ဖြစ်သည် (Garbagni and Walton, 2020)။ ကရင်တို့၏ အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ လိုလားချက်များ အတွက် ကြိုးစားမှုများပင်ဖြစ်သည်။ ကရင်နှင့်ဗမာတို့၏ ပကတိအခြေအနေများကို ဗြိတိသျှနိုင်ငံသားများက နားလည်သဘောပေါက်ကြသော်လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရက

လျစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။

ကရင်တို့၏ အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များသည် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် အမြင့်ဆုံးအမှတ်သို့ ရောက်ရှိလာသည်ဟုဆိုရမည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ကရင်တို့၏သစ္စာစောင့်သိမှု၊ ဒုက္ခခံပေးဆပ်မှုတို့အတွက် ဗြိတိသျှတို့သည် ကရင်တို့ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နေရာတခုပေးမည်ဟုလည်း ကရင်များ ယုံကြည်ခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏မျှော်လင့်ချက်ကို ဗြိတိသျှတို့ လျစ်လျူရှုလိုက်သည့်အခါ သူတို့ စိတ်ပျက်ကြသော်လည်း ကရင်တို့သည် ဗြိတိသျှတို့အပေါ် မျှော်လင့်နေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဗြိတိသျှတို့အပေါ် မျှော်လင့်မှုများကို ၁၈၃၀ ခုနှစ်ကတည်းက ရှိနေပြီ ဖြစ်သည် (Mikael Gravers, 2007, 230)။

ကရင်တို့၏မျှော်လင့်ချက်နှင့်ဆိုင်၍ ဗြိတိသျှအစိုးရကို အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုမှုများရှိသည်။ တောင်တန်းဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ ဒါရိုက်တာဖြစ်သူ မစ္စတာ စတီဗင်ဆင် (Director of the Frontier Areas Administration) က ကရင်တို့၏ လွတ်လပ်သော “ကရင်နစ္စတန်” စစ်ပွဲသည် ရှောင်လွှဲ၍မရတော့ကြောင်း ဗြိတိသျှ အစိုးရကို ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ပြောခဲ့သည်။ ထိုအချိန်သည် စစ်ပွဲစတင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ဗြိတိသျှတို့အပေါ် သစ္စာစောင့်သိမှုအတွက် နယ်မြေတခုကို ဗြိတိသျှတို့ပေးလိမ့်မည်ဟု သူတို့မျှော်မှန်းထားသည်။ စတီဗင်ဆင်က ကရင်တပ်ဖွဲ့များ၏လိုလားချက်များကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံသည် (David Brenner, 2019, 35)။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အလွန် ဗမာပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ လွတ်လပ်ရေးမပေးမီကတည်းက ကရင်တို့၏ လိုလားချက်၊ ကရင်အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာအကျိုးစီးပွားဖြစ်သည့် အချုပ်အခြာပိုင်နယ်မြေတခုကို ဗြိတိသျှတို့ ဖန်တီးပေးခြင်းမရှိဘူးဆိုပါက ကရင်နှင့် ဗမာအကြား လူမျိုးရေးစစ်ပွဲဖြစ်လာမည်ကို ကြိုတင်သတိပေးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

နောက်ဆုံးတွင် အများကယူဆထားသည့်အတိုင်း ကရင်တို့၏ အမျိုးသားဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များကို ဗြိတိသျှတို့ အမှန်တကယ်ပင် လျစ်လျူရှုသွားကြလေတော့သည်။ စစ်ပွဲအပြီးတွင် ဗြိတိသျှမဟာမိတ်တို့သည် ဗမာပြည်အား အမြန်လွတ်လပ်ရေးပေးတော့မည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိရသည့်တိုင်အောင် ကရင်တို့သည် သီးခြားနယ်မြေတခု ဖန်တီးပေးမည်ဆိုသော ဗြိတိသျှတို့၏ လူကြီးလူကောင်းသဘောတူမှု (Gentleman’s Agreement) အပေါ် ယုံကြည်နေဆဲ ဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း ဗြိတိသျှတို့ ထွက်ခွာသွားသည့်အချိန်တွင် လွတ်လပ်ရေး

မဆိုထားနှင့် ကရင်တို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နယ်မြေအကြောင်းကို တပိုင်း တစပင် ဆွေးနွေးခြင်းမရှိပေ။ လန်ဒန်သို့ရောက်ရှိသွားသော အသနားခံစာများကို လည်း လျစ်လျူရှုခဲ့သည် (Richard Cockett, 2015, 135)။ ကရင်တို့၏ အသနားခံစာကို ပြည်တွင်းနှင့်နိုင်ငံတကာသို့တိုင်အောင် ပို့ဆောင်လျက်ရှိပြီး ကရင်တို့ ကိုယ်တိုင် အုပ်ချုပ်သော အချုပ်အခြာပိုင် ကရင်နယ်မြေရရှိရေးပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကရင်တို့၏ မျှော်မှန်းချက်များမှာ အကောင်အထည်ပေါ်လာခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

ကရင်တို့၏ အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဗြိတိသျှတို့ မျက် ကွယ်ပြုရသည့်အကြောင်းရင်းကို ချစ်ကြည်ရေးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တဦးဖြစ် သလို ကရင်ဗဟိုအဖွဲ့ချုပ်၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်သူ စောသာဒင်က အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်ပြောပြလေသည်။ KCO ဥက္ကဋ္ဌ စောသာဒင်က “လွတ်လပ်တဲ့နိုင်ငံအတွက် လက်တွေ့မကျလို့ ဗမာပြည်လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း ဗြိတိသျှနဲ့ ဓနသဟာယ တို့၏ထောက်ခံမှုကို မရနိုင်ဘူးလို့ ဗြိတိသျှတွေကပြောကြောင်း” ပြန်လည်ပြောပြ သည် (Garbagni and Walton, 2020)။

ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် သူ၏ဓနသဟာယနိုင်ငံတို့အမြင်တွင် ကရင်တို့၏ လိုလား ချက်၊ ကရင်လူမျိုးများအတွက် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေတခုရရှိရေး လှုပ်ရှားမှုများ သည် လက်တွေ့မကျသည့်အရာများပင်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ဗြိတိသျှတို့ မြင်သည့် အပေါ်တွင် ကရင်တို့ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ‘လက်တွေ့ မကျသည်’ ဟု ဆိုခြင်းမှာ အမှန်တကယ်ပင် လက်တွေ့မကျသည်လား၊ ကရင်ပြည်ကို အသိအမှတ် ပြုပေးမည်ဆိုပါက ဗမာလူထုများ ဗြိတိသျှတို့ကို အမျက်ဒေါသထွက်မည်၊ အပြစ်တင် မည်ကိုစိုးရိမ်၍ ကရင်ပြည်အတွက်မှာ လက်တွေ့မကျဟု ပြောခြင်းလား၊ ကရင်လူမျိုး များအနေဖြင့် ကရင်ပြည်ထူထောင်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် အမျိုးသားရေး ဆိုင်ရာ စိတ်ဓာတ်များ၊ အရည်အချင်းများ၊ လူသားအရင်းအမြစ်များ အပြည့်အဝမရှိ ခြင်းကြောင့် လက်တွေ့မကျသည်ဟု ဆိုခြင်းလား၊ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရမည် ဖြစ်သည်။

ကရင်တို့၏ တန်းတူအခွင့်အရေးအတွက် ကိုယ်ပိုင်အချုပ်အခြာပိုင်နယ်မြေ တခု ထူထောင်လိုသည့်ဆန္ဒကို လွတ်လပ်ရေးရခါစ ဗမာပြည်အစိုးရသစ်ကိုဦးဆောင် ရသော ဖဆပလအဖွဲ့မှ ဦးနုက လိုက်လျောချင်သယောင် လုပ်ဆောင်မှုများရှိခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက ကော်သူးလေ နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရေးကော်မရှင် (Kawthoolei Boundary Demarcation Commission)

ကို ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထို့နောက် အောက်တိုဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် စောဘဦးကြီး ပါဝင်သော ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်စုံစမ်းရေးကော်မရှင် (Regional Autonomy Inquiry Commission) အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ တန်ပြန်ဆန္ဒပြမှု များကြောင့် ကော်မရှင်၏လုပ်ငန်းစဉ်များ ရပ်စဲရုံသာမက အဟန့်အတားဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆုံး အစီရင်ခံစာကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်း၌ တင်သွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန် သည် ကရင်တော်လှန်ရေး စတင်နေပြီဖြစ်သည် (Garbagni and Walton, 2020)။

ကရင်လူမျိုးတို့၏ လိုလားချက်များကို (၁) ကရင်ပြည်ချက်ချင်းပေး၊ (၂) ကရင်တကျပ် ဗမာတကျပ် ချက်ချင်းပြု (၃) ပြည်တွင်းစစ်အလိုမရှိ၊ (၄) လူမျိုးရေး အဓိကရှုကမ်းအလိုမရှိ စသည့်ကြွေးကြော်သံများဖြင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ကရင်လူထုများက ထုတ်ဖော်တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကရင် လူထုများဆန္ဒရှိသည့်အတွက် ဖဆပလအစိုးရက မတတ်သာသည့်အဆုံး ကရင်တို့ ကို ချွေးသိပ်သည့်အနေဖြင့် ကရင်တို့လိုလားသော ကော်သူးလေပြည်အား နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် ကော်မရှင်ဖွဲ့ကာ စုံစမ်းခိုင်းရလေသည်။

ထို့နောက် ကရင်လူထုများ ယုံကြည်ရန်အတွက် ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင် စောဘဦးကြီးကိုလည်း ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်စုံစမ်းရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ထည့်သွင်းလိုက်သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ပြုလုပ် ပြီးနောက် အစီရင်ခံစာတင်လိုက်သည့်အချိန်တွင် လူမျိုးရေးစစ်ပွဲ စတင်နေပြီဖြစ် သည်။ တွေ့ရှိချက်များ မည်သို့ရှိသည်ကို အတိအကျ မသိရသော်လည်း လွတ်လပ် သည့် ကရင်နယ်မြေဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက်များကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ကရင်နှင့် ဗမာလူမျိုးစု ၂ ခုအကြား လူမျိုးရေးပဋိပက္ခမှာ ပို၍ တင်းမာလာလျက်ရှိပြီး ယနေ့အချိန်ထိတိုင် ပြဿနာဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။

လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာပိုင် နယ်မြေတခုရရှိရန်အတွက် ကရင်တို့ ကြိုးစားအားထုတ်မှုအပေါ် ဗြိတိသျှများက "လက်တွေ့မကျပါ" ဟု မြင်ကြသလို ဗမာ လူထုများ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၊ စစ်ခေါင်းဆောင်များကလည်း ကရင်လူမျိုး တို့အနေဖြင့် "ကရင်ပြည်တောင်းဆိုခြင်းသည် နယ်ချဲ့သမားတို့၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှု ကြောင့်" ဖြစ်သည်ဟု မြင်ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်စမစ်ဒွန်းက အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြ ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ နယ်ချဲ့တို့၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ကရင်လူမျိုးများ

သည် ယခင်က အိပ်မက်တောင်မမက်ဖူးသော ပြည်နယ်တစ်ခုကို တောင်းဆိုလာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မြန်မာသတင်းစာအချို့က ရေးသားဖော်ပြကြသည်။ သို့သော် ထိုကဲ့သို့ ရေးသားပြောဆိုမှုများသည် လုံးဝ မှားယွင်းသည်။ ကရင်ပြည်ရရှိရေးသည် ကရင် လူမျိုးတို့၏စိတ်ထဲတွင် အချိန်ကြာမြင့်စွာ ရှိထားပြီးသား အရာတစ်ခုဖြစ်သည် (Gen. Smith Dun (1980), 79)။ ကရင်တို့၏ အချုပ်အခြာပိုင်ကရင်ပြည်ရရှိရေး ကြိုးပမ်းမှု အပေါ် ဗမာလူထုများ၊ တာဝန်ရှိသူများ၏ ရေးသားဖော်ပြချက်များမှာ မှန်ကန်မှု မရှိ ပေ။

လွတ်လပ်သည့်ကရင်ပြည်ရရှိရေး ကြိုးပမ်းချက်များသည် “လက်တွေ့ မကျပါ” ဟု ဗြိတိသျှတို့မြင်ခြင်း၊ ဗမာတို့ယူဆသော “နယ်ချဲ့သမားတို့၏ သွေးထိုး လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ကရင်ပြည်တောင်းဆိုခြင်း” စသည်တို့မှာ ကရင်လူမျိုးတို့၏ ပကတိ အနေအထားနှင့် လွဲချော်နေသောအရာများဖြစ်သည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်ရှိ အုပ်စိုး သူအမျိုးမျိုးတို့အောက်တွင် ကရင်လူမျိုးများသည် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အကြမ်းဖက်ခံရ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရ၊ ကျွန်ုပ်ပြုခံရပြီး လူမျိုးတမျိုးအတွက် လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှု၊ တန်းတူမှုများ ဆုံးရှုံးနေခြင်းကြောင့် ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များသည် လွတ် လပ်သည့်နယ်မြေတစ်ခုရရှိရေးအတွက် ကြိုးစားခြင်းဖြစ်သည်။ ကရင်လူမျိုးတို့၏ ဘဝ ဖြတ်သန်းမှုများ၊ ပကတိအရှိတရားများကို မသိရှိပါက လူမျိုးတမျိုးအတွက် လွတ် လပ်သည့်နယ်မြေတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရေး၏ ကြိုးစားမှုအပေါ် နားလည်နိုင်ကြမည် မဟုတ်ပေ။

အပိုင်း (၆) ပြန်ကျနေထိုင်မှု

(၁၇)

ကရင်လူမျိုးများသည် တစုတည်းမရှိဘဲ နေရာအနှံ့အပြား၊ ဒေသပေါင်းစုံသို့ ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြန်ကျစွာ နေထိုင်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသ၊ မြေပြန့်ဒေသ၊ နယ်စပ်ဒေသ စသည်ဖြင့် နေရာစုံ၌ ကရင်လူမျိုးများကို တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် သီးသန့်လူမှုဝန်းကျင်များတွင်လည်း တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ကရင်လူထုများ ပြန်ကျနေထိုင်ခြင်းမှာ အကြောင်းရင်းများစွာ ရှိနိုင်သော်လည်း အကြောင်းရင်း ၂ ခုကို ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်မတိုင်မီကာလတွင် ကရင်လူမျိုးများသည် မွန်လူမျိုးများနှင့်အတူ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၌ အတူတကွ ရောနှောနေထိုင်ကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသသည် ထိုခေတ်ကာလ၌ ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် နယ်စွန်နယ်ဖျားဒေသတခုဖြစ်ပြီး မွန်နှင့်ကရင်လူမျိုးတို့သာ နေထိုင်ကြသည်။ အခြားမည်သည့်လူမျိုးစုမှ ထိုနေရာ၌ နေထိုင်ကြခြင်းမရှိပေ။ ၁၇၅၀-၁၇၈၀ ကာလအတွင်း မြောက်ဘက်ဒေသ(အထက်ဗမာပြည်)ရှိ ဗမာဘုရင်များက မွန်ထီးနန်းကို လာရောက်တိုက်ခိုက်သည့်အချိန်တွင်မှ မွန်နှင့်ကရင်တို့၏ဒေသသို့ ဗမာများရောက်ရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း ဗမာတို့သည် အလုံးအရင်းဖြင့် လာရောက်အခြေချနေထိုင်ကြခြင်း မရှိသေးပေ။ ဗြိတိသျှတို့ နယ်ချဲ့စနစ်ရောက်ရှိလာပြီးနောက်ပိုင်းမှာသာ အထက်ပိုင်းဒေသတွင်ရှိသောဗမာများက အလုံးအရင်းဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ ၁၈၅၆ ခုနှစ် လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းအရ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ရှိ ဟင်္သာတခရိုင်၌ လူဦးရေတဝက်နီးပါးသည် မွန်လူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။

သို့သော်လည်း ၁၉၁၁ ခုနှစ်၏ လူဦးရေ သန်းခေါင်စာရင်းတွင်မူ ဟင်္သာတခရိုင်၌ စုစုပေါင်းလူဦးရေ ၅၃၂,၂၅၇ ဦးရှိရာ မွန်လူမျိုး ၁,၂၂၄ ဦးသာ ရှိတော့သည် (Martin Smith, 1991, 43)။ ရာစုနှစ်တဝက်အတွင်း၌ မွန်လူဦးရေအများအပြား ပျောက်ဆုံးသွား (သို့) အခြားနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြောင်း ညွှန်ပြလျက်ရှိ

သည်။ မွန်နှင့်ကရင်တို့ နေထိုင်ရာဒေသသို့ ဗမာလူမျိုးများက အချိန်တိုအတွင်း အလုံးအရင်းဖြင့် လာရောက်အခြေချနေထိုင်ကာ ဒေသခံလူမျိုးများကို ဝါးမျိုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အကြောင်းမှာ ကရင်နှင့်မွန်တို့ အခြေချနေထိုင်ရာ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသသည် လွင်ပြင်ကျယ်ကြီးဖြစ်၍ နန်းတင်မြေနကြွယ်ဝသည့်အပြင် မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်ပေါက် ရေလမ်းခရီးဖြင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အလွယ်တကူ လုပ်ဆောင်နိုင်သောကြောင့် ဗြိတိသျှများက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ချဲ့ထွင်လာခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးဒေသဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုလည်း အလုံးအရင်းဖြင့် ဖြစ်လာလေသည်။ အောက်ဘက် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသသည် နယ်စွန်နယ်ဖျားနယ်စပ်ဒေသ(frontier area)အဖြစ် သိထားကြပြီး အထူးသဖြင့် ကရင်လူမျိုးနှင့် မွန်လူမျိုးတို့ အခြေချနေထိုင်ကြသည်။

ဗြိတိသျှတို့ဝင်လာသည့်အချိန်တွင် ထိုဒေသကို အလုံးအရင်းဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရာဒေသနှင့် ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရာဒေသအဖြစ် ဖော်ဆောင်လိုက်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၂၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ထိုဒေသသည် ကမ္ဘာ့ ဆန် အများဆုံး တင်ပို့သည့် ဒေသတခု ဖြစ်လာလေတော့သည် (Martin T. Smith, 2005, 63)။ ထိုကဲ့သို့ စီးပွားရေးဖန်ဖြစ်အောင် ဗြိတိသျှတို့ဖန်တီးလိုက်သည့်အတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရှုထောင့်မှကြည့်မည်ဆိုပါက အပြောင်းအလဲတခုဖြစ်သော်လည်း ဒေသခံဌာနေလူမျိုးများအတွက်မှာ နစ်နာမှုများစွာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဗမာပြည်အောက်ပိုင်းဒေသကို ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်နိုင်ပြီးကတည်းက ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ရေးအတွက် တစိုက်မတ်မတ် ဖော်ဆောင်လျက်ရှိပြီး ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးလည်ပတ်မှုကို လွှမ်းမိုးနိုင်ရန် ဤဒေသများကို မြေကုပ်ယူ၍ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ကရင်လူမျိုးအများစုနေထိုင်ရာ လူဦးရေနည်းပါးသော မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသကို ကမ္ဘာ့ဆန်ထုတ်လုပ်ရာဒေသအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ၁၈၅၂ ခုနှစ်၌ ဖြစ်ပွားသော အင်္ဂလိပ်-ဗမာ ဒုတိယစစ်ပွဲ အပြီးတွင် ထိုသို့သောဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်းများကို စတင်ထားပြီးဖြစ်သည်။

၁၈၆၉ ခုနှစ်တွင် စူးအက်တူးမြောင်းကို ဖွင့်လှစ်သည့်အခါတွင် ဥရောပစေ့ကွက်အထိပါ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုကို ချဲ့ထွင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိုက်ပျိုးရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အကြီးမားဆုံးနေရာ

ဖြစ်လာလေတော့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီအထိ ဗမာပြည်သည် ကမ္ဘာ့ ဆန် အများဆုံး တင်ပို့သည့်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့ပြီး တနှစ်အတွင်း၌ ဆန်တန်ချိန် ၃.၁၂၃ သန်း တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည် (David Steinberg, 2010, 32)။ မွန်နှင့် ကရင်တို့ ဒေသ ဖြစ်သည့် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသသည် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး စိုက်ပျိုးရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု နေရာ ဖြစ်လာပြီး ထိုအချိန်ကတည်းက ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်အထိပင် ထိုးဖောက်နိုင်အောင် ဗြိတိသျှတို့ ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ထိုကဲ့သို့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ဖော်ဆောင်သော်လည်း ဗြိတိသျှ တို့သည် ဒေသခံဌာနေလူမျိုးတို့အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့၏ နိုင်ငံ အကျိုး၊ မိမိတို့၏အင်ပါယာအကျိုးကိုသာ ရှေးရှုလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ မြေယာ၊ အလုပ်သမားနှင့် အရင်းအနှီးတို့သည် ဆန်စပါးထုတ်လုပ်ရန်အတွက် လိုအပ်သော အဓိကအရင်း အမြစ်များဖြစ်သည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသ၌ မြေယာများရှိသော်လည်း စိုက်ပျိုးမြေရှင်းလင်းရန်နှင့် ဆန်စပါးထွန်ယက်စိုက်ပျိုးရန်အတွက် အလုပ်သမား လို အပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အထက်ဗမာပြည်မှလူများကို အောက် ဗမာပြည်သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်စေသည့် အစီအစဉ်ကို စတင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယမှ အလုပ်သမားများကိုလည်း ခေါ်လာခဲ့သည်။

ထို့အပြင် အထက်ဗမာပြည်နှင့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်အကြား ဆက်သွယ်ရေးနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအတွက် ရေလမ်း၊ ရထားလမ်းတို့ကို တိုးချဲ့ဖောက်လုပ်လေ သည် (U Khin Win, 1991, 7)။ လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဗြိတိသျှ တို့သည် လိုအပ်သော လုပ်သားအရင်းအမြစ်များကို ဒေသအစုံမှ ခေါ်သွင်းလာလေ သည်။ ထိုကဲ့သို့ အပြင်လူများကို အများအပြားခေါ်သွင်းလာသည့်အပြင် အသစ် ရောက်ရှိလာသော အပြင်လူများက ထိုဒေသ၌ အခြေချနေထိုင်လာအောင် နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးဖန်တီးပေးသလို မက်လုံးပေးကာ ဆွဲဆောင်မှုများလည်း လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဆန်စပါးထုတ်လုပ်မှုဖြင့်တင်နိုင်ရန် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်သို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လာရေးအတွက် မက်လုံးအမျိုးမျိုးပေး၍ ဆွဲဆောင်သည်။ ဥပမာ - ရှင်းလင်းချဲ့ထွင်ထားသည့်မြေများကို မြေယာခွန် ၁၂ နှစ် ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးသည့် အစီအစဉ်ဖြစ်သည်။ မြစ်ကြောင်းနှင့်ရထားလမ်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတို့ ပိုမိုကောင်း မွန်လာခြင်းကြောင့် အထက်ဗမာပြည်မှ အောက်ဗမာပြည်သို့ လူများ သွားလာရေး

အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် Irrawaddy Flotilla ကုမ္ပဏီနှင့် Burmese Steam Navigation ကုမ္ပဏီတို့ပူးပေါင်း၍ အခမဲ့ လိုက်ပါစီးနင်းနိုင်သည့် အစီအစဉ်ကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ထိုအချိန်တွင် အထက်ဗမာပြည်၌မွေးဖွားသူ လူဦးရေ သုံးသိန်းကျော် သို့ မဟုတ် စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ ၈.၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် အောက်ဗမာပြည်သို့ လာရောက် အခြေချနေထိုင်ကြကြောင်း လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းက ပြသလျက်ရှိသည် (U Khin Win, 1991, 17)။ အောက်ပြည်အရပ် ကရင်နှင့်မွန်တို့ အခြေချနေထိုင်ရာ ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်သည့်ဒေသသို့ ဒေသစုံမှလူများက ရွှေ့ပြောင်းအခြေချလာရန် ဥပဒေအရဖြစ်စေ၊ မက်လုံးဖြင့်ဖြစ်စေ ဗြိတိသျှအစိုးရက ဆွဲဆောင်လျက်ရှိပြီး အခွင့်အရေးများပေးသည့်အတွက် အချိန်တိုအတွင်းတွင် လူတော်တော်များများသည် လာရောက် ရွှေ့ပြောင်းအခြေချ နေထိုင်ကြလေတော့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၌ စပါးစိုက်ပျိုးရန်အတွက် ရှင်းလင်းလိုက်သည့်အချိန် ၁၉ ရာစု၏ ဒုတိယနှစ်ဝက်ကာလတွင် ဗမာလူမျိုးစုတို့သည် အောက်ဘက်အရပ်သို့ အဓိက ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လာကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည် (Martin Smith, 1997, 105)။

မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၏ ကျယ်ပြောလှသော နယ်မြေများကို ရှင်းလင်းခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် မြောက်ဘက်အရပ် ခြောက်သွေ့ဒေသရှိလူများက လျှင်မြန်စွာ ရွှေ့ပြောင်းအခြေချနေထိုင်လာကြသည်။ မြောက်ဘက်ရှိခြောက်သွေ့ဒေသသည် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်တို့ လက်အောက်တွင်ရှိသော ဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ တော်တော်များများသည် ဌာနေလူမျိုးစုများဖြစ်သော မွန်နှင့် ကရင် လူမျိုးများ အခြေချနေထိုင်လျက်ရှိသည် (Martin Smith, 1991, 43)။ ထိုကဲ့သို့ ကရင်လူမျိုးတို့ အခြေချနေထိုင်ရာဒေသ၌ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာသည့်အတွက် ဒေသစုံမှ လူအများက လာရောက်ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်လျက်ရှိပြီး စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ရှာဖွေလျက်ရှိသည်။

အောက်ဘက်အရပ်ရှိ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသအပြင် ကရင်လူမျိုးတို့ နောက်ထပ်အခြေချနေထိုင်သည့်နေရာသည် တောင်တန်းဒေသပင်ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့သည် ဗမာနှင့်ထိုင်းအကြားရှိ တောင်တန်းများကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြသည်။ သူတို့သည် အရှေ့နှင့်အနောက်ဘက်ရှိ ဝေးကွာသောတောင်တန်းများပေါ်တွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသလို ဆက်စပ်လွင်ပြင်များတွင်လည်း ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသည်။ ကရင်တို့သည် ရွှေ့ပြောင်း

တောင်ယာများဖြင့် သီးနှံများကိုစိုက်ပျိုး၍ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုကြသည်။ တောင်ကုန်းတောင်တန်းဒေသများတွင် ကရင်လူမျိုးများသည် မည်သို့ပင်နေထိုင်စေကာမူ အနည်းနှင့်အများ ဗမာမှုပြုခြင်းကို ခံရလေသည် (Max and Beth Ferrars, 1901, 147)။ တောင်တန်းဒေသများတွင် အခြေချနေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်တို့သည် တောင်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုကြသည်။ ဗမာလူမျိုးစုနှင့် ဝေးရာအရပ်၌ မည်သို့ပင် အခြေချနေထိုင်စေကာမူ ဗမာလူမျိုးတို့၏ လာရောက်ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုကို ကရင်တို့ ခံကြရသည်။

ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီခေတ်တွင် ကရင်လူမျိုးတို့ အခြေချနေထိုင်ရာ ဒေသသည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသနှင့် အရှေ့ဘက်ရှိ တောင်တန်းဒေသများဖြစ်သည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၊ တနင်္သာရီဒေသနှင့် သံလွင်ခရိုင်တို့တွင် မွန်နှင့်ကရင်တို့ နေထိုင်ရာ ဒေသဖြစ်ပြီး အများဆုံးမှာ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်သည် (Shelby Tucker, 2001, 124)။ ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ်သို့ ရောက်လာသည့်အချိန်တွင် ကရင်တို့၏ ဌာနေဒေသသို့ ဒေသစုံမှလူမျိုးစုများက အလုံးအရင်းဖြင့်ဝင်လာကာ အခြေချနေထိုင်ကြလေတော့သည်။ ထိုကဲ့သို့ သူစိမ်းများက မိမိတို့ဒေသတွင်းသို့ လာရောက်အခြေချနေထိုင်ခြင်းကြောင့် ကရင်တို့သည် အခြားဒေသများသို့ တဖြည်းဖြည်းရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရလေသည်။ အုပ်စိုးသူအသစ်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအသစ်၊ လူသစ်များက ဒေသခံဌာနေလူမျိုးများကို ဝါးမျိုးလိုက်ခြင်း၊ ကြီးစိုးခြယ်လှယ်ခြင်းကြောင့် ပြည်တွင်းနေရာအနှံ့အပြားသို့ ကရင်တို့ ထွက်ခွာသွားရခြင်း ဖြစ်သည်။

(၁၈)

ကရင်လူမျိုးများအနေဖြင့် ဒေသပေါင်းစုံသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရခြင်း၏ နောက်ထပ်အကြောင်းရင်းတစ်ခုမှာ ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခနှင့် ဗမာခေါင်းဆောင်တို့ အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသော ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများကြောင့်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခများ၏အကျိုးဆက်ကို ကရင်လူထုများ ပိုမိုခံနေရသည်။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကိုချေမှုန်းရန် သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဗမာအာဏာပိုင်များသည် ကရင်လူမျိုးတို့၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို လျစ်လျူရှုထားကြသည်။

ဥပမာတစ်ခုမှာ ဟတ်ကြီး ရေအားလျှပ်စစ်ဆည် ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် လုပ်ငန်းစတင်သည့်အခါ ဆည်တည်ဆောက်မည့်နေရာအနီးတဝိုက်၌ မြန်မာစစ်တပ်များ လာရောက်တပ်စွဲထားမှုကြောင့် ထောင်နှင့်ချီသော ဌာနေကရင်ပြည်သူများသည် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ကြပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ရွှေ့ပြောင်းကြသည်။ ဆည်အနီး၌ နယ်မြေရှင်းလင်းရေးနှင့် အနီးနားရှိ စစ်တပ်နှင့်အခြားအစိုးရရုံးများသို့ သွားမည့်လမ်းများကို ဖောက်လုပ်ရန်အတွက် ဒေသခံကရင်လူထုများကို အတင်းအဓမ္မခေါ်ခိုင်းလျက် ရှိသည် (Minority Rights Group International, 2016)။ ကရင်တို့သည် မိမိတို့၏ နေရာဒေသ၊ နယ်မြေတို့၌ နေထိုင်၍မရအောင် ဗမာစစ်တပ်က စနစ်တကျလုပ်ဆောင်လျက်ရှိပြီး ကရင်လူထုများ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်အောင်၊ အခြားနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သွားအောင် ဖန်တီးဖော်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ထို့နောက် ဒေသခံ ကရင်ပြည်သူတို့၏ မြေယာများကို အဓမ္မသိမ်းပိုက်၍ လာရောက်အခြေချနေထိုင်ကြလေတော့သည်။

အထူးသဖြင့် နှစ်ရှည်လများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခကို အကြောင်းပြု၍ ဗမာစစ်တပ်က နယ်မြေရှင်းလင်းရေးနှင့် နယ်မြေစိုးမိုးရေးများကို လုပ်ဆောင်သည့်အခါ၌ ဒေသခံကရင်လူထုများကိုလည်း သုတ်သင်ရှင်းလင်းလျက် ရှိသည်။ လူနည်းစုများအတွက် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၏ နောက်ဆုံးအကျိုးဆက်မှာ "ပေါင်းစည်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖျက်သိမ်းခြင်း" သာ ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်သည် အကြမ်းဖက်မှုများကို အသုံးပြု၍ နယ်မြေစိုးမိုးရေးနှင့် ကရင်လူထုများ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရေးတို့ကို မဟာဗျူဟာကျကျ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့်အပြင် နယ်မြေထိန်းချုပ်နိုင်ရေးကိုပါ နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် စနစ်တကျ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည် (Daniel Murphy, 2013,72)။

အရပ်သားပြည်သူများအပေါ် ဗမာစစ်တပ်တို့၏ ထိုကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းများကြောင့် ဒေသပေါင်းစုံရှိ ကရင်ပြည်သူများသည် မိမိတို့၏နေရာဒေသ၊ မိမိတို့၏ မြေယာ၊ မိမိတို့၏ပိုင်ဆိုင်မှုများကို စွန့်ခွာပြီး ပြည်တွင်းနေရာပေါင်းစုံအပြင် နိုင်ငံတကာအထိပါ ထွက်ပြေးကာ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြရသည်။

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံနယ်စပ်တလျှောက် အထူးသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ဗမာပြည်မှ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်တို့ ခိုလှုံရန်အတွက် ဖွင့်လှစ်ထားသော ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် နှစ်စဉ် လူဦးရေ သောင်းနှင့်ချီ၍ တတိယနိုင်ငံများသို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေချ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ ဒုက္ခသည် ၁၄၀၀၀ ကျော်

သည် တတိယနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်အခြေချနေထိုင်ကြပြီးဖြစ်သလို ဒုက္ခသည် ဦးရေ ၂၀၀၀ ခန့်သည်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် တတိယနိုင်ငံသို့ သွားရောက်အခြေချ နေထိုင်နိုင်ရန် မျှော်မှန်းထားသည် (Burma's Displaced People, 2008, 42)။

ထိုကဲ့သို့ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတကာသို့ သွားရောက်အခြေချ နေထိုင်သူအများစုမှာ ကရင်လူမျိုးများဖြစ်ပြီး ၂၀၀၅ ခုနှစ်ကတည်းက တတိယနိုင်ငံ များသို့ စတင်ထွက်ခွာသွားကြပြီးဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်သည် အမေရိကန်၊ ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ စသည့် တတိယနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်အခြေချနေထိုင်ခြင်း၏ အစပြု အစီအစဉ်လည်း ဖြစ်သည်။ UNHCR က ဒုက္ခသည်အများအပြားကို တတိယနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်းဖြစ်ပြီး ၂၀၀၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အတွင်း ထွက်ခွာ သွားသူ ၁၀၇,၉၀၉ ဦး ရှိသည်။

သို့သော်လည်း ၂၀၁၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအထိ စာရင်းအရ ဒုက္ခသည် စုစုပေါင်း ၉၇,၃၉၅ ကျန်ရှိနေသေးသည် (Carrie Perkins, 2019, 133)။ စစ်ဘေး ဒုက္ခသည်အများအပြားသည် မိမိတို့၏မြေယာ၊ ဌာနဒေသများကို စွန့်ခွာပြီး တတိယ နိုင်ငံများသို့ ထွက်ခွာပြီးဖြစ်သော်လည်း ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ စစ်ဘေး ဒုက္ခသည် ဦးရေအများအပြား ကျန်နေသေးသည်။

ကရင်ပြည်နယ်၊ ချင်းနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်တို့ကဲ့သို့ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသ များတွင် စစ်ဘေးရှောင်ဦးရေ ၁၈၀,၀၀၀ နီးပါးရှိသည်။ UNHCR, UNOCHA, TBC တို့၏ အဆိုအရ မြန်မာနိုင်ငံသား ၈၇,၀၀၀ ကျော်သည် မလေးရှားနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေး ခဲ့ကြသလို၊ ထိုင်းနိုင်ငံသို့လည်း ၉၀,၀၀၀ ကျော်၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ ၇၀၀၀၀ ကျော် ထွက်ပြေးသွားကြောင်း ဖော်ပြထားသည် (Burma News International, 2017-2018, 43)။

နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များအားခေါ်ဆိုခြင်းကို ရပ်ဆိုင်း လိုက်ပြီဖြစ်သော်လည်း၊ ဒုက္ခသည်စခန်းများရှိ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များကို ထောက်ပံ့ ပေးခြင်းအား ရပ်ဆိုင်းလိုက်သော်လည်း ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခများကြောင့်၊ မြန်မာ စစ်တပ်၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကြောင့် ဒေသခံဌာနေပြည်သူများသည် မိမိတို့ နေရပ်ဒေသကို စွန့်ခွာပြီး စစ်ဘေးရှောင်များ၊ ဒုက္ခသည်များအဖြစ် ထွက်ပြေးနေရဆဲ၊ ပုန်းအောင်းနေရဆဲပင်။ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများ သို့မဟုတ် စစ်ပွဲပဋိပက္ခများ ဆက် လက်ဖြစ်ပွားနေခြင်းကြောင့် နေရပ်မပြန်နိုင်သော စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များအတွက်မှာ

တတိယနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားရေးသည် တခါတရံတွင် ရေရှည်ဖြေရှင်းချက်အတွက် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုဖြစ်သွားသည် (Carrie Perkins, 2019, 115)။

မကြာခင်က စစ်ပြေးနေရခြင်း သို့မဟုတ် ရှည်လျားသည့် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ ပဋိပက္ခများကြောင့် ကရင်လူထုများသည် မိမိတို့၏ဌာနေဒေသသို့ပြန်လာ၍ အခြေချနေထိုင်ရေးမှာ မလွယ်ကူတော့သည့်အတွက် မိမိတို့နေရပ်ဒေသကိုထားခဲ့ပြီး ရပ်ဝေးမြေခြားသို့ အခြေချနေထိုင်ခြင်းသည် ရေရှည်အတွက် ရွေးချယ်ကြရခြင်း ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်အပါအဝင် ဒုက္ခသည်များကိုခေါ်ယူသော နိုင်ငံတကာတိုင်းပြည်များသည် ဗမာပြည်၏ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များကို သူတို့၏တိုင်းပြည်များသို့ လာရောက်အခြေနေထိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ ခေါ်ဆိုသည့်အစီအစဉ်များကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် တရားဝင်ရပ်ဆိုင်းလိုက်ပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တတိယနိုင်ငံသို့ မထွက်ခွာနိုင်သလို မိမိတို့၏ နေရပ်ဒေသသို့ ပြန်မလာနိုင်ကြသည့် နယ်စပ်ဒေသတစ်လျှောက်၌ရှိသော ကရင်လူထုများမှာ အများအပြားရှိနေဆဲဖြစ်သည် (Carrie Perkins, 2019, 116)။

ထိုဒုက္ခသည်များမှာ ထိုင်းနိုင်ငံ၏တရားဝင် နိုင်ငံသားများမဟုတ်သလို ဗမာပြည်၏နိုင်ငံသားအဖြစ်လည်း အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း မရှိပေ။ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသော စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များဖြစ်စေ၊ မိမိတို့ဒေသတွင်းမှာပင် စစ်ပြေးပုန်းရှောင်နေရသော ပြည်တွင်းစစ်ရှောင် ဒုက္ခသည်များဖြစ်စေ နိုင်ငံမဲ့များဖြစ်နေရဆဲ၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားများ ဖြစ်နေကြရဆဲပင်။

အပိုင်း (၇) ပင်ကိုယ်စရိုက်များ

(၁၉)

ဗြိတိသျှတို့ ပြန်ထွက်သွားပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ်ကတည်းက ဗမာပြည်တွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ ပြည်တွင်းစစ်များသည် ယနေ့အချိန် အထိတိုင် ပြီးဆုံးခြင်းမရှိသေးပေ။ နှစ်ရှည်လများ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားရာ ဒေသများ သည် ဗမာမဟုတ်သည့်လူမျိုးများ နေထိုင်ရာဒေသတွင်သာ ဖြစ်ပွားလျက် ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ကရင်လူမျိုးများနေထိုင်ရာဒေသတို့၌ စစ်ပွဲများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိ သည့်အတွက် ကရင်လူထုများက ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခ၏ဒဏ်ကို ပိုမိုခံနေကြရသည်။ နှစ်ရှည်လများ ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခကို စူးစမ်းသူများက အောက်ပါအတိုင်း ကောက် ချက်ချထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဗမာပြည်၏ရှည်လျားသော ပဋိပက္ခသမိုင်းကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ လူပေါင်း မည်မျှသေကြေနေရပြီး ဘဝပျက်ရသူ မည်မျှရှိကြောင်းကို မည်သူတစ်ဦးတယောက် မှ သိကြမည်မဟုတ်ပေ။ လူတသန်း သေကြေပြီးဘဝပျက်သွားလား။ တသန်းထက် ပိုသလား။ ၁၉၄၀ ကျော်ကာလကတည်းက စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် ကျေးလက်တောတောင်ဒေသများတွင် သေနတ်သံများ၊ အမြောက်ဆန်တို့၏ ပေါက် ကွဲသံများမှာ ပွဲတင်ထပ်နေလျက်ရှိသည်။ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက် ထွက်ပြေးနေကြရသည့် ပြည်သူများ၏ အော်ဟစ်ငိုကြွေးသံများ၊ ညည်းတွားသံများ မှာလည်း မြည်ဟီးနေတုန်းဖြစ်သည် (Nicholas Farrelly, 2016, 3)။ ထို့ကြောင့် ပြည်တွင်းစစ်ကာလတလျှောက်တွင် အပြစ်မဲ့ကရင်လူထုများ မည်မျှသေကြေရ၊ မည်မျှဘဝပျက်ရသည်ကို မည်သူမှသိကြမည် မဟုတ်ပေ။

ဗြိတိသျှတို့ထွက်သွားပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခများ ကြောင့် ကရင်လူထုများ ဒုက္ခတွေ့နေကြရသည်သာမဟုတ်ဘဲ ဗြိတိသျှတို့မတိုင်ခင် ခေတ်အဆက်ဆက်ကတည်းက ဖိနှိပ်မှုမျိုးစုံ၊ အကြမ်းဖက်မှုများစုံကို ကရင်ပြည်သူ

များ ရင်ဆိုင်ခဲ့ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုးက ဤကဲ့သို့ သတိပေးထားသည်။

သင့်ကို ထပ်ပြီးသတိပေးပါရစေ။ အရင်ကာလ၏ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် အဆက်ဆက်တွင် ကျွန်ုပ်တို့၏မျိုးဆက်များဖြစ်ကြသော ဘိုးဘွားဘီဘင်တို့သည် ဒုက္ခဒေခနာများစွာကို ခံစားခဲ့ကြရသည်။ ယခုအစိုးရလက်ထက်တိုင်အောင် ခံနေရဆဲဖြစ်သည်။ ကရင်တို့သည် ဖိနှိပ်သူများ၊ ရက်စက်စွာဆက်ဆံသူများအောက်၌ နေထိုင်ကြရပြီး လက်ရှိမျိုးဆက်ထိတိုင် ထိုအဖက်ကို ခံနေရဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကရင်များသည် စဉ်းစားတွေးခေါ် မှုအပိုင်း၌ အလွန်အားနည်းနေသေးသည်။ အတိတ်သမိုင်းကြောင်းအား ပြန်လည်စဉ်းစားရန် ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် ဆန္ဒမရှိပါ။ သို့သော်လည်း တခါတရံတွင် ပြန်လည်စဉ်းစားရန် လိုအပ်လေသည်။ ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင် ဒေါက်တာစံစီဖိုးက ကရင်လူထုများအား သတိပေးပြောဆိုခဲ့သောစကားများ ဖြစ်သည်။

ပဒေသရာဇ်ခေတ်ကာလကတည်းက ဘိုးဘွားဘီဘင်များသည် ဗမာအုပ်ချုပ်ရေး မရှိတော့မှ ကရင်အမျိုးသားတို့ အခြေအနေမှာ တိုးတက်မှုရှိမည်ဟု နားလည်ထားကြပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှတို့ရောက်ရှိလာသည့်အခါ ကရင်တို့နှင့် လျှင်မြန်စွာ မဟာမိတ်ဖြစ်သွားကြခြင်းသည် သိသာသည့် ဥပမာတခု ဖြစ်သည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် ဗမာအုပ်ချုပ်သူများ မရှိတော့မှသာ သူတို့၏ အခြေအနေသည် တိုးတက်မှု ရှိလာမည်ဟု ခံစားနေကြရသည်။

ဗမာလူမျိုးနှင့် မွန် လူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာအဆုံးအမကို သင်ယူတတ်မြောက်သည့်အတွက် စာပေရေးသားခြင်းအတတ်ပညာကို ကောင်းစွာနားလည်ကြသော်လည်း ကရင်တို့သည် စာပေရေးသားသည့်အတတ်ပညာကို နားလည်ခြင်း မရှိသည့်အတွက် စာတတ်မြောက်မှုမရှိသည့်ဘဝဖြင့်သာ နေထိုင်ဖြတ်သန်းကြရသည်။ ထိုခေတ်ကာလတွင် ယုံကြည်ရာ ဘာသာတရားကို အခြေပြု၍ အခြားလူမျိုးတို့က စာတတ်မြောက်ကြသော် ကရင်တို့မှာမူ စာပေတတ်မြောက်ခြင်းမရှိဘဲ သူများနောက်တွင်သာ ကျန်ရစ်နေကြရသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်၌ အခြားလူမျိုးများ၏နောက်တွင်သာ ကရင်များ ကျန်နေရသည်။

ထို့ကြောင့် ပညာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးနယ်ပယ်များတွင် ဗမာလူမျိုးများကို အဓိလိုက်နိုင်ရန် ကရင်တို့အတွက်မှာ ပို၍အချိန်လိုအပ်သည်။ ဗြိတိသျှခေတ်၌ ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုး သတိပေးပြောဆိုခဲ့သောအရာများသည် ယနေ့အချိန်ထိတိုင် မှန်နေဆဲ

ဖြစ်သည်ကို သတိမူရမည်ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ ခေတ်အဆက်ဆက်မှစ၍ ယနေ့အချိန်ထိတိုင် ကရင်တို့အတွက် မှာ တန်းတူမှု၊ တရားမျှတမှု မရှိဘဲ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ အကြမ်းဖက်သတ်ဖြတ် ခံရခြင်း၊ စစ်ဒဏ်ခံနေရခြင်း၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည် ဖြစ်နေရခြင်းများသည် လူသားအဖြစ် သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း အသိအမှတ်ပြုမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ကရင်လူမျိုးများကို နိုင်ငံမဲ့လူသားများ အဖြစ်သာ သဘောထားခြင်းဖြစ်သလို လူမျိုးတုံးသွားအောင် တမင်ရည်ရွယ်၍ လုပ် ဆောင်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ နေရပ်စွန့်ခွာထွက်ပြေးရခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ ဒုက္ခသည်ဖြစ်သွားရခြင်းကြောင့် ကရင်လူထုများကို နိုင်ငံမဲ့များအဖြစ်သို့ ပိုမိုတွန်းပို့ နေလျက်ရှိပြီး လူသားအခွင့်အရေးများအားလုံးကို ဆုံးရှုံးသွားရလေတော့သည်။

ဗမာစစ်တပ်က ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အပြစ်မဲ့ပြည်သူ တဦးဖြစ်သော ပိုလိုထာရွာသူ နော်မုနော်အား ပစ်သတ်လိုက်သည့် ဖြစ်စဉ်များမှာ ပြည်တွင်း စစ်ပဋိပက္ခဖြစ်စဉ်တလျှောက်တွင် မည်မျှရှိမည်ကို မည်သူမှ သိရှိကြမည် မဟုတ်ပေ။ အထူးသဖြင့် ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက်ပိုင်း၌ ကရင် ပြည်သူများအနေဖြင့် အကြမ်းဖက်နှိပ်စက်ခံရ၊ သတ်ဖြတ်ခံရပြီး နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများ ခံကြရသည်။ ထို့အပြင် ပြည်တွင်းစစ်ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ကရင်လူမျိုးများကို သောင်းကျန်းသူများ၊ သူပုန်များအဖြစ်သာ ပြည်တွင်း မှာရော နိုင်ငံတကာကပါ မြင်ကြသည်။

မြေပြန့်ဒေသ၌ ဗမာလူမျိုးများနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းကြောင့် စစ် အစိုးရခေတ်အဆက်ဆက်တွင်ဖြစ်စေ၊ တပိုင်းတစ ဒီမိုကရေစီခေတ်တွင်ဖြစ်စေ အမျိုး သားရေးအရရော နိုင်ငံရေးအရပါ ကရင်တို့အတွက်မှာ တန်းတူအခွင့်အရေးများ၊ တရားမျှတမှုများ မရှိသလို သမိုင်းအမွေအနှစ်များ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများ၊ ဓလေ့ထုံး တမ်းများ၊ ပညာရေးစနစ်များသာ ဖျောက်ဖျက်ခံရသည်။ ဘာသာစကား၊ ပညာရေး၊ စာပေတို့နှင့်ဆိုင်၍ ၁၉၆၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း၌ ဗမာပြည်တွင် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းယူ ပြီးနောက် ကရင်နှင့် အခြားလူနည်းစုတို့၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ သင်ကြားပို့ချခြင်း နှင့် ပံ့ပိုးခြင်းများကို ဖိနှိပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ကရင်စာပေနှင့် ဘာသာစကားကို ဘုရားကျောင်းများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင်သာ အလွတ်သဘောဖြင့် လက်ဆင့် ကမ်း သင်ကြားပို့ချကြရသည် (Ashely South and Marie Lall, 2016, 5)။

ကရင်စာပေသင်ကြားခြင်းကို ကိုလိုနီခေတ်မှစ၍ လွတ်လပ်ရေးရပြီး နောက်ပိုင်း အာဏာမသိမ်းခင်အထိ အစိုးရကျောင်းများတွင် အလယ်တန်း၊ အထက်တန်း အထိ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများဖြင့် တရားဝင်သင်ကြားပို့ချခွင့်ရှိသော်လည်း ၁၉၆၀ နောက်ပိုင်း၌ အားလုံးဖျက်သိမ်းခံရသလို ကရင်အမျိုးသားကျောင်းများ၊ သာသနာပြုကျောင်းများလည်း အစိုးရကသိမ်းယူလိုက်လေသည်။ ကရင်လူမျိုးတို့အတွက် စာပေ၊ ဘာသာစကား၊ ပညာရေးများ လုံးဝလွတ်လပ်ခွင့်မရှိတော့ဘဲ ဘက်ပေါင်းစုံ၌ ဖိနှိပ်ခံရသည့် လက္ခဏာများပင် ဖြစ်သည်။

ဗမာပြည်အစိုးရအဆက်ဆက်သည် ကရင်လူထုများ၏ အမျိုးသားရေးအရ ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးအရဖြစ်စေ တန်းတူအခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ထားကာ လက်နက်များဖြင့် ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်မှု လုပ်ဆောင်လျက် ရှိသည်။ ထို့အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေအရပါ နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်လျက်ရှိကြောင်းကို ကရင်အမျိုးသားနေ့၊ ကရင်အာဇာနည်နေ့တို့ကို ဂုဏ်ပြုကျင်းပခြင်းကြောင့် ရန်ကုန်၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဘက်၌ တရားစွဲဆိုကာ မတရားဖမ်းဆီးထောင်ချခြင်းက သက်သေများပင် ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့သည် မြို့ပြဒေသများတွင် ထိုကဲ့သို့ အမျိုးသားရေးအရ နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူအခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးပြီး နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အဖိနှိပ်ခံနေရပါက တောင်ပေါ်ဒေသနှင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့်နယ်စပ်ဒေသတို့၌ နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုအတွက်မှာမူ ပြောစရာမလိုတော့ပေ။

ကရင်လူထုများအနေဖြင့် ဗမာများနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းကြောင့် ခေတ်အဆက်ဆက် ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်ခံနေရသည်မှာ ယနေ့မျက်မှောက်ကာလအထိ တိုင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်လူထုများအနေဖြင့် ဖိနှိပ်မှုများမှလွတ်မြောက်ရန်၊ အကြမ်းဖက်မှုများမှလွတ်မြောက်ရန်၊ အမျိုးသားရေးတရပ်အနေဖြင့် တန်းတူအခွင့်အရေးရှိရန်၊ တရားမျှတမှုရှိရန်အတွက် ကိုယ့်လမ်းကိုဖောက်ရန်မှတစ်ပါး တခြားလမ်းရွေးချယ်စရာ မရှိတော့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဗမာလူမျိုးများထံမှ အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ တရားမျှတမှု၊ တန်းတူညီမျှမှုများကို မရနိုင်ကြောင်း သာဓကများစွာ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ နည်းလမ်းဟောင်းအတိုင်းသာ ဆက်လျှောက်ကြမည်ဆိုပါက အမျိုးသားတရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရမည် မဟုတ်ပေ။

ပဒေသရာဇ်ခေတ်အဆက်ဆက်၌ ကရင်လူမျိုးများအတွက် ဤမြေ ဤရေ ပေါ်၌ တရားမျှတမှုမရှိ၊ တန်းတူအခွင့်အရေးတို့မရှိကြောင်းကို ဘိုးဘွားမိဘများထံမှ ကြားသိခဲ့ရသလို ဗြိတိသျှခေတ်၊ ဂျပန်ခေတ်၌လည်း နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိနှိပ်အနိုင် ကျင့်ကာ အကြမ်းဖက်ခံနေရသည်များကို ထိုခေတ်ကာလရှိ ကရင်ခေါင်းဆောင်များ ကိုယ်တိုင်ကြုံတွေ့ခဲ့ကြရသည်။

ထို့ကြောင့် ကရင်လူမျိုးများအတွက် အနာဂတ်တွင် ထိုကဲ့သို့သော အဖြစ်များ မကြုံရဘဲ အမျိုးသားရေးအရ နိုင်ငံရေးအရ အသိအမှတ်ပြုခံရလေအောင် ကရင်ခေါင်း ဆောင်များ ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ကြိုးပမ်းမှုမှာ ကရင်လူမျိုးများအတွက် လွတ် လပ်သည့်နယ်မြေတခု အသိအမှတ်ပြုခံရရေးအတွက် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကရင်လူမျိုးတို့တွင် နိုင်ငံရေးအရ အမျိုးသားရေးအရ ရေရှည်အနာဂတ်ကို မျှော်ကိုး သည့် ကျယ်ပြန့်သောစဉ်းစားတွေးခေါ် မှုနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုများ မရှိခြင်းကြောင့် ပင် ယနေ့အချိန်ထိ ကရင်အမျိုးသားရေး မျှော်မှန်းပန်းတိုင်သို့ အရောက်လှမ်းနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။

ယနေ့အချိန်၌ ကော်သူးလေကို အမျိုးသားနိုင်ငံတခုအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုခြင်း မခံရသေးပေ။ သို့သော် မနက်ဖြန် ဘာဖြစ်မည်နည်း။ မနက်ဖြန်ဆိုသည်မှာ နောက်တနေ့ဖြစ်သည့်အတွက် ကရင်အမျိုးသား အလံတော်သည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီး များ၏ မြို့တော်များတွင် ပျံသန်းနိုင်ပါသေးသည် (Garbagni and Walton, 2020)။ ကရင်လူမျိုးများအလိုရှိသည့် လူမျိုးတမျိုးအတွက် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးနိုင် သော သီးသန့်နယ်မြေတခုကို ယနေ့အချိန်၌ အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း မရှိသေးပေ။ သို့သော် ကရင်တို့အတွက် ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးရမည့် အခွင့်အရေးများ ရှိ သည်။ ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးနိုင်ရေးသည် ကရင်တို့၏ အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ ဆန္ဒ နှင့် ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်စွမ်းအပေါ် သာမူတည်သည်ဟု မြင်သည်။ ပြင်းပြသည့် ဆန္ဒရှိပြီး မဆုတ်မနစ်ကြိုးစားမည်ဆိုပါက အမျိုးသားရေးပန်းတိုင်၊ နိုင်ငံရေးပန်းတိုင် သို့ ရောက်ရှိရမည်။ ကြိုးစားအားထုတ်မှုမရှိဘဲ၊ အနစ်နာခံမှုမရှိဘဲ မည်သည့်အရာမှ ရရှိမည်မဟုတ်ပေ။ ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးနိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသား တရပ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရရေးအတွက်ဖြစ်စေ ထိုက်တန်သည့်ပေးဆပ်မှုနှင့် ဖိနှိပ်မှုမှလွတ်မြောက်လိုစိတ် ရှိရမည်။

ကရင်လူမျိုးများဖြစ်စေ၊ ကရင်မဟုတ်သော အခြားလူမျိုးများဖြစ်စေ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်ထားရမည့်အရာတစ်ခုရှိသည်။ ထိုအရာမှာ ကရင်လူမျိုးသည် ခေတ်အဆက်ဆက် ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်ခံရခြင်း၊ အကြမ်းဖက်သတ်ဖြတ်ခံရခြင်းများကြောင့် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေ ထူထောင်ရမည်မဟုတ်ဘဲ ကရင်ဆိုသည်မှာ လူမျိုးတမျိုးဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုလူမျိုးအတွက် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေ ရှိရမည်ဖြစ်ကြောင်း နားလည်ထားကြရမည်။

လူမျိုးတမျိုးအတွက် နယ်မြေရှိရမည်မှာ မွေးရာပါအခွင့်အရေးတခု ဖြစ်သည်။ ကိုယ့်ကံကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးခြင်းသည် လူမျိုးတိုင်း၏ အခြေခံအခွင့်အရေးတခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖိနှိပ်မှုများမှ လွတ်မြောက်ရန်အတွက်ဖြစ်စေ၊ ကိုယ့်လူမျိုး ကံကြမ္မာကို ကိုယ်ဖန်တီးရန်အတွက်ဖြစ်စေ ကရင်လူမျိုးတို့တွင် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေ တခု မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်မှာ အသေအချာပင်ဖြစ်သည်။

လူမျိုးတမျိုးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရရန်နှင့် လွတ်လပ်မှုနှင့် ထိုက်တန်ရန်အတွက် ကရင်တို့အနေဖြင့် ပြင်ဆင်ရမည့်အမှုအကျင့်များရှိကြောင်း ကရင်ခေါင်းဆောင်များဖြစ်စေ၊ ကရင်အကြောင်းကိုလေ့လာသူများဖြစ်စေ မကြာခဏ ဖော်ပြထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရမည်။ ကရင်တို့သည် မိမိတို့ရောက်ရှိနေထိုင်နေသည့်ဒေသအပေါ်တွင် မိမိ၏နေရာအဖြစ် သဘောထားခံယူတတ်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် မိမိ၏နေရာအဖြစ် သဘောထားခံယူမှုအားနည်းသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုစိတ်နေသဘောထားကြောင့်လည်း ကရင်တို့ကို တနေရာမှတနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့လိုသည့်ဆန္ဒကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းဖြစ်မည် (Chris Cusano, 2001, 151)။

ဆိုလိုသည်မှာ ကရင်တို့သည် တနေရာမှတနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းလွယ်သည့် စိတ်နေသဘောထားရှိကြောင်း ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ဖိနှိပ်မှုများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများရှိသည်ကို အကြောင်းပြု၍ မိမိတို့ဌာနေဒေသအား အလွယ်တကူ စွန့်ခွာတတ်သည့် စိတ်နေသဘောထားများသည် ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေတခုတည်ထောင်ရန် ပံ့ပိုးပေးသည့်အရာမဟုတ်ပေ။ မှန်ကန်သည့် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်လည်း မဟုတ်ပေ။

ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်မှုများကို အကြောင်းပြု၍ နိုင်ငံတကာ၌ ခိုလှုံခွင့်ရှာခြင်းသည်လည်း လူမျိုးတမျိုးအတွက် ကောင်းသည့်လက္ခဏာရပ်များ မဟုတ်ပေ။ ဖိနှိပ်မှုများ၊ အကြမ်းဖက်မှုများကို ရရာလက်နက်၊ ရှိသည့်အစွမ်းအစဖြင့် အစွမ်းကုန် ခုခံတွန်းလှန်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိဘူးဆိုပါက လူမျိုးတမျိုး

အတွက် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာရန်မှာ ခဲယဉ်းနေဦးမည်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ လူမရှိဘဲ လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေတစ်ခု တည်ထောင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

ကရင်တို့၏ နောက်ထပ်အားနည်းချက်ကို ဤကဲ့သို့ဖော်ပြထားသည်။ ကရင်လူမျိုးတို့၏ အပြစ်နှင့်အားနည်းချက်များမှာ ညစ်ပတ်ခြင်း(သန့်ရှင်းမှု မရှိခြင်း)၊ အရက်သောက်ခြင်းနှင့် အယူသီးခြင်းတို့ ဖြစ်သည် (Max and Beth Ferrars, 1901, 148)။

သန့်ရှင်းစွာ နေထိုင်မှုမရှိခြင်းသည် ကျန်းမာရေးပြဿနာကို ပိုမိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့အတူပင် အယူသီးခြင်းသည်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လျက်ရှိသော ကမ္ဘာကြီးကို အမိလိုက်ရန် အဟန့်အတားတစ်ခုဖြစ်စေသည်။ မြို့ပြဒေသ၌ နေထိုင်လျက်ရှိသော ကရင်လူထုများအတွက်မှာ သန့်ရှင်းမှုမရှိခြင်းနှင့်အယူသီးခြင်း ဆိုသည့်အပေါ်၌ အချို့လူအတွက်မှာ အငြင်းပွားစရာဖြစ်နိုင်သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသ၌ နေထိုင်ကြသော ကရင်လူထုအများစုအတွက်မှာမူ အများအားဖြင့် မှန်နေဦးမည် ဖြစ်သည်။

အရက်သောက်သည့်လေ့စရိုက်ကိုမူ ကရင်တို့ရှိရာဒေသအများစု၌ မြင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကရင်တို့အနေဖြင့် အခြားလူမျိုးများကဲ့သို့ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှုတို့ကို လိုချင်ပါက၊ အများနှင့်အတူ ရင်ပေါင်တန်းလိုပါက အချို့သော အရာများကို စွန့်ပစ်ရန်လိုသည်။

ဤကဲ့သို့သော ထောက်ပြချက်များလည်း ရှိသည်။ လူငယ်များသည် လှပတင့်တယ်သော ကိုယ်လုံးကိုယ်ပေါက်ရှိကြသည်ကို တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း သူတို့၏ လူနေမှုဘဝအခြေအနေများသည် အလွန်ခက်ခဲပြီး တောတောင်ဒေသများတွင် ငှက်ဖျားရောဂါမှာ အလွန်ပျံ့နှံ့နေသဖြင့် လူဦးရေတိုးလာမှု မရှိဘဲ ရပ်တန့်နေသည်။ ကရင်ကလေးငယ်များသည် ငယ်ရွယ်သည့်အချိန်၌ လွတ်လပ်စွာကြီးပြင်းလာရသော်လည်း မကြာမီတွင် ပြင်းထန်သော ပြင်ပအလုပ်ကြမ်းတို့ကို စတင် လုပ်ကြရလေသည် (Max and Beth Ferrars, 1901, 148)။

ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အလှမ်းဝေးရာအရပ် တောတောင်ဒေသများ၌ ကရင်တို့ အနေများသည့်အတွက် ရောဂါဘယဒဏ်ကို ပို၍ခံကြရသည်။ ငယ်ရွယ်သည့်အရွယ်၌ပင် လုပ်ငန်းခွင်ဝင်ကြရသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပညာရေးထက် နေ့စဉ်လူမှုဘဝအတွက်သာ ကရင်တို့ အာရုံစိုက်မှုများခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်

အများနှင့် ရင်ပေါင်တန်းနိုင်ရန်အတွက် ထိုအရာများကို ဖျောက်ဖျက်ဖို့လိုလို့သည်။

ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင် ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုး ထောက်ပြထားသည့် ကရင်လူမျိုးတို့၏ နောက်ထပ်အားနည်းချက်များကို ဤကဲ့သို့ တွေ့ရှိရမည်။ အလွန် ဝမ်းနည်းစရာကောင်းသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့လူမျိုးအတွင်း၌ အချိန်တိကျမှန်ကန်မှု မရှိခြင်းနှင့် စည်းကမ်းမရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ အချိန်မတိကျခြင်းနှင့် စည်းကမ်းမရှိခြင်းတို့ကြောင့် တိုက်ပွဲကြီးများစွာကို ဆုံးရှုံးအညံ့ခံလိုက်ရသလို တန်ဖိုးရှိသည့် အသက်ပေါင်းများစွာကိုလည်း ဆုံးရှုံးလိုက်ရသည်။ စည်းကမ်းမရှိခြင်း၊ အချိန် မတိကျခြင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့ကို ပျက်စီးစေသည့်အရာများဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း တရာနီးပါးကတည်းက ခေါင်းဆောင်ကြီး ဆာစံစီဖိုး ထောက်ပြထားသော ကရင်လူမျိုးများ၏အားနည်းချက်သည် ယနေ့အချိန်ထိတိုင် မှန်နေဆဲဖြစ်သည်။ အချိန်သည် တန်ဖိုးဖြတ်၍မရသောအရာဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်းသားတို့အတွက်မှာ အချိန်သည် အလွန်အဖိုးတန်သည့်အရာတခု ဖြစ်သလို အချိန်ကို လေးစားတန်ဖိုးထားကြသည်။ ထို့အတူပင် စည်းကမ်းသည် လူ၏တန်ဖိုးဖြစ်သည်။ စည်းကမ်းရှိမှ တိုးတက်မည်။ စည်းကမ်းရှိမှ အဖွဲ့အစည်း ဖွံ့ဖြိုးလာမည်။ သို့သော်လည်း စည်းကမ်းနှင့် အချိန် ဤနှစ်ခုအပေါ်တွင် ကရင်တို့ ပြင်ရဦးမည် ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုး ထပ်မံထောက်ပြသည့်အရာတခုမှာ ကရင်တို့သည် သူတို့၏ ငရုတ်သီးကိုထောင်းရန်အတွက် ငရုတ်ဆုံတခုကိုပင် တီထွင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် အားကိုးနိုင်သည့်လူမျိုး၊ ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်တည်နိုင်သည့်လူမျိုးဖြစ်အောင် ကြိုးစားရန် တိုက်တွန်းလိုသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် လူမျိုးတမျိုးဖြစ်သည့်အတွက် အခက်အခဲပေါင်း မြောက်များစွာကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရဦးမည်ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့သည် သူတို့၏ အခြေခံအသုံးအဆောင်များကိုပင် ဖန်တီးတီထွင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ အခြားသူတို့ ဖန်တီးထားသည့်အရာများကိုသာ ဝယ်ယူသုံးစွဲတတ်ကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အကုန်လုံးမဟုတ်သည်တောင် ကရင်လူမျိုးအများစုက အလွယ်လိုက်တတ်ကြသည်။ ကရင်တို့တွင် စီးပွားရေး စွန့်စားလုပ်ကိုင်လိုသည့်စိတ် (entrepreneurship)၊ ဆန်းသစ်တီထွင်လိုသည့်စိတ် (innovative) မရှိကြောင်း ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် လူမျိုးတမျိုးဟု ခံယူထားပါက ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ် ကိုယ်ရပ်တည်နိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည်။ ကိုယ့်ခြေထောက်ပေါ်

ကိုယ်ရပ်တည်နိုင်ခြင်းမရှိပါက သူများထံ၌ ကျွန်ုပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဒေါက်တာ စံစီဖိုးက ကရင်လူမျိုးအားလုံးကို သတိပေးလိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

ကရင်တို့တွင် နောက်ထပ်ပြင်ရမည့်ထုံးတမ်းအစဉ်အလာ (သို့မဟုတ်) ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုမှာ “စည်းလုံးမှုမရှိခြင်း” ပင်။ ကရင်တို့၏ လူမှုဘဝ၌ ရှာဖွေ၍ မရသည့် အရာမှာ “စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း” ဖြစ်သည်။ “စည်းလုံးခြင်းသည် အင်အား ဖြစ်သည်။ အတူတကွလက်တွဲပြီး အင်အားကြီးအောင်လုပ်ပါ (မဟုတ်လျှင်) လက်တွဲဖြုတ်လိုက်ပါ” ကရင်လူမျိုးများကို အမျိုးသားခေါင်းဆောင်ကြီး ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုးက တိုက်တွန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကရင်လူမျိုးတွင် အချမ်းသာဆုံးအရာမှာ သဘောထားကွဲလွဲခြင်းဖြစ်ပြီး အဆင်းရဲဆုံးအရာမှာ စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အာဏာရှင်များ၊ ဖိနှိပ်သူများ၊ ရန်သူများက သူတို့ကို အလွယ်တကူ ဖြိုခွင်းနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ စည်းလုံးမှုမရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှု ထုံးတမ်းစေလွှေကြောင့် ကရင်တို့ကို ဖိနှိပ်ရလွယ်ကူစေသည့် အကြောင်းရင်းတခု ဖြစ်ကြောင်း ကရင်တို့ အနေဖြင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် နားလည်ထားရမည်။ အတူတကွလက်တွဲပြီး အင်အားကြီးအောင်လုပ်ပါ (မဟုတ်လျှင်) လက်တွဲဖြုတ်လိုက်ပါ (Hang together and be strong, or hang separately) ဆိုသည့် ဒေါက်တာဆာစံစီဖိုး၏ အမှာစကားကို ကရင်တို့အနေဖြင့် နှလုံးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ လွတ်လပ်မှုကိုလိုချင်ပါက လွတ်လပ်မှုနှင့် ထိုက်တန်အောင် ကြိုးစားရမည်မှာ ထိုလူမျိုး၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။

ကရင်တို့သည် အတိတ်တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးသော အရာများအပေါ် သင်ခန်းစာယူနိုင်ရမည်။ အမျိုးသားရေးအရ ကရင်တို့အလိုရှိသော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ တန်းတူအခွင့်ရေးများ၊ တရားမျှတမှုများ၊ ကိုယ့်ကံကြမ္မာကိုယ်ဖန်တီးနိုင်မှုများနှင့် ကရင်လူထုများအတွက် လွတ်လပ်သည့်နယ်မြေတခုကို ဤခေတ်တွင် ဖန်တီးအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရမည်။ တည်ဆောက်နိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိဘူးဆိုပါက မျက်မှောက်ကာလတွင်ရှိသော ကရင်လူမျိုးတို့၏ အားနည်းချက်များသာ ဖြစ်သည်။ ရန်သူ၏ ထိုးနှက်ချက်များ၊ အဖျက်အမှောက်လုပ်ငန်းများ ရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း ရန်သူကို အလုံးစုံ အပြစ်တင်၍ မရပါ။ ရန်သူက သူ့အလုပ်ကို လုပ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့လည်း ကိုယ့်အလုပ်ကို ကိုယ်လုပ်နိုင်ရမည်။ ကိုယ့်အမျိုးသားရေး၊ နိုင်ငံရေးကံကြမ္မာကို ကိုယ်တိုင်ဖန်တီးနိုင်ခြင်း မရှိဘူးဆိုပါက သူများဖန်တီးပေးသည့် ကံကြမ္မာအတိုင်းသာ ဆက်မျှောလိုက်ရုံသာ ရှိသည်။

အပိုင်း (၈)

နိဂုံး

(၂၁)

ကရင်အမျိုးသားခေါင်းဆောင်များ၊ ကရင်လူထုများ အလိုမရှိသော အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဖိနှိပ်အကြမ်းဖက်သည့်အဖြစ်ဆိုးများ၊ အနိုင်ကျင့်မှုများ၊ သွေးထွက်သံယိုမှုများကို ယနေ့အချိန်ထိတိုင် ကရင်လူထုများ ကြုံနေရဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့သော အပြုအမူများ၊ လုပ်ရပ်များ၊ ပြဿနာများသည် အသစ်ပေါ်လာသည့် အရာများမဟုတ်ဘဲ ပဒေသရာဇ်ခေတ်၊ ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ်၊ ဖက်ဆစ်ဂျပန်ခေတ်က အတိုင်း ကရင်တို့ကြုံခဲ့ရသည့် နိုင်ငံရေးအရ၊ အမျိုးသားရေးအရ ပြဿနာများသာ ဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း မရှိသည့်အတွက် ယနေ့အထိတိုင် မျက်မှောက်ကာလ မျိုးဆက်များက အကြမ်းဖက်မှု၊ အနိုင်ကျင့်သတ်ဖြတ်မှုများကို ခံကြရပြီး စစ်ပြေး၊ စစ်ရှောင်များ၊ စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များ၊ နိုင်ငံမဲ့လူသားများ ဖြစ်နေကြရဆဲပင်။

ထိုပြဿနာများကို ဖြေရှင်း၍မရသည့်ကြောင်းရင်းမှာ ဗမာပြည်၏ ခေတ်အဆက်ဆက် အုပ်ချုပ်စိုးသူများက နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒ မှန်ကန်စွာ ဖြေရှင်းခြင်းမရှိဘဲ လူမျိုးကြီးဝါဒကိုသာ တရားသေ စွဲကိုင်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကရင်တို့အတွက် အချုပ်အခြာအာဏာ အပြည့်အဝရှိသည့် နယ်မြေတခု မရှိဘူးဆိုပါက ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်း၍မရမည် မဟုတ်ကြောင်း ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းက ကရင်ခေါင်းဆောင်များ ထောက်ပြထားပြီးလည်း ဖြစ်သည်။

ကရင်လူမျိုးနှင့်ဆိုင်သည့် အမျိုးသားရေး၊ နိုင်ငံရေးပြဿနာကို ဖဆပလ ခေတ်က ဤကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊

ဧပြီလ (၆) ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက ကော်သူးလေနယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေး ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထို့နောက် အောက်တိုဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် စောဘဦးကြီးပါဝင်သော ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် စုံစမ်းရေးကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် တင်သွင်းနိုင်သည်။ ထိုအချိန်သည် ကရင်တော်လှန်ရေးစတင်နေ ပြီ ဖြစ်ကြောင်း အထက်တွင် ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ ဖဆပလ တာဝန်ရှိသူများသည် ကရင်တို့အတွက် ကော်သူးလေနယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးကို စုံစမ်းခိုင်းသော်လည်း မည်သည့်အဖြေထွက်ရှိလာသည်ကြောင်း မသိရှိရပေ။

နောက်ပိုင်း၌ ဖဆပလ တာဝန်ရှိသူများသည် ကရင်အတွက်ဟုဆိုကာ ပြည် နယ်တခုကို ဖန်တီးပေးသည်။ ၁၉၅၂ ခု နှစ်၌ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့်နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်ပြီး တောင်ထူထပ်သည့်ဒေသတွင် စတုရန်းကီလိုမီတာ ၃၀,၃၈၃ (၁၁,၇၃၁ စတုရန်းမိုင် ခန့်) အကျယ်အဝန်းရှိသည့်ဒေသကို ကရင်ပြည်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးသည်။ သို့သော် ခန့်မှန်းချက်များအရ ထိုဒေသ၌ စုစုပေါင်းကရင်လူဦးရေ၏ လေးပုံတပုံမျှပင် ပါဝင်ခြင်းမရှိပေ (Martin Smith (2002), 16-17)။ နောက်တဆင့်အနေဖြင့် ပြဿနာ ကိုလျှော့ချနိုင်ရန်အတွက် ကော်သူးလေမဟုတ်သော ကရင်ပြည်နယ်ကို ဖန်တီး လိုက်သည်။ ကရင်လူဦးရေ၏ ထက်ဝက်ပင်မရှိသော ကရင်ဒေသတခုကို ဖဆပလ တာဝန်ရှိသူများက သတ်မှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ကရင်လူမျိုးများအပေါ် ဖဆပလတာဝန်ရှိသူများက လက်တလုံးခြား နိုင်ငံ ရေးအမြတ်ထုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့ဖန်တီးလိုက်သော ကရင်ပြည် နှင့်ပတ်သက်၍ အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရှိရမည်။ ထိုင်း နယ်နိမိတ် နှင့် ထိစပ်သည့်နယ်မြေတွင် “ကရင်ပြည်နယ်” ကို နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရန် ၁၉၅၂ ခုနှစ်အထိ အချိန်ယူခဲ့ရသည်။ သို့သော် စုစုပေါင်း ကရင်လူဦးရေ၏ လေးပုံတပုံ မျှသာပါဝင်သော ဤနယ်မြေသစ်သည် ကရင်တို့၏ လိုလားချက်နှင့်လည်း ကိုက်ညီမှု မရှိပေ (Beyond Panglong, 6) စသည်ဖြင့် တွေ့ရသည်။

၁၉၅၂ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သော ကရင်ပြည်နယ်၏ နယ်နိမိတ် အတွင်း၌ ကရင်လူမျိုးအနည်းစုသာ နေထိုင်ကြသည်။ ကရင်လူမျိုးအများစုက မြစ်ဝ ကျွန်းပေါ်ဒေသများဖြစ်သည့် ရန်ကုန်၊ ဧရာဝတီဒေသ၊ တနင်္သာရီဒေသ တလျှောက်၊ ပဲခူးဒေသအတွင်းနှင့် မွန်ပြည်နယ်ဘက်တွင် နေထိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည် (Ashely

South and Marie Lall, 2016, 5)။ ခေတ်အဆက်ဆက်ရှိ ဗမာခေါင်းဆောင်တို့သည် ကရင်လူမျိုးအပါအဝင် အခြားလူမျိုးစုများအပေါ်၌ တရားမျှမှုနှင့် တန်းတူမှုအတွက် နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒ မှန်ကန်စွာ ကျင့်သုံးခြင်းမရှိဘဲ လူမျိုးကြီးဝါဒကိုသာ စွဲကိုင်ထားပြီး သွေးခွဲချုပ်ကိုင်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိကြောင်း ပြသလိုက်သည့် လုပ်ရပ်များ ပင် ဖြစ်သည်။ ကရင်အနည်းငယ်သာရှိသောနယ်မြေ၌ ကရင်ပြည်နယ်အဖြစ် ဖန်တီးပေးခြင်းသည် ပြည်တွင်းစစ်နှင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာကို ဖြေရှင်း၍ မရကြောင်း မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့ရှိရပြီးဖြစ်သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာတဝန်းရှိ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုများ အဆုံးသတ်ရန် ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR) ၏ ဗဟိုရည်မှန်းချက်များထဲမှ တခု ဖြစ်သည့် I Belong Campaign တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်းက အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်လာသည် (Matthew Brown, 2021)။ လာမည့် (၂) နှစ်အတွင်း၌ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်ခြင်း များအဆုံးသတ်ရန် နိုင်ငံတကာက လုပ်ဆောင်ဆောင်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထိုအစီအစဉ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံလည်းပါဝင်လာပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ နယ်မြေအတွင်း၌ နိုင်ငံမဲ့ကရင်လူမျိုး အများအပြားရှိသည်။

ဖော်ပြချက်များအရ ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ် တောင်တန်းဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော Yao၊ Hmong နှင့် ကရင် စသည့် တောင်ပေါ်လူမျိုးများအပါအဝင် လူပေါင်း ၄၇၉,၀၀၀ နီးပါးသည် နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြသည်။ ထိုနိုင်ငံမဲ့အများစုမှာ ကရင်များဖြစ်ကြသည်။ အလားတူပင် ကိန်းဂဏန်းအတိအကျကို မသိရှိရသော်လည်း ခန့်မှန်းချက်များအရ ဗမာပြည်သည် အာရှတိုက်၌ နိုင်ငံမဲ့လူဦးရေအများဆုံးရှိသည့် နေရာဖြစ်ကာ လူဦးရေတသန်းခန့်မှာ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြသည် (Gabriel Dominguez, 2014) ဟုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ နယ်စပ်ဒေသတလျှောက်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း၌ ကရင်လူမျိုးအများအပြားသည် နိုင်ငံမဲ့လူသားများအဖြစ် နေထိုင်ကြရကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့လူသားများဖြစ်နေရသော ကရင်လူထုအရေးကို သေချာစဉ်းစားရန်လိုသည်။

စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ၊ စစ်ရှောင်လူသားများအဖြစ်သာ နားလည်လက်ခံထားကြသော ထိုနိုင်ငံမဲ့လူသားများတွင် တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း မရှိသော သူတို့၏ဌာနေဒေသ၊ သူတို့၏မြေ ရှိပြီးသားဖြစ်သည်။ လာမည့် ၂ နှစ်အတွင်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်အရောက်တွင် ကမ္ဘာတဝန်း၌ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်မှုများကို အဆုံးသတ်ကြတော့မည်

ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံမဲ့ဖြစ်နေကြသော ကရင်များကို နိုင်ငံတကာက အမြင်မျိုးစုံဖြင့် ကြည့်
နေကြမည်ဖြစ်သော်လည်း လူမျိုးကြီးဝါဒနှင့် ပြည်တွင်းစစ် ပဋိပက္ခများကြောင့်
နေရာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရသည့် စစ်ဘေးရှောင်များ (IDPs)၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ
(Refugees)၊ နိုင်ငံမဲ့များ (Statelessness)၊ သောင်းကျန်းသူများ (Insurgencies)၊
သူပုန်များ (Rebels) အဖြစ် နိုင်ငံတကာမျက်နှာစာ၌ ဂုဏ်ပုဒ်မျိုးစုံ အတပ်ခံရသည့်
ကရင်များကိုယ်တိုင် မိမိတို့ဘာလိုချင်ကြောင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိသင့်ပြီ ဖြစ်
သည်။ နေရာရွှေ့ပြောင်းရသူများ (IDPs)၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်များ (Refugees)၊
သောင်းကျန်းသူများ (Insurgencies) များအဖြစ်သာ ဆက်လက်ရေစုန်မျှောလိုက်ခြင်း
(သို့မဟုတ်) လွတ်မြောက်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ကရင်တို့အပေါ်တွင် များစွာ
မူတည်သည်။

ကရင်တို့အတွက်မှာ လွတ်လပ်သည့် အချုပ်အခြာပိုင်နယ်မြေတခု အသိ
အမှတ်ပြုခံရရေးအတွက် အရေးတကြီး လိုအပ်လျက်ရှိသည်ကို လက်ခံနိုင်ဖို့ လို
သည်။ အသိအမှတ်ပြုခံရသည့် အမျိုးသားနယ်မြေတခု မရှိဘူးဆိုပါက အကြမ်း
ဖက်မှုများ၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ၊ အဓမ္မမှုများ၊ အပစ်မဲ့သတ်ဖြတ်ခံရမှုများကို ကရင်
ပြည်သူများက ဆက်လက်ခံနေရမည်ဖြစ်ပြီး စစ်ပြေး၊ စစ်ရှောင်၊ စစ်ဘေးဒုက္ခသည်
ဘဝ၊ နိုင်ငံတကာ၌ခိုလှုံခွင့်ရှာရသည့်ဘဝ၊ နိုင်ငံမဲ့ဘဝမှ လွတ်မြောက်နိုင်မည် မဟုတ်
ကြောင်း ခေတ်အဆက်ဆက် ကရင်လူမျိုးတို့၏ဖြတ်သန်းမှုများက သက်သေရှိနေပြီ
ဖြစ်သည်။

စောကျော်လင်း

ကိုးကားစာအုပ်များ

1. Matthew Brown (April 20, 2021). Addressing Statelessness in Thailand. In The Borgen Project <https://borgenproject.org/statelessness-in-thailand/>
2. Open Society Foundations. (May 10, 2006). "In Transit to Nowhere—Personal Accounts of Statelessness in the 21st Century". <https://www.opensocietyfoundations.org/events/transit-nowhere-personal-accounts-statelessness-21st-century>
3. UNHCR urges states to end limbo for stateless people by 2024, (12 Nov 2020), UNHCR: The UN Refugee Agency (Thailand), <https://www.unhcr.org/th/en/22851-unhcr-urges-states-to-end-limbo-for-stateless-people-by-2024.html>
4. Gabriel Dominguez, (5.11.2014), UNHCR: 'Statelessness should not exist in the 21st century', <https://www.dw.com/en/unhcr-statelessness-should-not-exist-in-the-21st-century/a-18038995>
5. Tucker, Shelby (2001). Burma: The Curse of Independence. London: Pluto Press.
6. သန်းထွန်း (၂၀၀၂)။ ခေတ်ဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်။ ရန်ကုန်၊ အင်းစာအုပ်တိုက်။
7. Rajah, Anada (2008). Remaining Karen: a study of cultural reproduction and the maintenance of identity. Canberra: ANU E Press.
8. Donald M. Seekins (2006). Historical Dictionary Of Burma. Lanham: Scarecrow Press.
9. Falla, Jonathan (2006). True Love and Bartholomew: Rebels on the Burmese Border. Cambridge: Cambridge University Press.
10. နန်းလှိုင်၊ ဒေါက်တာ (၂၀၁၅)။ ကရင် (သမိုင်းသုတေသနစာစုများ)။ ဘားအံ၊ ဦးဆောက်ပန်းစာပေ။
11. Rev. Francis Mason, The Karen Apostle: or, Memoir of KO THAH-BYU, the First Karen Convert, with Notices Concerning his Nation (Boston: Gould, Kendall and Lincoln, 1843).
12. Joseph Dautremer, Burma under British Rule (Lexington: BiblioLife, LLC, 2012).
13. သန့်မြင့်ဦး၊ ရွှေရာပျောက်မြစ် စာရေးသူ၏ မြန်မာ့သမိုင်းပေါ်အမြင် (မြနင်းဆီဘာသာပြန်၊ ၂၀၁၂)။ ရန်ကုန်၊ Myanmar Book Center.

Cornell University Press.

28. Cusano, Chris (2001). Burma: Displaced Karens. Like Water on the Khu Leaf. In Marc Vincent and Birgitte Refslund Sorensen (Ed.), *Caught Between Borders: Response Strategies of the Internally Displaced* (pp. 138-171). London: Pluto Press.
29. Jensine Larsen (1998). Crude investment: The case of the Yadana pipeline in Burma, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 30:3, 3-13, DOI: 10.1080/14672715.1998.10411049. <https://doi.org/10.1080/14672715.1998.10411049>
30. South, Ashley (2007). *Burma: The Changing Nature of Displacement Crises*. Oxford: Refugee Studies Center, University of Oxford.
31. South, Ashley (2007). Conflict and Displacement in Burma/Myanmar. In Monique Skidmore and Trevor Wilson (Ed), *Myanmar: The State, Community, and the Environment* (pp. 54-81). Canberra: ANU E Press and Asia Pacific Press.
32. Burma Ethnic Research Group (1998). *Forgotten Victims of a Hidden War: Internally Displaced Karen in Burma*. Chiangmai: Nopburee Press.
33. Chesmen, Nick (2002). Seeing 'Karen' in the Union of Myanmar. In *Asian Ethnicity*, Volume 3, Number 2, pp. 199-220. Perth: Carfax Publishing Ltd.
34. Murphy, Daniel. (May 2013). A British Legacy? Forced Migration, Displacement and Conflict in Eastern Burma. In Kate Ogg and Georgia Cole (Ed), *Oxford Monitor of Forced Migration*, Vol 3, No. 1, (pp. 66-82).
35. Perkins, Carrie. (2019). *Rethinking Repatriation: Karen Refugees on the Thai-Myanmar Border*. Anthropology Theses and Dissertations. 7. https://scholar.smu.edu/hum_sci_anthropology_etds/7
36. Burma News International. *Deciphering Myanmar's Peace Process: A Reference Guide 2017-2018*. Yangon: Burmawoman Printing.
37. Minority Rights Group International, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples - Myanmar/Burma : Karen*, 2016, available at: <https://www.refworld.org/docid/49749cdd3c.html> [accessed 14 November 2021]
38. Gravers, Mikael. (2007). Conversion and identity: Religion and the Formation of Karen Ethnic Identity in Burma. In Mikael Gravers (Ed), *Exploring Ethnic Diversity in Burma* (pp. 227-258). Copenhagen S: NIAS Press.
39. Steinberg, David I. (2010). *Burma/Myanmar: What Everyone Need to Know*.

Oxford: Oxford University Press.

40. Subin Sarah Yeo, Terese Gagnon, and Hayso Thako. (2020). In *Asian Journal of Peacebuilding*, (Vol. 8, No. 1): 29-55. https://ipus.snu.ac.kr/eng/wp-content/uploads/sites/2/2020/07/03_SS-Yeo-T-Gagnon-and-H-Thako.pdf
41. Emma Batha (June 26, 2019). "Where are the world's stateless people?" In Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-global-statelessness-conference-factb-idUSKCN1TR00J>
42. Garbagni G, Walton MJ. (2020). *Imagining Kawthoolei: Strategies of petitioning for Karen statehood in Burma in the first half of the 20th century. Nations and Nationalism. 2020;26:759–774. https://doi.org/10.1111/nana.12613*
43. Gen. Smith Dun (1980). *Memoirs of the Four-Foot Colonel*. New York: Cornell University.
44. Knin Win, U. (1991). *A Century of Rice Improvement in Burma*. Manila: International Rice Research Institute (IRRI).
45. Ferrars, Max and Beth Ferrars. (1901). *Burma* (2nd ed). London: Sampson Low, Marston and Company.
46. Nicholas Farrelly, "Myanmar's Conflicted Politics" in *Conflict in Myanmar: War, Politics, Religion*, ed. Nick Cheesman and Nicholas Farrelly (Singapore: ISEAS Publishing, 2016).
47. Ashely South and Marie Lall (February, 2016). *Schooling and Conflict: Ethnic Education and Mother Tongue-Based Teaching in Myanmar*. The Asia Foundation https://themimu.info/sites/themimu.info/files/documents/Report_Ethnic_Education_MTB_teaching_in_Myanmar_Feb2016_0.pdf

